

SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

**Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach**

**International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context**

**Vydáva
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave**

**Issued by
Faculty of Law
Trnava University in Trnava**

**Vychádza štvrťročne
2023, ročník XI.**

**Issued Quarterly
2023, Volume XI.**

ISSN 1339-5467

2023

2

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach

International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrt'ročne
2023, ročník XI.

Issued Quarterly
2023, Volume XI.

URL časopisu:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Journal's URL:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., mim. prof.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., mim. prof.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467

DOI: <https://doi.org/10.31262/1339-5467/2023/11/2>

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** je časopis s otvoreným prístupom, čo znamená, že všetok obsah je bezplatne voľne dostupný užívateľovi alebo jeho inštitúcii. Používatelia môžu čítať, sťahovať, kopírovať, distribuovať, tlačiť, vyhľadávať alebo odkazovať na úplné texty článkov, alebo ich používať na akýkoľvek iný zákonný účel bez predchádzajúceho vyžiadania si povolenia od vydavateľa alebo autora. Uvedené je v súlade s definíciou otvoreného prístupu BOAI.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** nevyžaduje poplatky za spracovanie článkov ani žiadne iné autorské poplatky.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is an open access journal which means that all content is freely available without charge to the user or his/her institution. Users are allowed to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of the articles, or use them for any other lawful purpose, without asking prior permission from the publisher or the author. This is in accordance with the BOAI definition of open access.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** does not require article processing charges or any other author fees.

Publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. Dielo je možné opakovane používať za predpokladu uvedenia mien autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani z jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

The publication is distributed under the Creative Commons 4.0 license, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives. The work can be used repeatedly, provided that the names of the authors are mentioned and only for non-commercial purposes, while it is not possible to create a derivative work from the work or its individual parts in the form of processing or other changes.

Autori, ktorí publikujú v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, si ponechajú autorské práva na svoje dielo, pričom ho licencujú na základe licencie Creative Commons 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives, ktorá umožňuje ich dielo opakovane používať za predpokladu uvedenia mien autorov a len na nekomerčné účely, pričom nie je možné z diela ani z jeho jednotlivých častí vyhotoviť odvodené dielo formou spracovania alebo iných zmien.

Authors publishing with the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** retain the copyright to their work, licensing it under the Creative Commons 4.0 license, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives, which allows their work to be used repeatedly, provided that the names of the authors are mentioned and only for non-commercial purposes, while it is not possible to create a derivative work from the work or its individual parts in the form of processing or other changes.

Redakčná rada

Hlavný redaktor

Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD., mim. prof.

 Trnavská univerzita v Trnave

Výkonný redaktor

Ing. Jana Koprlová, PhD.

 Trnavská univerzita v Trnave

Predseda redakčnej rady

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

 Trnavská univerzita v Trnave

Zahraniční členovia redakčnej rady

Professor Emeritus Eileen Barker, OBE, FBA

 London School of Economics and Political Science, Veľká Británia

Prof. Daniel Barnhizer

 Michigan State University College of Law, Spojené štáty americké

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohávek, dr. h.c.

 VŠB TU Ostrava, Česká republika

 WSM Warszawa, Poľsko

Prof. Dr. Pavel Boyko

 Kubanskij gosudarstvennyj universitet, Ruská federácia

Prof. dr hab. Józef Ciągwa

 Uniwersytet Śląski w Katowicach, Poľsko

Prof. Elizabeth Clark

 Brigham Young University, Spojené štáty americké

Prof. Dr. Maximilian Fuchs

 Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, Nemecko

Prof. Agnes Christian Chaves Faria Alexandrovna Dybova

 Pontifícia Universidade Católica do Rio de Janeiro, Brazília

Professeur titulaire Louis-Léon Christians

 Université catholique de Louvain, Belgicko

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović

✚ Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Prof. Valentina Dmitrijevna Laza, PhD.

✚ Pyatigorskij gosudarstvennyj lingvističeskij universitet, Ruská federácia

Doc. Dr. Sc. Aleksandra Maganić

✚ Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Assist. Prof. Nikos Maghioros

✚ Aristotelio Panepistimio Thessalonikis, Grécko

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph. D.

✚ Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Prof. Tsuyoshi Nakano

✚ Sōka University, Japonsko

Prof. Dr. Dušan Nikolić

✚ Univerzitet u Novom Sadu, Srbsko

Prof. Alberto Patiño Reyes

✚ Universidad Iberoamericana, Mexiko

Francisca Pérez Madrid, Profesora titular de universidad

✚ Universitat de Barcelona, Španielsko

Prof. Dr. Meliha Powlakić

✚ Univerziteta u Sarajevu, Bosna a Hercegovina

Prof. Michele Rosboch

✚ Università degli Studi di Torino, Taliansko

Assoc. Prof. Maria Serafimova, PhD.

✚ Yugozapaden universitet „Neofit Rilski“, Bulharsko

Prof. Balázs Schanda, Ph.D.

✚ Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Maďarsko

Prof. Charles Szymanski

✚ Vytauto Didžiojo universitetas, Litva

✚ Michigan State University College of Law, Spojené štáty americké

Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D., DSc.

✚ Univerzita Karlova v Praze, Česká republika

Emmanuel Tawil, MC

✚ Universit  Panthéon-Assas, Francúzsko

Dr. Angelo Viglianisi Ferraro

✚ Universit  degli Studi Mediterranea di Reggio Calabria, Taliansko

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Manfred Weiss

✚ Goethe-Universität Frankfurt am Main, Nemecko

Em. o. Univ.-Prof. DDr. h.c. Dr. Rudolf Welsch

✚ Universität Wien, Rakúsko

Prof. dr. Viktorija  nidar i  Skubic, univ. dipl. prav.

✚ Univerza v Ljubljani, Slovinsko

Domáci členovia redakčnej rady

Prof. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.

✚ Univerzita Pavla Jozefa  af rika v Košiciach

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. JUDr. Bc. Miriam Laclavikov , PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

✚ Ekonomick  univerzita v Bratislave

Prof. JUDr. Ivan  imov ek, CSc.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Dr.h.c. prof. doc. JUDr. Marek  mid, PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. PhDr. Adriána  vecov , PhD.

✚ Trnavská univerzita v Trnave

Zahrani n  redaktori

Dr. Preeti D. Das

✚ Jawaharlal Nehru University, India

Thlic. Mgr. Monika Menke, Th.D.

✚ Univerzita Palackého v Olomouci,  esk  republika

Prof. Mincho Petrov Minchev, Dr. Habil.

✚ Velikoturnovski universitet „Sv. Sv. Kiril i Metodii“, Bulharsko

Prof. Tatiana Aleksandrovna Senyushkina, Dr.

✚ Tavrisheskaya akademia Krymskogo federalnogo universiteta imeni
V. I. Vernadskogo, Krymská republika

Editorial Board

Editor in Chief

Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD., *mim. prof.*

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Executive Editor

Ing. Jana Koprlová, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Chairman of the Editorial Board

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

 Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Members of the Editorial Board

Professor Emeritus Eileen Barker, OBE, FBA

 London School of Economics and Political Science, United Kingdom

Prof. Daniel Barnhizer

 Michigan State University College of Law, United States of America

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohávek, *dr. h.c.*

 VŠB TU Ostrava, Czech Republic

 WSM Warszawa, Poland

Prof. Dr. Pavel Boyko

 Kuban State University, Russian Federation

Prof. Agnes Christian Chaves Faria Alexandrovna Dybova

 Pontifical Catholic University of Rio de Janeiro, Brasil

Professeur titulaire Louis-Léon Christians

 Catholic University of Louvain, Belgium

Prof. dr hab. Józef Ciągwa

 University of Silesia in Katowice, Poland

Prof. Elizabeth Clark

 Brigham Young University, United States of America

Prof. Dr. Maximilian Fuchs

 Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović

 University of Zagreb, Croatia

Prof. Valentina Dmitrijevna Laza, PhD.

 Pyatigorsk State Linguistic University, Russian Federation

Assoc. Prof. Dr. Sc. Aleksandra Maganić

 University of Zagreb, Croatia

Assist. Prof. Nikos Maghioros

 Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Assoc. Prof. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph. D.

 Palacký University Olomouc, Czech Republic

Prof. Tsuyoshi Nakano

 Soka University, Japan

Prof. Dr. Dušan Nikolić

 University of Novi Sad, Serbia

Prof. Alberto Patiño Reyes

 Ibero-American University, Mexico

Francisca Pérez Madrid, Profesora titular de universidad

 University of Barcelona, Spain

Prof. Dr. Meliha Powlakić

 University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Prof. Michele Rosboch

 University of Turin, Italy

Prof. Balázs Schanda, Ph.D.

 Pázmány Péter Catholic University, Hungary

Assoc. Prof. Maria Serafimova, PhD.

 South-West University "Neofit Rilski", Bulgaria

Prof. Charles Szymanski

 Vytautas Magnus University, Lithuania

 Michigan State University College of Law, United States of America

Assoc. Prof. JUDr. Martin Štefko, Ph.D., DSc.

 Charles University in Prague, Czech Republic

Emmanuel Tawil, MC

 Panthéon-Assas University, France

Dr. Angelo Viglianisi Ferraro

✚ “Mediterranea” University of Reggio Calabria, Italy

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Manfred Weiss

✚ Goethe University Frankfurt am Main, Germany

Em. o. Univ.-Prof. DDr. h.c. Dr. Rudolf Welser

✚ University of Vienna, Austria

Prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic, univ. dipl. prav.

✚ University of Ljubljana, Slovenia

Internal Members of the Editorial Board

Prof. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.

✚ Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Slovakia

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. JUDr. Bc. Miriam Laclavíková, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.

✚ University of Economics in Bratislava, Slovakia

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Dr.h.c. prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Doc. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.

✚ Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Editors

Dr. Preeti D. Das

✚ Jawaharlal Nehru University, India

Thlic. Mgr. Monika Menke, Th.D.

✚ Palacký University Olomouc, Czech Republic

Prof. Mincho Petrov Minchev, Dr. Habil.

✚ St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, Bulgaria

Prof. Tatiana Aleksandrovna Senyushkina, Dr.

 Taurida Academy of Crimean Federal University named after V. I. Vernadsky, Republic of Crimea

Obsah

Jana Koprlová
Editoriál k letnej edícii
SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2023 13

ŠTÚDIE

Milan Hulmák
*Úprava zneužívajících smluvních ujednání
v zemích střední a východní Evropy* 21

Marek Švec – Andrea Olšovská
*Neprítomnosť zamestnanca z dôvodu vyšetrenia
alebo diagnostiky jeho dieťaťa* 43

Imre Képesy
*Between Scylla and Charybdis –
Lawyers of the High Judge Conference in 1861* 56

Kateřina Štěpánková
*Pracovní úraz a nemoc z povolání
jako překážka v práci na straně zaměstnance –
český pohled* 69

Informácie pre autorov 91

Etický kódex 101

Contents

Jana Koprlová
*Editorial for Summer Edition
of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2023* 17

STUDIES

Milan Hulmák
*Regulation of Unfair Contract Terms
in Central and Eastern European Countries*..... 21

Marek Švec – Andrea Olšovská
*The Absence of the Employee due to the Medical
or Diagnostic Examination of His or Her Child* 43

Imre Képešsy
*Between Scylla and Charybdis –
Lawyers of the High Judge Conference in 1861* 56

Kateřina Štěpánková
*Occupational Accident and Occupational Disease
as an Obstacle to Work on the Employee’s Side –
the Czech Perspective* 69

Information for Authors 96

Code of Ethics.....105

Editoriál k letnej edícii **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2023**

Ctení čitatelia, vážení priatelia,

dovoľte, aby som Vám predstavila druhé číslo jedenásteho ročníka **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, medzinárodného internetového vedeckého časopisu zameraného na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** vychádza pod záštitou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni, pričom prijíma a publikuje výhradne pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky. Jeho cieľom je poskytovať podnetnú a inšpiratívnu platformu pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok a ich komunikáciu v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Časopis vychádza v elektronickej on-line podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch 31. marec, 30. jún, 30. september a 31. december, pričom ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií, esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou alebo dianím, recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu, a taktiež informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu.

Webová stránka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súběžne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre zrakovo hendikepovaných čitateľov paralelne v slovenskom a anglickom jazyku. V oboch jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu i spätnú komunikáciu prostredníctvom svojej osobitnej e-mailovej adresy. Zároveň webová stránka časopisu ponúka čitateľom vďaka uplatneniu dynamického responzívneho webdizajnu možnosť prístúpenia a prehliadania z akéhokoľvek zariadenia umožňujúceho prenos informácií prostredníctvom globálnej siete internet.

Aktuálne, druhé číslo jedenásteho ročníka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka celkovo štyri samostatné vedecké štúdiá napísané v troch rôznych jazykoch – v angličtine, češtine a slovenčine. V poradí

prvá štúdia ponúka čitateľom veľmi komplexný a podrobný komparatívny pohľad na kľúčové a mimoriadne aktuálne otázky právnej úpravy zneužívajúcich zmluvných dojednaní v spotrebiteľských zmluvách v rámci legislatívy platnej v rôznych krajinách strednej a východnej Európy. Nasledujúca štúdia dôkladne analyzuje, sprehl'adňuje a príkladne vysvetľuje problematiku slovenského pracovnoprávneho pohľadu na otázku neprítomnosti zamestnanca na pracovisku z dôvodu lekárskeho alebo diagnostického vyšetrenia jeho dieťaťa. Tretia štúdia sa venuje veľmi podrobnému systematickému objasneniu, ako aj hĺbkovej analýze a komplexnej syntéze prínosov a dopadov prijatia Októbrového diplomu v roku 1860 a Dočasných súdnych pravidiel Judexkuriálnej konferencie v roku 1861 na ďalší ústavný a právny vývoj Maďarska v 19. storočí. V poradí posledná štúdia predstavuje systematické a hĺbkové vymedzenie a objasnenie kľúčových otázok spájajúcich sa s pracovnoprávnou úpravou problematiky pracovného úrazu a choroby z povolania ako prekážky v práci na strane zamestnanca z pohľadu českého právneho poriadku.

V súvislosti s vydaním druhého čísla jedenásteho ročníka časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** by sme veľmi radi informovali všetkých jeho čitateľov, prispievateľov aj priaznivcov, že časopis je registrovaný v medzinárodných vedeckých databázach Crossref, ERIH PLUS a Index Copernicus International a požiadal o registráciu v ďalších medzinárodných vedeckých databázach. Súčasne by sme veľmi radi informovali aj o tom, že do okamihu vydania nového čísla časopisu zaznamenali jeho webové stránky celkom 152 krajín návštev (v abecednom poradí):

1. Afganistan	52. Island	103. Pakistan
2. Albánsko	53. Izrael	104. Palestína
3. Alžírsko	54. Írsko	105. Panama
4. Angola	55. Jamajka	106. Paraguaj
5. Antigua a Barbuda	56. Japonsko	107. Peru
6. Argentína	57. Jemen	108. Pobrežie slonoviny
7. Arménsko	58. Jordánsko	109. Poľsko
8. Austrália	59. Južná Afrika	110. Portoriko
9. Azerbajdžan	60. Južná Kórea	111. Portugalsko
10. Bahrajn	61. Kambodža	112. Rakúsko
11. Bangladéš	62. Kamerun	113. Rumunsko
12. Barbados	63. Kanada	114. Rusko
13. Belgicko	64. Kapverdy	115. Rwanda
14. Benin	65. Katar	116. Salvádor
15. Bielorusko	66. Kazachstan	117. Saudská Arábia

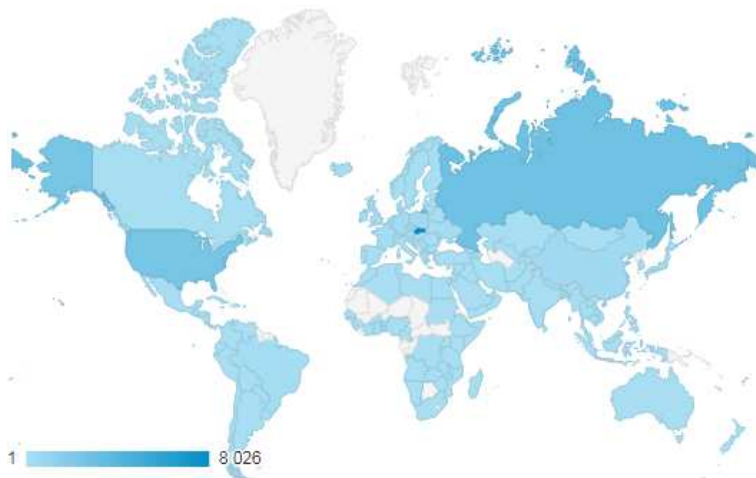
16. Bolívia	67. Keňa	118. Senegal
17. Bosna a Hercegovina	68. Kirgizsko	119. Seychely
18. Brazília	69. Kolumbia	120. Sierra Leone
19. Bulharsko	70. Kongo – Kinshasa	121. Singapur
20. Burkina Faso	71. Kosovo	122. Sint Maarten
21. Burundi	72. Kostarika	123. Slovensko
22. Curaçao	73. Kuba	124. Slovinsko
23. Cyprus	74. Kuvajt	125. Somálsko
24. Česká republika	75. Laos	126. Spojené arabské emiráty
25. Čile	76. Libanon	127. Spojené kráľovstvo
26. Čína	77. Litva	128. Spojené štáty americké
27. Dánsko	78. Líbya	129. Srbsko
28. Dominika	79. Lotyšsko	130. Srí Lanka
29. Dominikánska republika	80. Luxembursko	131. Sudán
30. Egypt	81. Macedónsko	132. Sýria
31. Ekvádor	82. Madagaskar	133. Španielsko
32. Estónsko	83. Maďarsko	134. Švajčiarsko
33. Etiópia	84. Malajzia	135. Švédsko
34. Fidži	85. Malawi	136. Tadžikistan
35. Filipíny	86. Malta	137. Taiwan
36. Fínsko	87. Maroko	138. Taliansko
37. Francúzsko	88. Maurícius	139. Tanzánia
38. Ghana	89. Mexiko	140. Thajsko
39. Grécko	90. Mjanmarsko	141. Togo
40. Gruzínsko	91. Moldavsko	142. Trinidad a Tobago
41. Guam	92. Mongolsko	143. Tunisko
42. Guatemala	93. Mozambik	144. Turecko
43. Guinea	94. Namíbia	145. Uganda
44. Holandsko	95. Nemecko	146. Ukrajina
45. Honduras	96. Nepál	147. Uruguaj
46. Hongkong	97. Nigéria	148. Uzbekistan
47. Chorvátsko	98. Nikaragua	149. Venezuela
48. India	99. Nórsko	150. Vietnam
49. Indonézia	100. Nová Kaledónia	151. Zambia
50. Irak	101. Nový Zéland	152. Zimbabwe
51. Irán	102. Omán	

Pri príležitosti vydania druhého čísla jedenásteho ročníka časopisu by som sa veľmi rada úprimne poďakovala všetkým prispievateľom, ktorí doň aktívne prispeli a podelili sa tak s čitateľmi o svoje vedomosti, skúsenosti či nevšedné pohľady na problematiku právnych otázok, a rovna-

ko tiež vedeniu Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, všetkým priateľom, kolegom, zamestnancom Právnickej fakulty i rektorátu Trnavskej univerzity v Trnave za ich podporu a podnetné rady, a napokon tiež členom redakčnej rady časopisu a redakčnému tímu.

Verím, že časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** poskytne podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj občianskej verejnosti, a rovnako tiež pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Obrázok 1 Teritoriálny prehľad krajín návštev webových stránok časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** do okamihu vydania druhého čísla jedenásteho ročníka

Prameň: Nástroje Google Analytics uplatnené na webových stránkach časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**. Dostupné na internete: <http://www.google.com/analytics/>.
© Google Analytics.

V mene celej redakčnej rady a redakcie časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

s úctou,

Jana Koprlová

Trnava 30. jún 2023

Editorial for Summer Edition of the **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** 2023

Dear readers and friends,

let me introduce the second issue of the eleventh volume of **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, an international scientific online journal for the study of legal issues in the interdisciplinary context.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is issued under the auspices of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, Slovakia, and it thematically focuses mainly on socially relevant interdisciplinary relations connected with issues of public law and private law at the national, transnational and international levels, while accepting and publishing exclusively original, hitherto unpublished contributions. Its aim is to provide a stimulating and inspirational platform for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues and their communication in the context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at the national, regional and international levels.

The journal is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on March 31st, June 30th, September 30th and December 31st, and it offers a platform for publication of contributions in the form of separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles, essays on current social topics or events, reviews on publications related to the main orientation of the journal and also information or reports connected with the inherent mission of the journal.

The website of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers the reading public information in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface designed for visually handicapped readers, both parallel in the Slovak as well as English languages. In both languages the journal's editorial office provides also feedback communication through its own e-mail address. At the same time, the website of the journal offers readers due to the use of dynamic responsive web design accession and browsing by using any equipment that allows transmission of information via the global Internet network.

The current, second issue of the eleventh volume of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers a total of four separate scientific studies written in three different languages – in the English, Czech and Slovak languages. The very first study offers readers a very comprehen-

sive and detailed comparative view of the key and extremely topical issues of legal regulation of unfair contract terms in consumer contracts within the framework of the legislation in force in various countries of the Central and Eastern Europe. The following study thoroughly analyses, clarifies and exemplarily explains the issue of the Slovak labour-law perspective on the issue of an employee's absence from the workplace due to the medical or diagnostic examination of his or her child. The third study concentrates on a very detailed systematic clarification as well as in-depth analysis and comprehensive synthesis of the benefits and impacts of the adoption of the October Diploma in 1860 and the Provisional Judicial Rules of the Judex-curial Conference in 1861 on the further constitutional and legal development of Hungary in the 19th Century. The final study presents systematic and thorough qualifying and clarifying of the key questions related to labour-law regulation of the issue of occupational accidents and occupational diseases as obstacles to work on the part of the employee from the point of view of the Czech legal system.

In relation to the release of the second issue of the eleventh volume of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** we are pleased to inform all its readers, contributors as well as fans that the journal has been registered in the international scientific databases Crossref, ERIH PLUS and Index Copernicus International and applied for registration in other international scientific databases. At the same time, we would like to inform that till the date of the new issue, the journal's websites had recorded a total of 152 countries of visits (in alphabetical order):

1. Afghanistan	52. Greece	103. Panama
2. Albania	53. Guam	104. Paraguay
3. Algeria	54. Guatemala	105. Peru
4. Angola	55. Guinea	106. Philippines
5. Antigua and Barbuda	56. Honduras	107. Poland
6. Argentina	57. Hong Kong	108. Portugal
7. Armenia	58. Hungary	109. Puerto Rico
8. Australia	59. Iceland	110. Qatar
9. Austria	60. India	111. Romania
10. Azerbaijan	61. Indonesia	112. Russia
11. Bahrain	62. Iran	113. Rwanda
12. Bangladesh	63. Iraq	114. Saudi Arabia
13. Barbados	64. Ireland	115. Senegal
14. Belarus	65. Israel	116. Serbia
15. Belgium	66. Italy	117. Seychelles

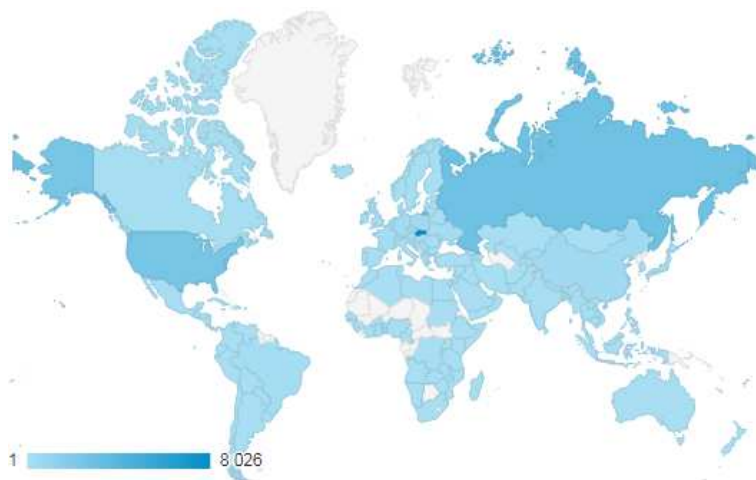
16. Benin	67. Jamaica	118. Sierra Leone
17. Bolivia	68. Japan	119. Singapore
18. Bosnia and Herzegovina	69. Jordan	120. Sint Maarten
19. Brazil	70. Kazakhstan	121. Slovakia
20. Bulgaria	71. Kenya	122. Slovenia
21. Burkina Faso	72. Kosovo	123. Somalia
22. Burundi	73. Kuwait	124. South Africa
23. Cambodia	74. Kyrgyzstan	125. South Korea
24. Cameroon	75. Laos	126. Spain
25. Canada	76. Latvia	127. Sri Lanka
26. Cape Verde	77. Lebanon	128. Sudan
27. Chile	78. Libya	129. Sweden
28. China	79. Lithuania	130. Switzerland
29. Colombia	80. Luxembourg	131. Syria
30. Congo – Kinshasa	81. Macedonia	132. Taiwan
31. Costa Rica	82. Madagascar	133. Tajikistan
32. Côte d'Ivoire	83. Malawi	134. Tanzania
33. Croatia	84. Malaysia	135. Thailand
34. Cuba	85. Malta	136. The Netherlands
35. Curaçao	86. Mauritius	137. Togo
36. Cyprus	87. Mexico	138. Trinidad and Tobago
37. Czech Republic	88. Moldova	139. Tunisia
38. Denmark	89. Mongolia	140. Turkey
39. Dominica	90. Morocco	141. Uganda
40. Dominican Republic	91. Mozambique	142. Ukraine
41. Ecuador	92. Myanmar	143. United Arab Emirates
42. Egypt	93. Namibia	144. United Kingdom
43. El Salvador	94. Nepal	145. United States of America
44. Estonia	95. New Caledonia	146. Uruguay
45. Ethiopia	96. New Zealand	147. Uzbekistan
46. Fiji	97. Nicaragua	148. Venezuela
47. Finland	98. Nigeria	149. Vietnam
48. France	99. Norway	150. Yemen
49. Georgia	100. Oman	151. Zambia
50. Germany	101. Pakistan	152. Zimbabwe
51. Ghana	102. Palestine	

On the occasion of launching the second issue of the eleventh volume of the journal, I would be delighted to sincerely thank all the contributors who have contributed in it actively and have shared with the readers their knowledge, experience or extraordinary views on legal issues as

well as the top management of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, all friends, colleagues, employees of the Faculty of Law, the rector's administration at the Trnava University in Trnava for all support and suggestive advices and, finally, also the members of journal's editorial board and the editorial team.

I believe that the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues in context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at national, regional and international levels.

Figure 1 Territorial View of Visitors' Countries in Relation to the Websites of the Journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** before Issuing the Second Issue of the Eleventh Volume

Source: Tools of Google Analytics in Relation to Websites of the Journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**. Available at: <http://www.google.com/analytics/>. © Google Analytics.

On behalf of the entire editorial board and editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**,

Yours faithfully,

Jana Koprlová

Trnava, Slovakia, June 30th, 2023

Úprava zneužívajících smluvních ujednání v zemích střední a východní Evropy¹

Regulation of Unfair Contract Terms in Central and Eastern European Countries

Milan Hulmák

Abstract: *The paper summarizes results of a comparison of unfair clause legislation in the Central and Eastern European countries. In the introductory part, the development of the regulation of unfair terms, the sources of inspiration as well as the different approaches in traditional civil law countries are described. Subsequently, the regulations in the Czech Republic, Slovakia, Hungary, Poland, Romania, Slovenia, Serbia and Croatia are compared. The contemporary regulation is based on the minimum standards of the Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on Unfair Terms in Consumer Contracts. Nevertheless, the scope of protection varies in its effects in particular states (e.g. scope of applicability, nature and number of prohibited clauses). The increasing importance of public authority in enforcement is evident. In the countries compared, protection against unfair terms is not limited only to consumer contracts, but it applies in different extent to some others as well.*

Key Words: *Private Law; Contract Law; Consumer; Consumer Contracts; Unfair Terms; Standard Terms; Central and Eastern Europe.*

Abstrakt: *Příspěvek shrnuje výsledky srovnání právních úprav zneužívajících ujednání v zemích střední a východní Evropy. V úvodní části jsou popsány vývoj úpravy zneužívajících ujednání, inspirační zdroje, jakož i různý přístup v tradičních úpravách. Následně jsou porovnány přístupy v České republice, na Slovensku, v Maďarsku, Polsku, Rumunsku, Slovinsku, Srbsku a Chorvatsku. Stávající úprava vychází z minimálních standardů směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Rozsah ochrany se však ve svém důsledku v jednotlivých státech liší (například působnost, charakter a množství za-*

¹ Příspěvek byl vypracován v rámci řešení výzkumného projektu financovaného Agenturou na podporu výzkumu a vývoje č. APVV-20-0171 s názvem „Konkurencia nárokov z deliktov a kvázi deliktov v mimozmluvných vzťahoch a na pomedzí zmluvného a vecného práva“, zodpovědný řešitel doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD., mim. prof.

kázaných ujednání). Je patrný rostoucí význam veřejné moci při vynucení. Ve srovnávaných státech se také v různé míře prosazuje ochrana před zneužívajícími ujednáními i mimo oblast spotřebitelských smluv.

Klíčová slova: *Soukromé právo; smluvní právo; spotřebitel; spotřebitelské smlouvy; zneužívající ujednání; standardní podmínky; střední a východní Evropa.*

Úvod

V letech 2021 až 2022 vznikl v rámci Institutu Ference Mádlá pro srovnávací právo v Budapešti projekt zaměřený na srovnání úprav obecného závazkového práva ve střední a východní Evropě. Na základě zpráv z jednotlivých států byly formulovány závěry ve vztahu k jednotlivým srovnávaným oblastem. Cílem našeho příspěvku je představit výsledky, pokud jde o zneužívající ujednání. Po krátkém historickém úvodu a formulování klíčových otázek se pokusíme představit závěry ve vztahu k úpravě v České republice, na Slovensku, v Polsku, Maďarsku, Rumunsku, Srbsku, Chorvatsku a Slovinsku.²

1 Historický vývoj

Zákonodárci si zhruba v polovině minulého století uvědomili, že autonomie vůle a smluvní svoboda se stávají v podmínkách hromadné produkce a konzumní společnosti pouhou iluzí. Potřeba spotřeby, omezená soutěž a ekonomická nerovnost neumožňovaly široké skupině subjektů prosadit svou vůli při formování obsahu závazků. Tato asymetrie mezi výrobcí (stejně jako obchodníky) na jedné straně a masou spotřebitelů na straně druhé se projevovala ve standardizovaných smluvních podmínkách.

Využití standardizovaných ujednání pro více obchodních případů (obchodních podmínek v širším významu) umožňuje podnikatelům sjednotit obsah svých závazků a do určité míry zjednodušuje kontraktační proces. Dochází k usnadnění a zlevnění prodeje a distribuce. Je jednoduché vyplnit formulář. Vyřešení dílčího interpretačního problému znamená řešení pro tisíce jiných případů, vycházejících ze stejného ujednání.

² Příspěvek vychází z textu HULMÁK, M., A. MENYHÁRD, T. TOMCZAK, E. VERESS, A. DUDÁS a M. HLUŠÁK. Unfair Terms. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 289-320 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliecee_chapter9, kde jsou publikovány podrobné závěry včetně jednotlivých národních zpráv.

Smlouva sama o sobě se stává unifikačním, hromadně produkovaným výrobkem.³

Na druhou stranu, využitím standardizovaných ujednání dochází k omezení možnosti adresáta vyjednat odchýlné ujednání a ochránit tak své zájmy, ať už protože podnikatel má monopolní postavení nebo protože všichni podnikatelé nabízejí stejné podmínky. Vůle slabší strany je více či méně podřízena podmínkám stanoveným silnějším subjektem, podmínkám, jejichž důsledkům často ani nerozumí.⁴ Všechny otázky jsou smlouvou předem vyřešeny ve prospěch silnější smluvní strany. S ohledem na význam smlouvy pro konkrétního jedince se smlouva stává soukromoprávním nástrojem řízení a kontroly silnější stranou.⁵ Používání standardních podmínek silnějšími subjekty vede k vytváření nové formy feudálního řádu a nevolnictví.⁶ Druhé smluvní straně zůstává pouze právo vybrat si, kdo jí bude vládnout.⁷ Studium ujednání a vyjednávání odchýlné úpravy je neefektivní, když změny není možné dosáhnout. Čas věnovaný této činnosti se jeví jako marně vynaložený.⁸

Už ve třicátých letech minulého století se upozorňovalo na skutečnost, že rostoucí možnost kontroly a řízení vyžaduje také větší potřebu

³ Blíže viz LLEWELLYN, K. N. What Price Contract? – An Essay in Perspective. *The Yale Law Journal* [online]. 1931, vol. 40, no. 5, s. 731 [cit. 2023-05-29]. ISSN 1939-8611. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/790659>.

⁴ Blíže viz KESSLER, F. Contracts of Adhesion – Some Thoughts about Freedom of Contract. *Columbia Law Review* [online]. 1943, vol. 43, no. 5, s. 632 [cit. 2023-05-29]. ISSN 1945-2268. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1117230>.

⁵ Blíže viz LLEWELLYN, K. N. What Price Contract? – An Essay in Perspective. *The Yale Law Journal* [online]. 1931, vol. 40, no. 5, s. 732 [cit. 2023-05-29]. ISSN 1939-8611. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/790659>.

⁶ Blíže viz KESSLER, F. Contracts of Adhesion – Some Thoughts about Freedom of Contract. *Columbia Law Review* [online]. 1943, vol. 43, no. 5, s. 640 [cit. 2023-05-29]. ISSN 1945-2268. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1117230>.

⁷ Blíže viz RAKOFF, T. D. Contracts of Adhesion: An Essay in Reconstruction. *Harvard Law Review* [online]. 1983, vol. 96, no. 6, s. 1229 [cit. 2023-05-29]. ISSN 2161-976X. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1341009>. Podobně píše o smlouvě jako o nástroji vlády nad druhou stranou i RAISER, L. Vertragsfreiheit heute. *JuristenZeitung*. 1958, Jg. 13, Nr. 1, s. 3. ISSN 0022-6882.

⁸ Efektivita se zde posuzuje poměřováním ceny stráveného času a hodnoty dosažených změn v předem nastavené výhodnosti/nevýhodnosti dané smlouvy (absence zisku). Musí se přitom zohlednit i efekt v podobě identifikace nevýhodnosti, možnosti spotřebitele neuzavřít smlouvu a uzavřít smlouvu jinde (absence ztráty). Nejde tedy jenom o změnu smluvních podmínek, ale i o možnost uzavřít smlouvu jinde, kde je to dobře možné. Také je nutné zohlednit, že efektivita se zvyšuje v závislosti na hodnotě plnění. Těžko půjde o efektivní vynaložení času v případě smlouvy o přepravě v tramvaji (cca 32 Kč), jinak tomu bude v případě výstavby bytu za 5 milionů Kč.

ochrany pro slabší stranu.⁹ K ingerenci do autonomie smluvních stran a nerespektování smluvní svobody dochází historicky tam, kde tato smluvní svoboda není, kde dochází ke zneužití.¹⁰ Například ujednání omezující odpovědnost podnikatele, schovaná v jeho obchodních podmínkách, jsou soudy posuzována již dlouho. Kritériem byly dobré mravy nebo dobrá víra.¹¹

Nejde přitom jenom o zjištění existence konsensu, překvapivost či formu, ale v této souvislosti i o ekvivalenci vzájemných plnění. Již *Todd D. Rakoff* si všímá, že obsahová kontrola některých ujednání soudem a jejich následná neaplikace bez úpravy cenových ujednání může vést k tomu, že druhá strana dostává za své plnění (cenu) plnění, které neodpovídá. Tak v případě, kdy cena byla nastavena právě s ohledem na tato ujednání, například přenášející rizika na druhou stranu, hovoří o retroaktivní nepřiměřenosti (anglicky *retroactive unfairness*). Pouhá skutečnost, že zkoumané ujednání je zohledněno v ceně (cena je adekvátní ujednanému obsahu), však nemá podle něho vést k závěru, že zkoumané ujednání je v pořádku.¹²

Postupně bylo opuštěno vnímání standardních podmínek jako projevu monopolistických trendů bránících volnému podnikání.¹³ Standardní obchodní podmínky jsou používány v mnohem větší míře jako projev hromadné produkce a distribuce typické pro současnou společnost.¹⁴ Je-

⁹ Blíže viz LLEWELLYN, K. N. What Price Contract? – An Essay in Perspective. *The Yale Law Journal* [online]. 1931, vol. 40, no. 5, s. 733 [cit. 2023-05-29]. ISSN 1939-8611. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/790659>.

¹⁰ Blíže viz NIGLIA, L. *The Transformation of Contract in Europe*. 1st ed. The Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 26. ISBN 978-90-411-1895-0.

¹¹ Blíže viz například v Německu § 138 a § 242 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch v judikatuře před rokem 1976 (například *Urteil des Bundesgerichtshofs* [1971-02-24]. VIII ZR 22/70, srovnej p. č. 41 v RAISER, L. Vertragsfreiheit heute. *Juristen-Zeitung*. 1958, Jg. 13, Nr. 1, s. 7. ISSN 0022-6882), v Československé republice například *Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 12. 12. 1923, sp. zn. Rv II 547/23* (Vážný, č. 3295) (povinnost kupujícího prodávat věc dále za ceny nižší, než stanoví prodávající).

¹² Blíže viz RAKOFF, T. D. Contracts of Adhesion: An Essay in Reconstruction. *Harvard Law Review* [online]. 1983, vol. 96, no. 6, s. 1243 [cit. 2023-05-29]. ISSN 2161-976X. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1341009>.

¹³ Blíže viz KESSLER, F. Contracts of Adhesion – Some Thoughts about Freedom of Contract. *Columbia Law Review* [online]. 1943, vol. 43, no. 5, s. 640 [cit. 2023-05-29]. ISSN 1945-2268. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1117230>.

¹⁴ Blíže viz RAKOFF, T. D. Contracts of Adhesion: An Essay in Reconstruction. *Harvard Law Review* [online]. 1983, vol. 96, no. 6, s. 1179, 1220 a násl. [cit. 2023-05-29]. ISSN 2161-976X. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1341009>.

jich užití souvisí s růstem počtu podnikatelů, manažerským řízením, tlakem na efektivnost kontraktačního procesu, zapojením právníků do přípravy smluvní dokumentace.¹⁵ Moderní hospodářství není tržnicí, na níž jsou dohadovány cena a smluvní podmínky, ale opírá se o pevné a standardizované obchodní podmínky, o nichž se v zásadě nevyjednává.¹⁶

Uvedené změny ve využití smluvních podmínek se nutně odráží v potřebě zvláštních pravidel v právní úpravě. Může jít o stanovení kontraktační povinnosti nebo stanovení ceny.¹⁷ Částečným řešením jsou i předpisy bránící omezením hospodářské soutěže.¹⁸ Požadavek právní jistoty a předvídatelnosti a rostoucí význam obchodních podmínek postupně vedly k přijímání i zvláštních úprav všeobecných obchodních podmínek.¹⁹ S překvapivostí nebo nepoctivostí spojovaly neplatnost či neúčinnost jednotlivých ujednání,²⁰ nebo požadovaly zvláštní písemný souhlas pro určitá ujednání.²¹ S ohledem na rozsah užití obchodních podmínek

¹⁵ Blíže viz NIGLIA, L. *The Transformation of Contract in Europe*. 1st ed. The Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 34 a násl. ISBN 978-90-411-1895-0.

¹⁶ Blíže viz CANARIS, C.-W. Wandlungen des Schuldvertragsrechts – Tendenzen zu seiner „Materialisierung“: AcP 200 (2000), S. 273-364. In: J. NEUNER a H. Ch. GRIGOLEIT, Hrsg. *Claus-Wilhelm Canaris: Gesammelte Schriften: Band III* [online]. 1. Aufl. Berlin; Boston: De Gruyter, 2012, s. 323 [cit. 2023-05-29]. ISBN 978-3-11-027403-5. Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/9783110274035.2141>.

¹⁷ Blíže viz RAISER, L. Vertragsfreiheit heute. *JuristenZeitung*. 1958, Jg. 13, Nr. 1, s. 3. ISSN 0022-6882 (uskutečňované i jako požadavek „sociálního státu“ a „sociální spravedlnosti“).

¹⁸ Blíže viz RAISER, L. Vertragsfreiheit heute. *JuristenZeitung*. 1958, Jg. 13, Nr. 1, s. 5. ISSN 0022-6882.

¹⁹ Pro tyto účely je nerozhodné, zda je zákon označoval jako adhezní smlouvy, standardní ujednání nebo všeobecné obchodní podmínky.

²⁰ Blíže viz *Loi n° 78-22 du 10 janvier 1978 relative à l'information et à la protection des consommateurs dans le domaine de certaines opérations de crédit* [1978-01-10]. Journal Officiel de la République Française, 1978, n° 0009; *Gesetz zur Regelung des Rechts der allgemeinen Geschäftsbedingungen* [1976-12-09]. BGBl. I S. 3317; *Unfair Contract Terms Act* [1977]; a *Restatement (Second) of Contracts* [1979], § 211.

²¹ Srovněj článek 1341 italského občanského zákoníku Codice civile. V případě uvedených ujednání nejde o přezkum přiměřenosti daného ujednání, ale pouze o zjištění, zda takové ujednání je součástí smlouvy (vyžaduje se zvláštní podpis daného ujednání). Například ujednání smluvní pokuty mezi vyjmenovanými ujednáními není (zde se však uplatní moderační právo podle článku 1382 italského občanského zákoníku Codice civile). Podrobněji v GORLA, G. Standard Conditions and Form Contracts in Italian Law. *The American Journal of Comparative Law* [online]. 1962, vol. 11, no. 1, s. 1-20 [cit. 2023-05-29]. ISSN 2326-9197. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/838553>. Návrh zákona upravující obsahovou kontrolu obchodních podmínek se v sedmdesátých letech neprosadil (podrobněji k této reformě v NIGLIA, L. *The Transformation of Contract in Europe*. 1st ed. The Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 62. ISBN 978-90-411-1895-0).

nemohlo jít již pouze o procesní spravedlnost (smluvní svobodu po formální stránce), ale kontrola směřovala k zajištění obsahové spravedlnosti (obsahová smluvní svoboda – německy *materiale Vertragsfreiheit*).²² Bez ohledu na právní úpravu, soudní kontrolu nebo administrativní kontrolu obsahu smluvních ujednání se například v Itálii nebo ve Francii prosazovala nová regulace pomalu.²³

Ve stejném období byl formulován program ochrany spotřebitele v Evropském hospodářském společenství.²⁴ Pokud jde o cenu, cílem byly podpora hospodářské soutěže při tvorbě ceny, řádné informování o ceně a faktorech, které ji ovlivňují, ale i zvýšení hodnoty protiplnění za poskytované peníze;²⁵ obecněji pak ochrana spotřebitele před zneužitím moci ze strany podnikatelů, jednostrannými podmínkami, vyloučením základ-

²² Blíže viz CANARIS, C.-W. Wandlungen des Schuldvertragsrechts – Tendenzen zu seiner „Materialisierung“: AcP 200 (2000), S. 273-364. In: J. NEUNER a H. Ch. GRIGOLEIT, Hrsg. *Claus-Wilhelm Canaris: Gesammelte Schriften: Band III* [online]. 1. Aufl. Berlin; Boston: De Gruyter, 2012, s. 321 a násl. [cit. 2023-05-29]. ISBN 978-3-11-027403-5. Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/9783110274035.2141>.

²³ Blíže viz NIGLIA, L. *The Transformation of Contract in Europe*. 1st ed. The Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 63 a 67. ISBN 978-90-411-1895-0.

²⁴ Zajímavé je sledovat růst významu ochrany spotřebitele jako lidského práva. Přijímání zvláštních úprav k ochraně spotřebitele je doprovázeno i posilováním tohoto práva na úroveň lidského práva. Již dříve byly určité aspekty ochrany spotřebitele chápány jako součást jiných práv [například článek 11 *Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech* [1966] – právo na příznivou životní úroveň]. V řadě států je toto právo chápáno jako ústavní právo (článek 51 Ústavy Španělska [1978], článek 60 Ústavy Portugalska [1982], článek 76 Ústavy Polska [1997], článek 46 Ústavy Lotyšska [1992]). Organizace spojených národů přijala v roce 1985 *Zásady ochrany spotřebitele [United Nations Guidelines for Consumer Protection [1985]]*. Jedním ze smyslů zvláštních pravidel je i udržitelná spotřeba. Dnes je výrazem hlavně článek 38 *Listiny základních práv Evropské unie*. Podrobněji k otázce ochrany spotřebitele jako nového lidského práva třetí generace viz blíže BENÖHR, I. a H.-W. MICKLITZ. Consumer Protection and Human Rights. In: G. HOWELLS, I. RAMSAY, T. WILHELMSSON a D. KRAFT, eds. *Handbook of Research on International Consumer Law* [online]. 1st ed. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2010, s. 18 a násl. [cit. 2023-05-29]. Research Handbooks in International Law. ISBN 978-1-84980-631-2. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781849806312.00007>. Stále se vede diskuse, zda jde o skutečné právo, zda nejde spíše o princip nebo o společenskou hodnotu; judikatura řady států ukazuje, že ochrana spotřebitele, ať přímo nebo prostřednictvím jiných práv (například právo na spravedlivý proces, na ochranu vlastnického práva), má lidskoprávní rozměr. V rámci České republiky lze odkázat i na § 2 odst. 1 českého občanského zákoníku Občanský zákoník; *Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 5. 11. 2019, sp. zn. II. ÚS 2778/19*; a *Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 1. 2020, sp. zn. II. ÚS 78/19*.

²⁵ Blíže viz *Council Resolution of 14 April 1975 on a Preliminary Programme of the European Economic Community for a Consumer Protection and Information Policy*. OJ EC C 92, 1975-04-25, s. 2 a násl. (zejména body 30, 35, 40, příloha I).

ních práv a nekalými obchodními praktikami.²⁶ Pozornost se soustředila na standardní ujednání, nikoliv ujednání ceny, která se v jednotlivých smlouvách lišila a která mohou být, společně s vymezením protiplnění, předmětem vyjednávání i v případě použití standardizovaných podmínek.²⁷

Na úrovni Evropského hospodářského společenství vyústily zmíněné tendence v přijetí směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice o nepřiměřených ujednáních“).²⁸ Ochrana spotřebitele před nepřiměřenými ujednáními byla motivována primárně potřebou reagovat na selhání trhu a soutěže. Cílem bylo odstranění nerovnováhy mezi spotřebitelem a podnikatelem.²⁹ Jde ale i o harmonizaci právní úpravy za účelem usnadnění přeshraničního obchodu.³⁰ Shrneme-li její základní principy, ochrana se poskytuje spotřebiteli v případě ujednání, která nebyla individuálně ujednána. U nich je obecně poměřována přiměřenost (poctivost, rozumnost). Zneužívajícím ujednáním je ujednání, které v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran vyplývajících ze smlouvy v neprospěch spotřebitele (článek 3), a to s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného případu (článek 4). U některých ujednání se předpokládá nepřiměřenost (příloha I).

Následně byla v ostatních členských státech Evropské unie přijata zvláštní pravidla pro přezkum zneužívajících smluvních ujednání. Nebylo již nutné spoléhat se na obecné instituty, jako jsou dobré mravy, dobrá víra nebo lichva. Nicméně směrnice o nepřiměřených ujednáních byla za-

²⁶ Na tento program navázalo přijetí prvních směrnic k ochraně spotřebitele v osmdesátých letech; v roce 1984 bylo také přijato Sdělení Komise Nepřiměřená ujednání ve smlouvách uzavřených se spotřebitelem [*Unfair Terms in Contracts Concluded with Consumers (Communication from the Commission)*] [1984-02-09]. COM (1984) 055 final]. V bodě 20 a následně tohoto sdělení je popis konkrétních právních úprav v jednotlivých členských státech Evropského hospodářského společenství v této době.

²⁷ Blíže viz Sdělení Komise Nepřiměřená ujednání ve smlouvách uzavřených se spotřebitelem, body 6 a 10. Uvedené sdělení je zajímavé i tím, že zvažovaným kritériem při zkoumání, zda ujednání je nepřiměřené, bylo, zda je nevýhoda či výhoda rozumná (bod 43).

²⁸ Podrobně k průběhu přípravy a přijímání uvedené směrnice viz blíže NIGLIA, L. *The Transformation of Contract in Europe*. 1st ed. The Hague: Kluwer Law International, 2002, s. 93. ISBN 978-90-411-1895-0.

²⁹ Srovnej například *Case of Juan Carlos Sánchez Morcillo and María del Carmen Abril García v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA* [2014-07-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2014, C-169/14, odst. 24.

³⁰ Srovnej bod 2 odůvodnění směrnice o nepřiměřených ujednáních.

ložena na zásadách minimální harmonizace,³¹ a navíc pouze ve vztahu ke spotřebitelským smlouvám. Členské státy Evropské unie mohly proto přijmout přísnější pravidla ochrany spotřebitele. Ve svém důsledku tak můžeme v rámci Evropské unie nalézt různé právní úpravy zneužívajících ujednání.

Soudní kontrola zneužívajících ujednání může být omezena na spotřebitelské smlouvy. Nerovné postavení smluvních stran se však může projevit i ve vztazích mezi podnikateli, například v případě adhezních smluv. V dané souvislosti je možné zmínit směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/633 ze dne 17. 4. 2019 o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci.

Může zde existovat jedna obecná úprava zneužívajících ujednání,³² případně se zvláštní úpravou pro spotřebitelské smlouvy,³³ nebo dvě či více samostatných úprav.³⁴ Úprava zneužívajících ujednání může dopadat na obchodní podmínky v širším slova smyslu.³⁵ Může se omezovat na ujednání, která nebyla ujednána individuálně.³⁶ Můžeme najít úpravy, kde se posuzuje celý obsah smlouvy.³⁷ Zákon přitom může některá ujednání vyloučit z kontroly, například ujednání vymezující hlavní předmět smlouvy,³⁸ smlouvy z jiných odvětví soukromého práva,³⁹ ujednání pouze

³¹ Srovnej článek 8 směrnice o nepřiměřených ujednáních.

³² Blíže viz § 307 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch; § 879 odst. 3 rakouského občanského zákoníku Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch; a článek 6:231 nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek.

³³ Blíže viz § 310 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch; § 6 rakouského zákona o ochraně spotřebitele Konsumentenschutzgesetz; a články 6:236 a 6:237 nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek.

³⁴ Blíže viz článek 1171 francouzského občanského zákoníku Code civil; a článek L.132-I francouzského spotřebitelského zákoníku Code de la consommation.

³⁵ Blíže viz § 307 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch; a § 879 odst. 3 rakouského občanského zákoníku Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch.

³⁶ Blíže viz článek 4: 110 odst. 1 Principů evropského smluvního práva (PECL); a článek 3 směrnice o nepřiměřených ujednáních.

³⁷ Blíže viz článek L.132-I francouzského spotřebitelského zákoníku Code de la consommation.

³⁸ Blíže viz článek 4: 110 odst. 2 písm. a) Principů evropského smluvního práva (PECL); článek II. – 9:406 odst. 2 Principů, definic a modelových pravidel evropského soukromého práva – Návrhu společného referenčního rámce (DCFR); § 879 odst. 3 rakouského občanského zákoníku Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch; a článek 6:231 písm. a) nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek.

³⁹ Například pracovní smlouvy, smlouvy z oblasti dědického práva nebo rodinného práva, smlouvy o založení nebo organizaci právnických osob (předmluva směrnice o nepřiměřených ujednáních).

přebírající jinak použitelná ustanovení.⁴⁰ Na druhou stranu, v některých případech právní úprava pozitivně omezuje svou použitelnost na ujednání odchylné od právní úpravy.⁴¹

Posouzení zneužívajícího charakteru se liší nejen tím, co je předmětem přezkumu, ale i obsahem testu, obvykle v závislosti na povaze vztahu.⁴² Z přezkumu může být vyloučeno zkoumání adekvátnosti vzájemných plnění.⁴³ Zvláštní pozornost je věnována možnosti zohlednit při posouzení zneužívajícího charakteru cenu jako určitý způsob, jak kompenzovat zneužívající charakter ujednání. V některých právních řádech je nejasné a nesrozumitelné ujednání bez dalšího zneužívajícím ujednáním.⁴⁴ Překvapivé podmínky v obchodních podmínkách jsou velmi často neúčinné, a to bez ohledu na povahu stran.⁴⁵

Směrnice o nepřiměřených ujednáních obsahuje seznam ujednání, u nichž se předpokládá, že jsou zneužívající (tzv. šedý seznam).⁴⁶ V členských státech Evropské unie však dnes právní řád často obsahuje seznam zneužívajících ujednání, která jsou bez dalšího zakázána (tzv. černá listina).⁴⁷ Po obsahové stránce se seznamy zakázaných ujednání mohou lišit, například zakázané omezení nároku spotřebitele na náhradu škody nebo rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách, a tak dále. Zákon může umožnit i následné doplnění těchto seznamů formou navazujících prová-

⁴⁰ Blíže viz článek II. – 9:406 odst. 1 Principů, definic a modelových pravidel evropského soukromého práva – Návrhu společného referenčního rámce (DCFR).

⁴¹ Například § 307 odst. 3 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch.

⁴² Blíže viz články II. – 9:403, II. – 9:404, II. – 9:405 Principů, definic a modelových pravidel evropského soukromého práva – Návrhu společného referenčního rámce (DCFR).

⁴³ Blíže viz článek 4: 110 odst. 2 písm. b) Principů evropského smluvního práva (PECL); článek 4 odst. 2 směrnice o nepřiměřených ujednáních; článek L.132-I francouzského spotřebitelského zákoníku Code de la consommation; a článek II. – 9:406 odst. 2 Principů, definic a modelových pravidel evropského soukromého práva – Návrhu společného referenčního rámce (DCFR).

⁴⁴ Blíže viz § 307 odst. 1 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch; a § 6 odst. 3 rakouského zákona o ochraně spotřebitele Konsumentenschutzgesetz.

⁴⁵ Blíže viz § 305c německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch; a článek 6:233 písm. b) nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek.

⁴⁶ Blíže viz článek 6:237 nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek; § 309 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch; a § 6. odst. 2 rakouského zákona o ochraně spotřebitele Konsumentenschutzgesetz.

⁴⁷ Blíže viz článek 6:236 nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek; § 308 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch; a § 6. odst. 1 rakouského zákona o ochraně spotřebitele Konsumentenschutzgesetz.

děcích předpisů.⁴⁸ V závislosti na vnitrostátním právním řádu mohou být zneužívající ujednání neúčinné, neplatné nebo neexistující, v některých případech z moci úřední, v jiných případech neplatné pouze na návrh dotčené strany.⁴⁹ Ve většině případů právní předpisy usilují o zachování platnosti zbytku smlouvy. Mohou existovat různé přístupy a různé způsoby, jak vyplnit mezeru ve smlouvě po zneužívajícím ujednání. Na druhou stranu může zákon rozšířit neúčinnost takového ujednání, například vůči podnikatelům uprostřed distribučního řetězce.⁵⁰

2 Aktuální stav ve střední a východní Evropě

2.1 Zneužívající ujednání obecně

Ze srovnání jednotlivých právních úprav vyplynulo, že neexistuje jednotné univerzální pojetí zneužívajícího ujednání a jasné odlišení od jiných vad právních jednání. Testování zneužívajícího charakteru se neomezuje vždy jen na obchodní podmínky v širším slova smyslu. Často je doprovázeno výslovnými zákazy a příkazy. V některých právních řádech zákaz zneužívajících ujednání zahrnuje i některé zákazy podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. 2. 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (zejména článek 7) (Rumunsko, Slovensko, Česká republika), zatímco v jiných právních řádech by do něj zahrnuly i implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/633 ze dne 17. 4. 2019 o nekalých obchodních praktickách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci (Česká republika).

Historickým základem se zdá být úprava dobrých mravů. Ta se stále uplatňuje jako obecný korektiv. V některých zemích je i dnes základem pro zkoumání zneužívajících ujednání (Polsko);⁵¹ často se však uplatňuje vedle toho (Česká republika, Slovensko).⁵² V Chorvatsku, Srbsku a Slovín-

⁴⁸ Blíže viz článek 6:239 nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek; a článek L.132-I francouzského spotřebitelského zákoníku Code de la consommation.

⁴⁹ Blíže viz článek 6:231 nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek.

⁵⁰ Blíže viz článek 6:244 nizozemského občanského zákoníku Burgerlijk Wetboek.

⁵¹ Blíže viz článek 385¹ odst. 1 polského občanského zákoníku Kodeks cywilny.

⁵² Blíže viz HULMÁK, M. 2. The Czech Republic. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 294 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9; a HLUŠÁK, M. 7. Slovakia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 313 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on

sku má specifická ochrana proti nepřiměřeným ujednáním starší základy, které lze nalézt již ve federálním zákoně o závazkovém právu z roku 1978.⁵³

2.2 Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách

2.2.1 Rozsah působnosti

Základní úprava zneužívajících ujednání ve srovnávaných státech je prováděním směrnice o nepřiměřených ujednáních, a to i v zemích mimo Evropské unie (Srbsko).⁵⁴ Je zřejmé, že výjimky z působnosti dané směrnice nejsou vždy výslovně promítnuty do příslušných právních předpisů. Například chorvatská zpráva výslovně uvádí, že je vyloučeno přezkoumávat standardní ujednání, jejichž obsah vyplývá z dodržování závazných pravidel;⁵⁵ podobně maďarská zpráva.⁵⁶ Lze předpokládat, že se jedná o implementaci článku 1 odst. 2 směrnice o nepřiměřených ujednáních.

V řadě právních úprav se zákazy zneužívajících ujednání vztahují na ujednání spotřebitelských smluv obecně (Česká republika, Srbsko, Slovinsko); v jiných právních úpravách je použitelnost omezena pouze na případy ujednání spotřebitelských smluv, která nebyla individuálně sjednána (Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Slovensko, Chorvatsko). Zajímavou z tohoto hlediska může být otázka, jak je v jednotlivých státech vykládána skutečnost, že ujednání nebylo individuálně sjednáno, tj. možnost druhé strany ovlivnit obsah ujednání. Zdá se, že v Maďarsku se navíc zdůrazňuje, že ujednání musí být předem vypracováno podnikatelem.⁵⁷ Slovenská

Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁵³ Blíže viz jugoslávský federální zákon o závazcích *Zakon o obligacionim odnosima* [1978].

⁵⁴ Blíže viz DUDÁS, A. 6. Serbia, Croatia, Slovenia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 310 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁵⁵ Blíže viz článek 296 odst. 3 chorvatského zákona o závazkových vztazích *Zakon o obveznim odnosima*.

⁵⁶ Blíže viz MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 298 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁵⁷ Blíže viz MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 298 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

úprava stanoví vyvratitelnou domněnku, že doložka nebyla individuálně sjednána; polská úprava a maďarská úprava fungují stejně.⁵⁸

Zdá se, že není jednotný ani přístup k výjimce uvedené v článku 4 odst. 2 směrnice o nepřiměřených ujednáních. Předmětná výjimka se v různých podobách objevuje v Polsku, České republice, Maďarsku a Chorvatsku. Za zmínku stojí formulace v Chorvatsku, kde jsou sice předmět smlouvy a cena obecně vyloučeny z přezkumu, ale judikatura a doktrína vykládají výjimku v souladu se zněním směrnice o nepřiměřených ujednáních.⁵⁹ Výjimka není obsažena ve slovinské právní úpravě, nicméně je prosazována vlivem judikatury.⁶⁰ V Rumunsku a Srbsku není výjimka upravena.

2.2.2 Podstata zneužití

Test zneužívajícího charakteru je v podstatě pokusem o překlad článku 3 odst. 1 směrnice o nepřiměřených ujednáních. Proto je ve většině států klíčovým bodem dobrá víra (Srbsko, Chorvatsko, Slovinsko, Maďarsko, Česká republika), v jiných státech zase dobré mravy (Polsko). Slovinská úprava tento test rozvádí a zmiňuje také kritérium spravedlnosti nebo přiměřeného očekávání.⁶¹ Jinde se podobné kritérium neobjevuje; postačuje pouhá značná nerovnováha nebo odchylka od zákonných ustanovení v neprospěch spotřebitele (Slovensko).⁶² Jak slovenský, tak slovinský zá-

⁵⁸ Blíže viz § 53 odst. 2 a 3 slovenského občanského zákoníku Občiansky zákonník; článek 385¹ odst. 3 a 4 polského občanského zákoníku Kodeks cywilny; a MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 298 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁵⁹ Blíže viz DUDÁS, A. 6. Serbia, Croatia, Slovenia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 312 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁶⁰ Blíže viz DUDÁS, A. 6. Serbia, Croatia, Slovenia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 313 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁶¹ Blíže viz DUDÁS, A. 6. Serbia, Croatia, Slovenia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 313 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁶² Blíže viz § 52 odst. 2 a § 53 odst. 1 slovenského občanského zákoníku Občiansky zákonník.

kon jsou tedy v tomto ohledu vůči podnikatelům přísnější.⁶³ Pouze v některých státech zákon obsahuje okolnosti, které je potřeba zohlednit při rozhodování o zneužívajícím ujednání (Polsko, Maďarsko, Česká republika).

2.2.3 Zakázaná ujednání

Pokud jde o konkrétní zakázaná opatření, zákonodárci zvolili všechna řešení možné regulace – „černou listinu“ s ujednáními bez dalšího zakázanými (Slovensko), „šedou listinu“ s ujednáními, u nichž se zneužívající charakter předpokládá (Chorvatsko, Polsko, Rumunsko, Slovinsko), nebo jejich kombinaci (Srbsko, Maďarsko, Česká republika).

Inspirací pro seznam zakázaných ujednání byla příloha směrnice o nepřiměřených ujednáních. Zvláštní pozornost je možné věnovat přísným zákazům na Slovensku. Strany se zde nesmí odchýlit od právní úpravy v neprospěch spotřebitele.⁶⁴ Zjevně inspirován německou judikaturou je zákaz ujednání, která vyžadují, aby spotřebitel zaplatil za službu, jejíž poskytnutí dodavatelem není převážně v zájmu spotřebitele.⁶⁵ Jsou zde stanoveny i velikost písma, zákaz zajištění postoupením práva nebo zohlednění promlčecích lhůt z úřední povinnosti.⁶⁶ Zmínit můžeme také zákaz jakéhokoli omezení práva spotřebitele na náhradu škody nebo práva z vad (Česká republika).⁶⁷ Pouhá nejasnost ustanovení sama o sobě postačuje k tomu, aby ujednání bylo v Maďarsku považováno za zneužívající.⁶⁸

⁶³ Srovnej *Case of FV v. Nova Kreditna Banka Maribor d.d.* [2022-10-13]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2022, C-405/21. Směrnice o nepřiměřených ujednáních nebrání úpravě, která umožňuje konstatovat zneužívající povahu smluvního ujednání, pokud způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele, avšak v takovém případě není zkoumán požadavek „poctivosti“ ve smyslu článku 3 odst. 1 této směrnice.

⁶⁴ Blíže viz § 52 odst. 2 slovenského občanského zákoníku *Občiansky zákonník*.

⁶⁵ Blíže viz § 53 odst. 4 písm. t) slovenského občanského zákoníku *Občiansky zákonník*.

⁶⁶ Srovnej HLUŠÁK, M. 7. Slovakia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 314 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁶⁷ Blíže viz § 1814 odst. 1 písm. a) českého občanského zákoníku *Občanský zákoník*.

⁶⁸ Blíže viz MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 298 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

Národní zprávy ukázaly, že zákaz zneužívajících ujednání se projevil v praxi při řešení otázek úvěrů denominovaných v cizí měně (Maďarsko)⁶⁹ nebo bankovních poplatků (Česká republika).⁷⁰ Z judikatury Soudního dvora Evropské unie vyplývá, že zmíněné problémy se vyskytují v rozsáhlé míře i v Rumunsku nebo Polsku.⁷¹ Stejná právní otázka byla řešena také v Chorvatsku.⁷²

2.2.4 Právní následky

Srovnání neodhalilo žádný významný rozdíl v právních následcích zneužívajících ujednání. Doložky jsou neplatné nebo neexistují. Zákodáři se v různé míře snažili upravit v zákoně některé zvláštnosti – důraz na zachování zbytku smlouvy (Chorvatsko, Rumunsko, Polsko),⁷³ možnost dovolání se zneužívajícího ujednání spotřebitelem (Česká republika)⁷⁴ nebo skutečnost, že neplatnosti se lze dovolat pouze v zájmu spotřebitele (Maďarsko).⁷⁵ Spotřebitelé v Rumunsku mají v tomto ohledu silnější po-

⁶⁹ Blíže viz MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 298 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁷⁰ Blíže viz HULMÁK, M. 2. The Czech Republic. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 297 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁷¹ Blíže viz například *Case of Arkadiusz Szcześniak v. Bank M. SA* [2023-06-15]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-520/21; a *Case of Ruxandra Paula Andriciuc and Others v. Banca Românească SA* [2017-09-20]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2017, C-186/16.

⁷² Srovnej HULMÁK, M. *Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 90. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-779-8.

⁷³ Blíže viz DUBÁS, A. 6. Serbia, Croatia, Slovenia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 312 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9; VERESS, E. 5. Romania. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 305 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9; a TOMCZAK, T. 4. Poland. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 304 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁷⁴ Blíže viz § 1815 českého občanského zákoníku Občanský zákoník.

⁷⁵ Blíže viz MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022,

stavení, když se mohou rozhodnout vypovědět celou smlouvu pouze pro jedno zneužívající ujednání.⁷⁶ Další zvláštnosti dovozené judikaturou Soudního dvora Evropské unie, například pravidla pro použití dispoziitivní úpravy, však nejsou kodifikovány.⁷⁷

2.2.5 Role veřejného práva

Ačkoliv se pohybujeme v oblasti soukromého práva, ochrana spotřebitele a vymáhání zákazu zneužívajících ujednání nejsou ponechány pouze na něm. Ve většině srovnávaných jurisdikcí se nabízí i veřejnoprávní vymáhání zákazu zneužívajících ujednání, v některých případech dokonce s účinky vůči třetím osobám. Může se jednat o správní řízení (Česká republika, Polsko)⁷⁸ nebo o soudní řízení iniciované orgány veřejné moci (Maďarsko, Rumunsko).⁷⁹ Důležitou roli hrají též sdružení zřízená k ochraně zájmů spotřebitelů podle práva některého z členských států Evropského hospodářského prostoru. Zvláštní úpravu lze nalézt na Slovensku, kde zákonodárce výslovně rozšířil účinky incidenční kontroly na třetí osoby.⁸⁰ Ujednání, které bylo v konkrétním případě shledáno zneužívající

s. 298 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁷⁶ Blíže viz VERESS, E. 5. Romania. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 305-306 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁷⁷ K tomu podrobněji viz blíže HULMÁK, M. The Consequences of Unfair Terms in Consumer Contracts. *The Lawyer Quarterly*. 2022, vol. 12, no. 1, s. 56 a násl. ISSN 1805-8396.

⁷⁸ Blíže viz § 7 a § 24 odst. 7 písm. d) českého zákona o ochraně spotřebitele Zákon o ochraně spotřebitele; a TOMCZAK, T. 4. Poland. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 304 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁷⁹ Blíže viz MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 299 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9; a VERESS, E. 5. Romania. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 306 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁸⁰ Blíže viz HLUŠÁK, M. 7. Slovakia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 314 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

cím, by nemělo být použito ani ve vztahu ke všem ostatním spotřebitelům.

2.3 Zneužívající ujednání v ostatních případech

Ze srovnání je zřejmé, že ochrana proti zneužívajícím ujednáním se neomezuje pouze na spotřebitelské smlouvy. Historicky nebyla základem regulace zneužívajících ujednání potřeba ochrany spotřebitele, ale ochrana před používáním obchodních podmínek.

Přístupy se ve srovnávaných státech liší. Nejjednodušší je rozšířit aplikaci zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách i na další případy. Příkladem takového přístupu je polská úprava.⁸¹ Jiným způsobem je samostatná úprava standardních podmínek, tj. smluvních podmínek předem připravených a používaných jednou ze stran pro opakované použití (Maďarsko, Rumunsko).⁸² V jiných případech je třeba zohlednit i vyjednávací pozici smluvních stran, například úprava adhezních smluv (Česká republika).⁸³

Ve srovnávaných zemích můžeme identifikovat některé zdroje takové úpravy – například německou úpravu překvapivých ujednání v § 305c německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch (Česká republika), úpravu adhezní smlouvy v quebeckém občanském zákoníku Code civil du Québec (Česká republika), italskou úpravu standardních podmínek v článku 1350 italského občanského zákoníku Codice civile a poža-

⁸¹ Blíže viz TOMCZAK, T. 4. Poland. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 302 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9. Vložením § 385⁵ do polského občanského zákoníku Kodeks cywilny došlo *de facto* k rozšíření pojmu spotřebitel, když se ustanovení k ochraně spotřebitele použijí i na fyzickou osobu, která uzavírá smlouvu v souvislosti s její podnikatelskou činností, jestliže je z obsahu smlouvy zřejmé, že přitom nejde o vlastní podnikání, zejména s ohledem na předmět podnikání evidovaný v evidenci podnikatelů.

⁸² Blíže viz MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 298 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9; a VERESS, E. 5. Romania. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 306 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁸³ Srovnej § 1798 českého občanského zákoníku Občanský zákoník.

davek písemné formy v určitých případech (Rumunsko).⁸⁴ Zřejmě s ohledem na historický vývoj jsme nezaznamenali převzetí německého modelu zákazu zneužívajících ujednání (§ 305 a § 310 německého občanského zákoníku Bürgerliches Gesetzbuch), tj. pouhé rozšíření úpravy standardních podmínek s určitými zvláštními pravidly i na spotřebitele.

I další příklady zakázaných ujednání mají původ v právní úpravě Evropské unie. Na prvním místě je potřeba zmínit směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. 2. 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích. Předmětná směrnice se objevuje v řadě národních zpráv (Česká republika, Slovensko, Rumunsko). Za zmínku zde stojí rumunská právní úprava, která s ohledem na uvedenou směrnici zakazuje k újmě věřitele řadu ujednání v obchodních vztazích, a to nejen ve standardních podmínkách, například vyloučení nároků na náhradu újmy přesahující úroky z prodlení.⁸⁵ Pokud jde o směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/633 ze dne 17. 4. 2019 o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v zemědělském a potravinovém řetězci, není v jednotlivých zprávách většinou zmiňována. Důvodem může být skutečnost, že rozsah její regulace je omezen na konkrétní odvětví obchodu.

Závěr

Právní úprava zneužívajících ujednání má dnes v rámci zemí střední a východní Evropy často základ v úpravě směrnice o nepřiměřených ujednáních. Minimální standardy jsou v tomto ohledu unifikovány, což je dáno mnohdy i členstvím v Evropské unii. Úroveň ochrany se však ve svém důsledku liší, ať už s ohledem na vymezení působnosti právní úpravy (například vyloučení individuálních ujednání), charakter seznamu zakázaných ujednání („černý seznam“ versus „šedý seznam“) nebo konkrétní zakázaná ujednání (délku seznamu). Zákonná úprava vychází víceméně z textu směrnice o nepřiměřených ujednáních; kodifikování pravidel dovozených judikaturou Soudního dvora Evropské unie, například právní následky, není zřejmé.

⁸⁴ Blíže viz VERESS, E. 5. Romania. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 307 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

⁸⁵ Blíže viz VERESS, E. 5. Romania. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 308 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

Přestože jde o oblast soukromého práva, srovnání ukazuje rostoucí úlohu orgánů veřejné moci při prosazování ochrany před zneužívajícími ujednáními, a to jednak ukládáním sankcí ve správních řízeních, nebo možností iniciovat z moci úřední soudní ochranu.

Ze srovnání předmětné právní úpravy je však také zřejmé, že problematika zneužívajících ujednání se dnes neomezuje pouze na spotřebitelské smlouvy, ale obsahová kontrola smluvních ujednání probíhá i v jiných vztazích, často ve vazbě na standardní ujednání. Ve srovnávaných úpravách převažují v tomto ohledu samostatné úpravy, odlišné od úpravy spotřebitele. Izde se projevuje do určité míry vliv práva Evropské unie, zejména směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. 2. 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

Seznam bibliografických odkazů

A Constituição da República Portuguesa, de 1976, na redacção que lhe foi dada pela Lei Constitucional n.º 1/82 [Ústava Portugalska [1976], v revidovaném znění z roku 1982].

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch [rakouský občanský zákoník, v platném znění].

BENÖHR, I. a H.-W. MICKLITZ. Consumer Protection and Human Rights. In: G. HOWELLS, I. RAMSAY, T. WILHELMSSON a D. KRAFT, eds. *Handbook of Research on International Consumer Law* [online]. 1st ed. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2010, s. 18-46 [cit. 2023-05-29]. Research Handbooks in International Law. ISBN 978-1-84980-631-2. Dostupné z: <https://doi.org/10.4337/9781849806312.00007>.

Bürgerliches Gesetzbuch [německý občanský zákoník, v platném znění].

Burgerlijk Wetboek [nizozemský občanský zákoník, v platném znění].

CANARIS, C.-W. Wandlungen des Schuldvertragsrechts – Tendenzen zu seiner „Materialisierung“: AcP 200 (2000), S. 273-364. In: J. NEUNER a H. Ch. GRIGOLEIT, Hrsg. *Claus-Wilhelm Canaris: Gesammelte Schriften: Band III* [online]. 1. Aufl. Berlin; Boston: De Gruyter, 2012, s. 259-348 [cit. 2023-05-29]. ISBN 978-3-11-027403-5. Dostupné z: <https://doi.org/10.1515/9783110274035.2141>.

Case of Arkadiusz Szcześniak v. Bank M. SA [2023-06-15]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2023, C-520/21.

- Case of FV v. Nova Kreditna Banka Maribor d.d.* [2022-10-13]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2022, C-405/21.
- Case of Juan Carlos Sánchez Morcillo and María del Carmen Abril García v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA* [2014-07-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2014, C-169/14.
- Case of Ruxandra Paula Andriciuc and Others v. Banca Românească SA* [2017-09-20]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2017, C-186/16.
- Code civil* [francouzský občanský zákoník, v platném znění].
- Code civil du Québec* [quebecký občanský zákoník, v platném znění].
- Code de la consommation* [francouzský spotřebitelský zákoník, v platném znění].
- Codice civile* [italský občanský zákoník, v platném znění].
- Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on Unfair Terms in Consumer Contracts.* OJ EC L 95, 1993-04-21, s. 29-34.
- Council Resolution of 14 April 1975 on a Preliminary Programme of the European Economic Community for a Consumer Protection and Information Policy.* OJ EC C 92, 1975-04-25, s. 1-16.
- Directive (EU) 2019/633 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on Unfair Trading Practices in Business-to-business Relationships in the Agricultural and Food Supply Chain.* OJ EU L 111, 2019-04-25, s. 59-72.
- Directive 2011/7/EU of the European Parliament and of the Council of 16 February 2011 on Combating Late Payment in Commercial Transactions.* OJ EU L 48, 2011-02-23, s. 1-10.
- DUDÁS, A. 6. Serbia, Croatia, Slovenia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 309-313 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.
- Gesetz zur Regelung des Rechts der allgemeinen Geschäftsbedingungen* [1976-12-09]. BGBl. I S. 3317.
- GORLA, G. Standard Conditions and Form Contracts in Italian Law. *The American Journal of Comparative Law* [online]. 1962, vol. 11, no. 1,

s. 1-20 [cit. 2023-05-29]. ISSN 2326-9197. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/838553>.

HLUŠÁK, M. 7. Slovakia. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 313-315 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

HULMÁK, M. 2. The Czech Republic. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 294-297 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

HULMÁK, M. *Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. 300 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-779-8.

HULMÁK, M. The Consequences of Unfair Terms in Consumer Contracts. *The Lawyer Quarterly*. 2022, vol. 12, no. 1, s. 53-76. ISSN 1805-8396.

HULMÁK, M., A. MENYHÁRD, T. TOMCZAK, E. VERESS, A. DUDÁS a M. HLUŠÁK. Unfair Terms. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 289-320 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

KESSLER, F. Contracts of Adhesion – Some Thoughts about Freedom of Contract. *Columbia Law Review* [online]. 1943, vol. 43, no. 5, s. 629-642 [cit. 2023-05-29]. ISSN 1945-2268. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1117230>.

Kodeks cywilny [polský občanský zákoník, v platném znění].

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r. [Ústava Polska [1997]].

Konsumentenschutzgesetz [rakouský zákon o ochraně spotřebitele, v platném znění].

La Constitución española de 1978 [Ústava Španělska [1978]].

Latvijas Republikas Satversme, 1992. gada [Ústava Lotyšska [1992]].

Listina základních práv Evropské unie.

LLEWELLYN, K. N. What Price Contract? – An Essay in Perspective. *The Yale Law Journal* [online]. 1931, vol. 40, no. 5, s. 704-751 [cit. 2023-05-29]. ISSN 1939-8611. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/790659>.

Loi n° 78-22 du 10 janvier 1978 relative à l'information et à la protection des consommateurs dans le domaine de certaines opérations de crédit [1978-01-10]. Journal Officiel de la République Française, 1978, n° 0009.

MENYHÁRD, A. 3. Hungary. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 297-300 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech [1966].

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 5. 11. 2019, sp. zn. II. ÚS 2778/19.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 24. 1. 2020, sp. zn. II. ÚS 78/19.

NIGLIA, L. *The Transformation of Contract in Europe*. 1st ed. The Hague: Kluwer Law International, 2002. 235 s. ISBN 978-90-411-1895-0.

Občanský zákoník [český občanský zákoník, v platném znění].

Občiansky zákonník [slovenský občanský zákoník, v platném znění].

Principles of European Contract Law (PECL) [Principy evropského smluvního práva, v platném znění].

Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law – Draft Common Frame of Reference (DCFR) [Principy, definice a modelová pravidla evropského soukromého práva – Návrh společného referenčního rámce, v platném znění].

RAISER, L. Vertragsfreiheit heute. *JuristenZeitung*. 1958, Jg. 13, Nr. 1, s. 1-8. ISSN 0022-6882.

RAKOFF, T. D. Contracts of Adhesion: An Essay in Reconstruction. *Harvard Law Review* [online]. 1983, vol. 96, no. 6, s. 1173-1284 [cit. 2023-05-29]. ISSN 2161-976X. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1341009>.

Restatement (Second) of Contracts [1979].

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 12. 12. 1923, sp. zn. Rv II 547/23.

TOMCZAK, T. 4. Poland. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 301-304 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

Unfair Contract Terms Act [1977].

Unfair Terms in Contracts Concluded with Consumers (Communication from the Commission) [1984-02-09]. COM (1984) 055 final.

United Nations Guidelines for Consumer Protection [1985].

Urteil des Bundesgerichtshofs [1971-02-24]. VIII ZR 22/70.

VERESS, E. 5. Romania. In: E. VERESS, ed. *Contract Law in East Central Europe* [online]. 1st ed. Miskolc; Budapest: Central European Academic Publishing, 2022, s. 305-309 [cit. 2023-05-29]. Legal Studies on Central Europe. ISBN 978-615-6474-11-7. Dostupné z: https://doi.org/10.54171/2022.ev.cliece_chapter9.

Zakon o obligacionim odnosima [jugoslávský federální zákon o závazcích, 1978].

Zakon o obveznim odnosima [chorvatský zákon o závazkových vztazích, v platném znění].

Zákon o ochraně spotřebitele [český zákon o ochraně spotřebitele, v platném znění].

Doc. JUDr. Milan Hulmák, Ph.D.

Právnická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Třída 17. listopadu 8
771 11 Olomouc
Česká republika
milan.hulmak@upol.cz

 <https://orcid.org/0000-0002-6361-1162>

Nepřítomnost' zamestnanca z dôvodu vyšetrenia alebo diagnostiky jeho dieťaťa¹

The Absence of the Employee due to the Medical or Diagnostic Examination of His or Her Child

Marek Švec
Andrea Olšovská

Abstract: *According to the current Slovak legislation, which also determines the conditions for important personal obstacles at work, the employer is obliged to excuse the absence of an employee for the reason of accompanying his or her child to a medical facility for examination or treatment. The scientific paper deals with situations where it is necessary for an employee to accompany a child to various other diagnostic examinations which are not carried out in medical institutions. These obligations are imposed by specific legislation and must be fulfilled by the employee as the legal representative of minors in compulsory schooling or pre-primary education in relation to establishments operating under the education regulations. However, there is no excuse for the absence of an employee in the Labour Code or in other legislation in the area of education. Since these cases cannot be explicitly covered by any statutory regulation of personal obstacles to work on the part of the employee, a dispute arises in application practice between the employee and the employer as to the justification for the employee's absence from work. This is also based on incorrect information provided by the education's authorities who instruct the legal representatives that the employer must excuse the absence, as their child is undergoing certain examinations.*

Key Words: *Labour Law; Obstacle at Work on the Part of the Employee; Diagnostic Examination; Prevention and Counselling System; Excused Absence of an Employee from Work; the Slovak Republic.*

¹ Vedecký príspevok bol spracovaný v rámci riešenia grantovej úlohy projektu VEGA č. 1/0013/23 s názvom „Európske mimikry algoritmického riadenia obsahu pracovnoprávneho vzťahu v slovenskej právnej úprave v dôsledku transpozície prameňov európskeho pracovného práva a revidovaného uplatnenia GDPR“, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof.

Abstrakt: Podľa aktuálnej slovenskej právnej úpravy, ktorá určuje aj podmienky dôležitých osobných prekážok v práci, je zamestnávateľ povinný ospravedlniť neprítomnosť zamestnanca z dôvodu sprevádzania jeho dieťaťa do zdravotníckeho zariadenia na vyšetrenie alebo ošetrovanie. Vedecký príspevok sa zaoberá situáciami, kedy je potrebné, aby zamestnanec sprevádzal dieťa na ďalšie rôzne diagnostické vyšetrenia, ktoré sa nerealizujú v zdravotníckych zariadeniach. Tieto povinnosti mu ukladajú osobitné právne predpisy a musí ich plniť ako zákonný zástupca maloletých osôb v rámci povinnej školskej dochádzky alebo predprimárneho vzdelávania vo vzťahu k zariadeniam pôsobiacim podľa predpisov v oblasti školstva. Ospravedlnenie absencie zamestnanca v právnej úprave Zákonníka práce alebo v inom predpise z oblasti školstva však absentuje. Keďže tieto prípady nemožno explicitne podradiť pod žiadnu zákonnú úpravu osobných prekážok v práci na strane zamestnanca, v aplikačnej praxi vzniká spor medzi zamestnancom a zamestnávateľom o ospravedlnenie neprítomnosti zamestnanca v práci. A to aj na základe nesprávne poskytovaných informácií zo strany školských zariadení, ktoré zákonných zástupcov inštruujú, že uvedenú neprítomnosť im musí zamestnávateľ ospravedlniť, keďže ich dieťa podstupuje určité vyšetrenia.

KLúčové slová: Pracovné právo; prekážka v práci na strane zamestnanca; diagnostické vyšetrenie; systém prevencie a poradenstva; ospravedlnená neprítomnosť zamestnanca v práci; Slovenská republika.

Úvod

K problematike dôležitých osobných prekážok v práci na strane zamestnanca možno dohľadať v zásade značné množstvo odborných publikačných výstupov. Je často aj predmetom laickej diskusie na rôznych poradných internetových fórach, kde si zamestnanci alebo zamestnávatelia dávajú rady i v otázkach vecného posudzovania jednotlivých ospravedlnených druhov neprítomnosti zamestnanca na pracovisku či v otázke dĺžky „akceptovateľnej“ neprítomnosti zamestnancov.² Do určitej miery pozornosti odbornej verejnosti uniká problematika, ktorá je síce z pohľadu kľúčových otázok právnej úpravy marginálna, no je zásadnou pre určitú skupinu zamestnancov, ktorí patria medzi také kategórie zamestnancov, ktorým zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“, účinnosť k 1. 6. 2023) poskytuje vo

² Bližšie pozri ŠVEC, M. a A. OLŠOVSKÁ. *Kurzarbeit a iné prekážky v práci na strane zamestnávateľa*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 33. ISBN 978-80-571-0450-6.

viacerých oblastiach osobitnú zvýšenú ochranu (napríklad podľa § 160 Zákonníka práce a nasl.).

Možno uviesť, že predmetná kategória zamestnancov sa dostáva do problematickeho postavenia v okamihu, ak má plniť povinnosti vyplývajúce z osobitných právnych predpisov vzťahujúcich sa k realizácii práva na vzdelávanie, s čím súvisia aj určité povinnosti zákonných zástupcov detí. Ide najmä o povinnosti vyplývajúce zo zákona č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „školský zákon“) alebo zákona č. 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o odbornom vzdelávaní“). Uvedené predpisy budeme stručne uvádzať ako „školské predpisy“. Zamestnanci – rodičia musia sprevádzať svoje deti na rôzne diagnostické vyšetrenia, ktoré sú dôležité pre ďalší vývin ich dieťaťa, avšak nerealizujú sa v zdravotníckych zariadeniach. Status zdravotníckych zariadení upravuje zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ktorý subjekt je zdravotníckym zariadením upravuje § 7 tohto zákona).

Keďže predmetné vyšetrenia neprebiehajú v zdravotníckych zariadeniach, je otázne, či čas sprevádzania zamestnancom – rodičom sa môže vnímať ako niektorá z prekážok, ktoré upravuje Zákonník práce. V praxi sa stretávame s rôznymi prístupmi. Mnohí zamestnávateľia túto prekážku akceptujú ako klasické vyšetrenie, uvedomujúc si dôležitosť diagnostických vyšetrení. Avšak niektorí zamestnávateľia odmietajú neprítomnosť zamestnancov ospravedlniť. V takýchto prípadoch si zamestnanci čerpajú dovolenku. Problém je vypuklejší v prípade, ak zamestnancovi nie je dovolené čerpanie dovolenky. Autori si uvedomujú účel dovolenky, a tiež skutočnosť, že čerpanie dovolenky by malo byť primárne určované v týždňových intervaloch. V mnohých situáciách však zamestnancom zostáva na vybavenie si osobných záležitostí práve čerpanie dovolenky, keďže nemožno požadovať od zamestnávateľa, aby toleroval akúkoľvek absenciu v práci (dokonca s náhradou mzdy). Vzhľadom na skutočnosť, že sa neprítomnosť zamestnancov v práci z dôvodu absolvovania rôznych diagnostických vyšetrení ich detí v oblasti školstva vyskytuje často, autori poukazujú na problém spojený s otázkou, či možno takúto neprítomnosť v práci vnímať ako právom aprobovanú prekážku zamestnanca v práci. Upozorňujú na aplikačné nedostatky, navrhujú určité riešenia

a súčasne uvažujú o právnej úprave *de lege ferenda*, ktorá by aktuálny problémový stav upravila, čím by sa následne zlepšilo aj pracovnoprávne postavenie uvedenej osobitnej skupiny zamestnancov.

Vo všeobecnosti však možno uviesť, že analyzovaný problém je len najvypuklejší problémom z celej plejády, s ktorými sa stretávajú zamestnanci – rodičia so zdravotne postihnutým dieťaťom alebo s dieťaťom so špeciálno-vzdelávacími potrebami. Zákonník práce totiž osobitne neupravuje situáciu zamestnancov – rodičov, ktorí si buď musia plniť osobitné povinnosti spojené so zdravotným postihnutím dieťaťa (napríklad rôzne posudzovania zdravotného stavu dieťaťa, či už pre rôzne pedagogické účely alebo pre systém sociálneho zabezpečenia) alebo si starostlivosť o takéto deti vyžaduje výrazne väčšie množstvo času.³ V zásade jedinou špecifickou právnou úpravou je neskôr uvádzané ustanovenie § 141 ods. 2 písm. c) bod 2 Zákonníka práce, ktoré však upravuje len situáciu dotýkajúcu sa sprevádzania zdravotne postihnutého dieťaťa do zariadenia sociálnej starostlivosti alebo špeciálnej školy. Iné druhy potreby krátkodobých neprítomností zamestnanca z dôvodu rôznych rehabilitačných činností alebo diagnostických úkonov u dieťaťa nie sú v žiadnom zákonom ustanovení zohľadnené a zamestnanec je nútený ich realizáciu vykrývať obvykle čerpaním dovolenky, prípadne pracovným voľnom bez náhrady mzdy, občasne neprítomnosťou podľa § 141 ods. 2 písm. c) bod 1 Zákonníka práce, aj to len za predpokladu, že sú vykonávané v zdravotníckom zariadení. Všeobecným záujmom spoločnosti je, aby bol rešpektovaný najlepší záujem dieťaťa, ale konkrétna právna (pracovnoprávna) úprava však tomu nenasvedčuje. Zákonodarca by preto mal, nielen v nižšie uvádzanom príklade, ale generálne prijať odpovedajúce zmeny pracovnoprávnej úpravy tak, aby v prípade, ak si to budú zdravotný stav dieťaťa alebo potreby dieťaťa vo vzťahu k vzdelávaciemu procesu vyžadovať, umožnil zamestnancom čerpať si vhodný druh ospravedlnenej neprítomnosti v práci bez ohľadu na skutočnosť, či bude spojená s náhradou mzdy alebo nie. Bezpochyby nie je cieľom vytvoriť ďalší náklad pre zamestnávateľov, ak zohľadníme celkový prípustný počet dní ospravedlnenej neprítomnosti zamestnancov spojených s náhradou mzdy, pričom tento rámec možno ponechať na obsah realizácie sociálneho dialógu v kolektívnych zmluvách, ale cieľom je vytvoriť minimálny právny rámec nového druhu „prekážok v práci“ na strane zamest-

³ Bližšie pozri ŽULOVÁ, J. Oprávnenia osamelých zamestnancov súvisiacich s rodičovstvom v Slovenskej republike. *Ius et Administratio* [online]. 2013, nr 3, s. 127-136 [cit. 2023-05-05]. ISSN 2300-4797. Dostupné na: <http://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/369>.

nanca, ktorý by mu umožnil zabezpečiť nevyhnutnú starostlivosť o svoje dieťa v rámci vzdelávacieho systému alebo systému sociálnej starostlivosti.⁴ Kontext uvedeného návrhu totiž smeruje jednoznačne k odstráneniu povolo vacieho konania, ktoré musí zamestnanec aktuálne podstúpiť, ak si na uvedené situácie chce čerpať dovolenku, a dospieť k záveru, že ak je to nevyhnutné, rozhodne sa o uplatnení právom aprobovanej prekážky v práci samostatne, aj keď nebude spojená s priznaním náhrady mzdy za uvedený rozsah doby neprítomnosti zamestnanca na pracovisku. Dokázal by však zabezpečiť efektívnu a účinnú pomoc svojmu dieťaťu v okamihu, keď by ju potrebovalo, bez obavy pred prípadnými pracovnoprávnymi následkami, ak by mu zamestnávateľ odmietol napríklad poskytnúť čerpanie dovolenky.

Ak zohľadníme aj verejný záujem posudzovaného problému, povinnosti, ktoré sú v tejto oblasti uložené rodičom maloletých detí, smerujú k zabezpečeniu ich najlepšieho záujmu v rámci vzdelávacieho systému štátu a k tomu, aby ich prípadná účasť v tomto vzdelávacom procese nemala na ne negatívny vplyv.⁵ Príslušná pracovnoprávna úprava na takéto povinnosti rodičov nereflektuje. Ak konštatujeme, že zabezpečenie povinnosti zamestnanca je v tomto prípade kľúčové pre odpovedajúci ďalší vývoj a vývin maloletej osoby a súčasne zamestnancovi neposkytneme právnu možnosť takéto diagnostické vyšetrenie s dieťaťom podstúpiť, lebo Zákonník práce tento typ prekážky nepozná (a v prípade dovolenky o jej nariadení rozhoduje výlučne zamestnávateľ), vzniká otázka, ako môžu zamestnanci – rodičia diagnostické vyšetrenia pre svoje deti zabezpečiť.

Povinnosti zákonných zástupcov, rodičov a školské zákony

Jedným z prostriedkov realizácie inkluzívneho vzdelávania v školách (ktoré nerozlišuje deti podľa diagnózy, ale pozerá na všetky deti ako na ľudské bytosti s rozmanitými potrebami) je systém podporných opatrení, ktorých zavedenie rozširuje okruh detí, ktorým môže byť poskytnutá potrebná podpora, ktorá sa doteraz priznávala iba skupine detí a žiakov so

⁴ Bližšie pozri LACKO, M. Rodičovská starostlivosť o dieťa v poisťovacom systéme. In: H. BARANCOVÁ, ed. *Nové technológie a ochrana zamestnanca*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019, s. 79-94. Teoretik. ISBN 978-80-7502-367-4.

⁵ Bližšie pozri LACLAVÍKOVÁ, M. Modernizácia právneho poriadku a počiatky pracovnoprávnej úpravy (Vývoj pracovného zákonodarstva na našom území do roku 1918). In: A. OLŠOVSKÁ, ed. *Europeizácia a transnacionalizácia pracovných vzťahov*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 34-50. ISBN 978-80-7380-242-4.

zdravotným znevýhodnením. Potrebnú podporu teda po novej právnej úprave (od septembra 2023) môže dostať širšia skupina detí. Keďže poskytovanie podporných opatrení je často viazané na povinnosť využiť služby centier poradenstva a prevencie, je pravdepodobné, že počet rodičov, ktorí budú sprevádzať dieťa na vykonanie odbornej činnosti v týchto centrách, bude stúpať. Preto právne vyriešenie prekážky v práci z dôvodu rôznych diagnostických vyšetrení u dieťaťa, realizovaných mimo zdravotníckeho zariadenia, je viac než potrebné.⁶

Podľa § 112 ods. 1 školského zákona sústavu školských zariadení tvoria: školské výchovno-vzdelávacie zariadenia, špeciálne výchovné zariadenia, zariadenia poradenstva a prevencie, školské účelové zariadenia. Činnosť centier poradenstva a prevencie vychádza zo systému poradenstva a prevencie tak, ako ho vymedzuje § 130 ods. 1 školského zákona. Táto činnosť je vymedzená ako „*odborná činnosť, ktorou je poradenská činnosť, psychologická činnosť, pedagogická činnosť, špeciálno-pedagogická činnosť, logopedická činnosť, liečebno-pedagogická činnosť a sociálno-pedagogická činnosť zameraná na optimalizáciu výchovného, vzdelávacieho, psychického, sociálneho a kariérového vývinu detí od narodenia až po ukončenie prípravy na povolanie.*“

Následne sa v § 130 ods. 2 školského zákona uvádza okruh oprávnených osôb, v prospech ktorých sa môžu takéto poradenstvo a prevencia realizovať, medzi ktoré patria, okrem iných, aj zákonní zástupcovia detí alebo žiakov. V konkrétnych prípadoch tak zákonní zástupcovia musia podstúpiť uvedený okruh vyšetrení svojich detí, pričom ich realizujú v rámci uvedených centier poradenstva a prevencie v zmysle citovaných zákonných ustanovení školského zákona.

⁶ Bližšie pozri BARANCOVÁ, H. a L. DILONGOVÁ, eds. *Osoby so zdravotným postihnutím v práve Slovenskej republiky a Českej republiky*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 78. ISBN 978-80-7380-497-8. Ďalej pozri tiež HAMULÁK, J. a P. RAK. *Osoby so zdravotným postihnutím z hľadiska pracovného práva*. In: J. HAMULÁK, et al. *Sociálna ochrana osôb so zdravotným postihnutím v pracovnom práve a práve sociálneho zabezpečenia* [online]. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 7-50 [cit. 2023-05-05]. ISBN 978-80-7160-659-8. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Pracoviska/Katedry/KPPPSZ/Publikacne_vystupy/Subory_na_stranku/Socialna_ochrana_osob_so_zdravotnym_postihnutim.pdf.

Ospravedlnenie neprítomnosti zamestnanca na pracovisku z dôvodu sprevádzania dieťaťa na vyšetrenie alebo ošetrovanie v zdravotníckom zariadení

Podľa § 141 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce zamestnávateľ je povinný poskytnúť zamestnancovi pracovné voľno z dôvodu sprevádzania:

1. rodinného príslušníka do zdravotníckeho zariadenia na vyšetrenie alebo ošetrovanie pri náhlom ochorení alebo úraze a na vopred určené vyšetrenie, ošetrovanie alebo liečenie; pracovné voľno s náhradou mzdy sa poskytne len jednému z rodinných príslušníkov na nevyhnutne potrebný čas, najviac na sedem dní v kalendárnom roku, ak bolo sprevádzanie nevyhnutné a uvedené úkony nebolo možné vykonať mimo pracovného času;
2. zdravotne postihnutého dieťaťa do zariadenia sociálnej starostlivosti alebo špeciálnej školy; pracovné voľno s náhradou mzdy sa poskytne len jednému z rodinných príslušníkov na nevyhnutne potrebný čas, najviac na desať dní v kalendárnom roku.

Rodinným príslušníkom je podľa § 40 ods. 5 Zákonníka práce aj dieťa zamestnanca (vlastné i zverené do náhradnej starostlivosti).⁷

Koncepcia ospravedlnenej neprítomnosti zamestnanca podľa § 141 ods. 2 písm. c) Zákonníka práce diferencuje medzi sprevádzaním rodinného príslušníka a sprevádzaním zdravotne postihnutého dieťaťa, pričom v oboch prípadoch ustanovuje odlišné hmotnoprávne podmienky na ich uplatnenie. Možno konštatovať, že formulácia uvedených osobných dôležitých prekážok v práci na strane zamestnanca neupravuje situácie, kedy sa vyžaduje, aby rodič dieťaťa – zákonný zástupca sprevádzal dieťa na rôzne diagnostické vyšetrenia, ktoré sa realizujú v rámci školských predpisov v centrách poradenstva a prevencie (zjednodušene uvedené, napríklad odborné posúdenie pripravenosti dieťaťa na školu, tzv. školská spôsobilosť). Tieto diagnostiky sú nevyhnutné na splnenie zákonnej povinnosti zákonných zástupcov vyplývajúcej zo školských predpisov, avšak nerealizujú sa v zdravotníckych zariadeniach. Preto nie je možné použiť predmetnej prekážky v práci. *„Zamestnanec nemá právo na ospra-*

⁷ Rodinný príslušník na účely tohto zákona je manžel, vlastné dieťa, dieťa zverené zamestnancovi do náhradnej starostlivosti na základe rozhodnutia súdu alebo dieťa zverené zamestnancovi do starostlivosti pred rozhodnutím súdu o osvojení, rodič zamestnanca, súrodenec zamestnanca, manžel súrodence zamestnanca, rodič manžela, súrodenec manžela, prarodič zamestnanca, prarodič jeho manžela, vnuk zamestnanca a iná osoba, ktorá so zamestnancom žije spoločne v domácnosti.

*vedlenie prekážky v práci, ak ide na vyšetrenie/ošetrovanie do zariadenia, ktoré nie je zdravotníckym zariadením, [...], a nevzniká mu právo na čerpanie prekážky v práci podľa § 141 ods. 2 písm. c) bod 1 Zákonníka práce.*⁸ Uplatnenie prekážky v práci na strane zamestnanca podľa § 141 ods. 2 písm. c) bod 2 Zákonníka práce vylučuje zúžený rozsah personálnej pôsobnosti predmetného ustanovenia, keď pod oprávnený subjekt na čerpanie prekážky v práci na strane zamestnanca patrí len zamestnanec, ktorý sprevádza zdravotne postihnuté dieťa do zariadenia sociálnej starostlivosti⁹ alebo špeciálnej školy.¹⁰ Hoci v uvedenom prípade Zákonník práce nepredpokladá výlučne sprevádzanie do zdravotníckeho zariadenia, ale vecný okruh rozširuje aj na iné zariadenia podľa osobitných predpisov, nebude ho možné použiť pre diagnostické vyšetrenia, ktoré realizujú subjekty zriadené podľa školského zákona.

Zákonník práce pritom neupravuje definíciu zdravotne postihnutého dieťaťa. Bolo by možné vychádzať aj z definície dieťaťa so zdravotným znevýhodnením, ktorú upravuje školský zákon.¹¹ Subsidiárne sa možno odkázať na vymedzenie tzv. nezaopatreného dieťaťa v § 9 ods. 1 písm. b) bod 2 a bod 3 a § 9 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.¹² Formulácia uvedeného druhu ospravedl-

⁸ Bližšie pozri J. Toman v ŠVEC, M., J. TOMAN, et al. *Zákonník práce: Zákon o kolektívnom vyjednávaní: Komentár: Zväzok I.* 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019, s. 1240. ISBN 978-80-571-0105-5.

⁹ Pod uvedené zariadenia možno podradiť zariadenia pôsobiace napríklad podľa § 31 a nasl. *Zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.*

¹⁰ Predmetné ustanovenie Zákonníka práce neupravuje definíciu školy. Preto v zmysle § 95 školského zákona možno pod výraz „špeciálna škola“, použitý v Zákonníku práce, subsumovať všetky tri stupne špeciálnej školy: „Materská škola, v ktorej sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie podľa vzdelávacích programov pre deti s mentálnym postihnutím, sa označuje ako špeciálna materská škola. Základná škola, v ktorej sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie podľa vzdelávacích programov pre žiakov s mentálnym postihnutím, sa označuje ako špeciálna základná škola. Stredná škola, v ktorej sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie podľa vzdelávacích programov pre žiakov s mentálnym postihnutím, sa označuje ako špeciálna stredná škola.“

¹¹ Vzhľadom na absenciu vlastnej pracovnoprávnej definície zdravotne postihnutého dieťaťa možno vychádzať z relevantnej právnej úpravy v školskom zákone, pričom v zmysle § 2 písm. j) školského zákona sa ním môže rozumieť „dieťa so zdravotným znevýhodnením alebo žiak so zdravotným znevýhodnením, dieťa so zdravotným postihnutím alebo žiak so zdravotným postihnutím, dieťa choré alebo zdravotne oslabené alebo žiak chorý alebo zdravotne oslabený, dieťa s vývinovými poruchami alebo žiak s vývinovými poruchami, dieťa s poruchou správania alebo žiak s poruchou správania.“

¹² Ustanovenie § 9 uvádza, že „(1) Nezaopatrené dieťa podľa tohto zákona je dieťa a) do skončenia povinnej školskej dochádzky, b) po skončení povinnej školskej dochádzky, naj-

nenej neprítomnosti vychádza z premisy poskytnutia dodatočnej pracovnoprávnej ochrany zamestnanca, ktorý sa nachádza v náročnej sociálnej situácii, pretože sa stará o dieťa so zdravotným postihnutím. Osobitnou právnou úpravou nie je dotknuté právo takéhoto zamestnanca kumulovať uplatnenie prekážok v práci na strane zamestnanca podľa § 141 ods. 2 písm. c) bod 1 a bod 2 Zákonníka práce (v prípade potreby sprevádzania dieťaťa do zdravotníckeho zariadenia podľa § 141 ods. 2 písm. c) bod 1 Zákonníka práce a dodatočne na zabezpečenie zvýšenej starostlivosti o dieťa aj sprevádzanie podľa § 141 ods. 2 písm. c) bod 2 Zákonníka práce).

Ospravedlnenie neprítomnosti zamestnanca na pracovisku z dôvodu sprevádzania dieťaťa na diagnostické vyšetrenia

Zákonník práce neumožňuje čerpať na plnenie uvedených povinností dôležitú osobnú prekážku v práci na strane zamestnanca podľa § 141 Zákonníka práce, keďže nejde o vyšetrenie či ošetrovanie dieťaťa ako rodinného príslušníka v zdravotníckom zariadení.¹³ Ak uvedené situácie nemôžeme subsumovať pod žiadnu z osobných prekážok v práci na strane zamestnanca a ak nahliadame na tieto rôzne diagnostické činnosti ako na potrebné i pre spoločnosť, mohli by sme ich vnímať ako tzv. iné úkony vo všeobecnom záujme podľa § 137 ods. 5 Zákonníka práce.¹⁴ Keďže výpo-

dlhšie do dovŕšenia 26 rokov veku, ak 1. sa sústavne pripravuje na povolanie, 2. pre chorobu a stav, ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť podľa prílohy č. 2, sa nemôže sústavne pripravovať na povolanie alebo nemôže vykonávať zárobkovú činnosť alebo 3. pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav je neschopné sa sústavne pripravovať na povolanie alebo je neschopné vykonávať zárobkovú činnosť. (2) Dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav nezaopatreného dieťaťa je choroba a stav uvedené v prílohe č. 2, ktoré podľa poznatkov lekárskej vedy majú trvať alebo trvajú dlhšie ako jeden rok a ktoré si vyžadujú osobitnú starostlivosť podľa tejto prílohy.“

¹³ Bližšie pozri DUŠEKOVÁ SCHUSZTEKOVÁ, S. a P. MÉSZÁROS. *Procesy v individuálnom pracovnom práve*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022, s. 45. ISBN 978-80-571-0560-2.

¹⁴ Iný úkon vo všeobecnom záujme je najmä: a) darovanie krvi a aferéza, b) darovanie ďalších biologických materiálov, c) výkon funkcie v odborovom orgáne, d) činnosť člena zamestnaneckej rady a zamestnaneckého dôverníka, e) účasť zástupcov zamestnancov na vzdelávaní, f) činnosť člena volebných komisií vo voľbách, ktoré vyhlasuje predseda Národnej rady Slovenskej republiky a v referende a činnosť člena orgánov na ľudové hlasovanie o odvolaní prezidenta Slovenskej republiky, g) činnosť člena horskej služby alebo inej organizovanej záchranej skupiny počas osobnej účasti na záchranej akcii, h) činnosť vedúceho tábora pre deti a mládež, jeho zástupcu pre hospodárske veci a zástupcu pre zdravotné veci, oddielového vedúceho, vychovávateľa, inštruktora, prípadne zdravotníka v tábore pre deti a mládež, i) činnosť člena poradného orgánu vlády Slovenskej republiky, j) činnosť člena rozkladovej komisie, k) činnosť sprostredkovateľa alebo rozhodcu pri kolektívnom vyjednávaní, l) činnosť registrovaného kandidáta pri voľbe do Ná-

čet týchto prekážok je demonštratívny (použitie slova „najmä“), nie taxatívny, z pohľadu prínosu pre spoločnosť možno uvažovať, že je daný oprávnený všeobecný záujem.

Podľa § 136 ods. 1 Zákonníka práce zamestnávateľ poskytne zamestnancovi pracovné voľno na nevyhnutne potrebný čas na výkon verejných funkcií, občianskych povinností a iných úkonov vo všeobecnom záujme, ak túto činnosť nemožno vykonať mimo pracovného času. Pracovné voľno poskytne zamestnávateľ bez náhrady mzdy, ak tento zákon, osobitný predpis alebo kolektívna zmluva neustanovuje inak alebo ak sa zamestnávateľ so zamestnancom nedohodnú inak. Ak by sme akceptovali, že sprevádzanie dieťaťa na diagnostické vyšetrenia je iným úkonom vo všeobecnom záujme, tak v súlade s § 136 ods. 1 Zákonníka práce by zamestnancovi neprislúchala náhrada mzdy (predmetné ustanovenie predpokladá tiež možnosť náhrady mzdy, ak by sa tak zamestnanec dohodol so zamestnávateľom, prípadne ak by takéto plnenie bolo zakotvené v kolektívnej zmluve).

Záver

Záver predloženého vedeckého príspevku smeruje k potrebe buď novelizácie príslušného ustanovenia Zákonníka práce spôsobom, ktorý by v jeho obsahu zahrnul ospravedlnenie neprítomnosti zamestnanca zo strany zamestnávateľa aj v prípadoch, ak mu osobitné právne predpisy ukladajú povinnosti ako zákonnému zástupcovi podstúpiť rôzne diagnostické vyšetrenia jeho dieťaťa pre účely vzdelávania (predmetnú prekážku môžeme vnímať ako dôležitú osobnú prekážku zamestnanca v zmysle § 141 Zákonníka práce alebo ako iný úkon vo všeobecnom záujme podľa § 137 ods. 5 Zákonníka práce) alebo ďalšou možnosťou je zakotvenie novej prekážky priamo do príslušných školských predpisov v nadväznosti na demonštratívny výpočet v § 137 ods. 5 Zákonníka práce. Keďže preferujeme komplexnosť právnej úpravy, ako vhodná sa javí byť úprava Zákonníka práce. Do prijatia novej právnej úpravy by bolo potrebné postupovať tak, že rôzne diagnostické vyšetrenia detí v zmysle školských predpisov by bolo možné vnímať ako iný úkon vo všeobecnom záujme. Je však otáznе, či si tento názor osvoja odborná verejnosť a zamestnávateľia. Vzhľadom na zjavný posun v poskytovaní rôznych podporných opatrení v rámci systému poradenstva a prevencie podľa školského zákona by mal

rodnej rady Slovenskej republiky, prezidenta Slovenskej republiky a do orgánov územnej samosprávy.

aj Zákonník práce reagovať na zmenené podmienky a s ohľadom na jeho sociálnu funkciu takúto nevyhnutnú neprítomnosť zamestnanca v práci ospravedlniť. Okrem potreby ospravedlnenia neprítomnosti zamestnanca v práci (vzniká otázka, či je potrebné limitovať i počet dní v kalendárnom roku tak, ako je to nastavené pri sprevádzaní dieťaťa do zdravotníckeho zariadenia) je dôležité uvažovať aj nad otázkou, či by išlo o pracovné voľno s náhradou mzdy alebo bez náhrady mzdy.¹⁵ Mohlo by sa zdať, že nejde o významný zásah do nákladových položiek zamestnávateľa, keďže rozsah takýchto diagnostických vyšetrení sa javí ako minimálny (to však nemusí byť pravda pri niektorých konkrétnych prípadoch). Máme však za to, že ide o situácie, ktoré sú síce v prospech spoločnosti, avšak náklady by nemali byť na ťarchu zamestnávateľa, ale štátu. Súčasne by bolo vhodné uvažovať tiež o zakotvení limitov takejto prekážky.

Zoznam bibliografických odkazov

- BARANCOVÁ, H. a L. DILONGOVÁ, eds. *Osoby so zdravotným postihnutím v práve Slovenskej republiky a Českej republiky*. 1. vyd. Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2014. 364 s. ISBN 978-80-7380-497-8.
- DUŠEKOVÁ SCHUSZTEKOVÁ, S. a P. MÉSZÁROS. *Procesy v individuálnom pracovnom práve*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022. 106 s. ISBN 978-80-571-0560-2.
- HAMULÁK, J. a P. RAK. Osoby so zdravotným postihnutím z hľadiska pracovného práva. In: J. HAMULÁK, et al. *Sociálna ochrana osôb so zdravotným postihnutím v pracovnom práve a práve sociálneho zabezpečenia* [online]. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022, s. 7-50 [cit. 2023-05-05]. ISBN 978-80-7160-659-8. Dostupné na: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Pracoviska/Katedry/KPPPSZ/Publikacne_vystupy/Subory_na_stranku/Socialna_ochrana_osob_so_zdravotnym_postihnutim.pdf.
- LACKO, M. Rodičovská starostlivosť o dieťa v poisťovacom systéme. In: H. BARANCOVÁ, ed. *Nové technológie a ochrana zamestnanca*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019, s. 79-94. Teoretik. ISBN 978-80-7502-367-4.

¹⁵ Bližšie pozri ŽULOVÁ, J. Diverzifikácia rodinných foriem v odraze pracovnoprávných vzťahov. In: A. OLŠOVSKÁ, ed. *Labor ipse voluptas: Pocta prof. JUDr. Helene Barancovej, DrSc.* 1. vyd. Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2014, s. 339-350. ISBN 978-83-7490-769-9.

- LACLAVÍKOVÁ, M. Modernizácia právneho poriadku a počiatky pracovnoprávnej úpravy (Vývoj pracovného zákonodarstva na našom území do roku 1918). In: A. OLŠOVSKÁ, ed. *Europeizácia a transnacionalizácia pracovných vzťahov*. 1. vyd. Plzeň: Vydavateľstvá a nakladateľstvá Aleš Čeněk, 2009, s. 34-50. ISBN 978-80-7380-242-4.
- ŠVEC, M. a A. OLŠOVSKÁ. *Kurzarbeit a iné prekážky v práci na strane zamestnávateľa*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2022. 191 s. ISBN 978-80-571-0450-6.
- ŠVEC, M., J. TOMAN, et al. *Zákonník práce: Zákon o kolektívnom vyjednávaní: Komentár: Zväzok I*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019. 1479 s. ISBN 978-80-571-0105-5.
- Zákon č. 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 578/2004 Z.z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
- ŽULOVÁ, J. Diverzifikácia rodinných foriem v odraze pracovnoprávných vzťahov. In: A. OLŠOVSKÁ, ed. *Labor ipse voluptas: Pocta prof. JUDr. Helene Barancovej, DrSc.* 1. vyd. Kraków: Towarzystwo Słowaków w Polsce, 2014, s. 339-350. ISBN 978-83-7490-769-9.
- ŽULOVÁ, J. Oprávnenia osamelých zamestnancov súvisiacich s rodičovstvom v Slovenskej republike. *Ius et Administratio* [online]. 2013, nr 3, s. 127-136 [cit. 2023-05-05]. ISSN 2300-4797. Dostupné na: <http://repozytorium.ur.edu.pl/handle/item/369>.

Doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M., univ. prof.

Právnická fakulta
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
marek.svec@umb.sk

 <https://orcid.org/0000-0001-6483-0722>

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
andrea.olsovska@truni.sk

 <https://orcid.org/0000-0002-9624-8021>

Between Scylla and Charybdis – Lawyers of the High Judge Conference in 1861

Imre Képešy

Abstract: *With the proclamation of the October Diploma in 1860, Emperor Franz Joseph partially restored the Hungarian constitutional order. As soon as the decision had been made that the Hungarian judiciary was to be revived, the newly formed courts of law in the counties began to operate on the Hungarian laws. The issues presented themselves fairly quickly, since the Austrian laws enacted in the 1850s made so fundamental changes to the legal system that it seemed impossible to reinstate the Hungarian laws without any changes. A conference was convened by the highest-ranking judge of the country in January 1861, and its members had to resolve this seemingly impossible situation. Between Scylla (keeping the unconstitutionally introduced Austrian legal norms) and Charybdis (reinstating the “old” Hungarian laws at the expense of legal certainty), they had to find a way to restore the Hungarian legal order in such way that it would not harm the rights of the citizens.*

Key Words: *Legal History; History of the State and Law; High Judge Conference; Judex-curial Conference; Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch; Provisional Judicial Rules; 19th Century; Hungary.*

Introduction

On January 23, 1861, a conference was assembled in the building of the Hungarian Royal Curia. It was presided over by the newly appointed Judex Curiae (Lord Chief Justice), Count George Apponyi, who selected and invited every participant. Half of the members were judges of the Tabula Septemviralis, which acted as the highest-ranking court of law in Hungary from the 16th Century.¹ The other invitees were mainly attorneys, but a professor from the University of Pest also participated, and so did the presidents of the Chambers of Commerce in Pest and Debrecen.

¹ See MEZEY, B. „Törvények s törvényszékek javításának gondja” (A felsőbbíráskodás szervezetének átalakítása a 18. században) [“The Problem of Improving Laws and Tribunals” (Restructuring of the Organisation of the Higher Judiciary in the 18th Century)]. *Jogtörténeti Szemle* [Legal History Review]. 2017, sz. 1-2, p. 12. ISSN 0237-7284.

The conference assembled on the order of Franz Joseph. According to the ordinance issued by him three months earlier (on October 20, 1860, to be exact), the purpose of this conference was to discuss the organization of the judiciary in Hungary. This royal decree saw the daylight on the same day the October Diploma was promulgated, and that was no coincidence. With this new constitution, Franz Joseph ended the era of the so-called neo-absolutism. This form of government dated to the early 1850s and may be interpreted as a reaction to the events of 1848. In spring of 1848, the Hungarian Parliament enacted 31 Acts which were named as the “April Laws”. Even though no written constitution was adopted at that time, these legal norms transformed Hungary into a constitutional monarchy, where the power of the Crown became limited and the bond between Hungary and the rest of the Austrian Empire weakened. Even if these reforms were unacceptable for the Viennese Government, King Ferdinand V gave the royal assent due to the revolutions that broke out in Vienna and Pest earlier, in March. However, the tensions grew, and the Emperor demanded the nullification of the said laws in September. Shortly after, the War of Independence broke out, which Hungary ultimately lost.

In December 1848, Emperor Ferdinand stepped down from the imperial throne. His successor became his nephew, Franz Joseph. Following the advice of Felix zu Schwarzenberg (the Austrian Prime Minister), a fully centralised “Gesamtstaat” was created by the armed force and counter-revolutionary means, and it was maintained by military and bureaucratic dictatorship for a decade.² Following the death of Felix zu Schwarzenberg, the young Emperor assumed the role of the Prime Minister essentially. Even though the government supported some economic and social reforms, the failures in foreign policy and the passive resistance emanating from Hungary made the situation gradually worse for the whole government.³ After the defeat at the Battle of Solferino of 1859 from the allied French and Piedmont-Sardinian army,⁴ it became clear that Franz

² See HANÁK, P. *1867 – európai térben és időben* [1867 – In European Space and Time Context]. 1. kiad. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 2001, pp. 20-21. ISBN 963-8312-79-3.

³ See HANÁK, P. *1867 – európai térben és időben* [1867 – In European Space and Time Context]. 1. kiad. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 2001, p. 21. ISBN 963-8312-79-3.

⁴ See KECSKEMÉTHY, A. *Vázlatok egy év történetéből: 1860 October huszadikától 1861 Octoberig* [Drafts from the History of One Year: From the twentieth of October 1860 to October 1861]. 1. kiad. Pest: Emich Gusztáv Magyar Akadémiai Nyomdász, 1862, p. 5.

Joseph had to make fundamental changes in his Empire,⁵ which, according to many historians, “was threatened with a crisis of existence” at the time.

1 The October Diploma

One of the pillars of the proposed constitutional reform was the recognition of the so-called “historical-political individualities” within the Empire (by which the countries of the Hungarian Crown and the Czech Crown, the Austro-German provinces and Galicia were meant). The October Diploma also reorganized the Habsburg Empire on a federal basis.⁶ From the Austrian perspective, the proclamation of the October Diploma meant the very beginnings of constitutionalism, but from the point of the Hungarian statesmen, compared to the “April Laws”, it was a setback. Since Franz Joseph did not recognize the “April Laws” at the time, the October Diploma reverted the country’s already existing constitutionalism to a previous state. Still, with the October Diploma the competences of the Hungarian Diet were restored, the counties were reorganised, and the judiciary power was also given back to the country.

2 The state of legal affairs in 1860 – 1861

With the (partial) restoration of the Hungarian constitutional order, Franz Joseph issued several ordinances on October 20, 1860, which contained provisional dispositions.⁷ Regarding the judiciary, the Emperor emphasized that all the laws that were promulgated in the 1850s, will remain in force and the judges shall base their verdicts on these legal norms until they are amended by the Hungarian Parliament.⁸ This provision made a lot of sense, since the aim of the Crown was to guarantee the legal certainty. Still, from the point of view of the contemporary Hungarian lawyers and statesmen, the situation was a little more complicated.

⁵ See BERZEVICZY, A. *Az abszolútizmus kora Magyarországon: 1849 – 1865: Harmadik kötet* [The Age of Absolutism in Hungary: 1849 – 1865: Third Volume]. 1. kiad. Budapest: Franklin-Társulat, 1932, p. 107.

⁶ See HANÁK, P. *1867 – európai térben és időben* [1867 – In European Space and Time Context]. 1. kiad. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 2001, p. 35. ISBN 963-8312-79-3.

⁷ See BERNATZIK, E. *Die österreichischen Verfassungsgesetze mit Erläuterungen*. 2. Aufl. Wien: Manz, 1911, pp. 232-233.

⁸ See KECSKEMÉTHY, A. *Vázlatok egy év történetéből: 1860 October huszadikától 1861 Octoberig* [Drafts from the History of One Year: From the twentieth of October 1860 to October 1861]. 1. kiad. Pest: Emich Gusztáv Magyar Akadémiai Nyomdász, 1862, p. 63.

Why? First and foremost, Hungary had its own legal system prior to 1848. For example, the Austrian Civil Code of 1811 (in German *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*) never came into effect in Hungary before 1848. In 1853, however, it did.⁹ In criminal law, only the Sanctio Criminalis Josephina was imposed on Hungary – but even that Code was repelled three years after its introduction, when Joseph II died. In 1852, the Austrian Strafgesetz was introduced in Hungary, and so were the laws on civil procedure and criminal procedure. Still, all these legal norms were introduced to the Hungarian legal system without the approval of the Hungarian Parliament. When Franz Joseph restored the Hungarian Constitution with the October Diploma, all these changes in the legal system became rather problematic, since then the 70-year-old Hungarian Act prohibited the Head of State from changing the acts of the Hungarian Parliament through the royal decrees.

Furthermore, many argued that even if the Pragmatic Sanction of 1723 clearly stated that all the Habsburg Lands may have been inherited indivisibly and inseparably, the unity of the Austrian Empire meant completely different things for Hungary and the Viennese Court. The Hungarian statesmen always argued that even if St. Steven's Crown belonged to the House of Habsburgs, even if the country was under their rule, the Hungarian Constitution prohibited them from governing the country via absolutistic means.¹⁰ After a decade of absolutism, many argued that the pure existence of a separate legal system could act as a safeguard of the country's independence.¹¹

And finally, there was the public opinion. Basically, everything that originated from Austria, was the subject of aversion in Hungary at that time. This sentiment applied even to laws like the Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, which was clearly superior in many ways, compared to the old Hungarian laws and customs. Therefore, at the end of 1860, when the Emperor made it possible for the counties to reorganize, most of them declared that they will reinstate their judicial bodies, the regional

⁹ See NESCHWARA, Ch. Das ABGB in Ungarn. In: E. BERGER, Hrsg. *Österreichs Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB): Eine europäische Privatrechtskodifikation: Band III: Das ABGB außerhalb Österreichs* [online]. 1. Aufl. Berlin: Duncker & Humblot, 2010, p. 49 [cit. 2023-05-25]. ISBN 978-3-428-53303-9. Available at: <https://doi.org/10.2307/j.ctv1q69xnx.6>.

¹⁰ See Act 10 of 1790/1791.

¹¹ See RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Első kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: First Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, p. 11.

courts. Furthermore, they argued that the newly elected judges shall issue their verdicts based on the Hungarian laws.

So, the course was set, but the implementation carried several risks. First and foremost, even though the “April Laws” abolished several feudal institutions, there was no time to enact detailed provisions back in spring of 1848. Most rules were considered temporary even by the legislators, and some of them were only declarative in nature.

Furthermore, in the 1850s, while most constitutional reforms of 1848 were eliminated, the concept of legal equality (abolishment of serfdom and noble privileges) and removal of the barriers to free property were embraced by the Habsburg government.¹² The abolishment of the *aviticitas* (a law of inheritance that made the landed property of noble families inalienable) was implemented by a royal decree in 1852. Since this legal institution influenced the development of contractual law, property law, and even the law of inheritance, its abolishment left such a void that the need for a new civil code became an understatement.¹³ Therefore, it is no coincidence that the very act on the abolishment of the *aviticitas* of 1848 made the government responsible to present the Proposal of the Hungarian Civil Code at the newly elected Hungarian Parliament.¹⁴ However, the suppression of the War of Independence made it impossible to do so. Yet, the need for a modern private law persisted, so another decree brought the Austrian Civil Code into force in Hungary in 1853.¹⁵ Its role in the legal modernization of the country cannot be underestimated.¹⁶ In the same year, detailed provisions on the abolishment of serfdom were enacted by the Urbarial Patent and two years later, the

¹² See Kaiserliches Patent vom 31. December 1851 (R.G.Bl. 2/1852). In: *Verfassungen der Welt* [online]. 2004-01-04 [cit. 2023-05-25]. Available at: <https://www.verfassungen.at/at-18/silvesterpatent51.htm>.

¹³ See KÉPES, Gy. The Birth and Youth of the Modern Hungarian Private Law. *Journal on European History of Law*. 2016, vol. 7, no. 2, p. 106. ISSN 2042-6402.

¹⁴ See Act 15 of 1848.

¹⁵ See NESCHWARA, Ch. Das ABGB in Ungarn. In: E. BERGER, Hrsg. *Österreichs Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB): Eine europäische Privatrechtskodifikation: Band III: Das ABGB außerhalb Österreichs* [online]. 1. Aufl. Berlin: Duncker & Humblot, 2010, p. 54 [cit. 2023-05-25]. ISBN 978-3-428-53303-9. Available at: <https://doi.org/10.2307/j.ctv1q69xnx.6>.

¹⁶ See NESCHWARA, Ch. Gescheiterte Modernisierung durch Transfer: Die Österreichische Rechtsfamilie und die Ungarische Rechtskultur im 19. Jahrhundert. In: D. SEHNÁLEK, J. VALDHANS, R. DÁVID and L. KYNCL, eds. *Dny práva – 2009 – Days of Law* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2009, pp. 2596-2597. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 358. ISBN 978-80-210-4990-1.

land registry was introduced.¹⁷ In commercial law, the changes were also fundamental.¹⁸ Evidently, the impromptu abolishment of these institutions would have had catastrophic effects on the country.

Nonetheless, one-by-one, the counties declared their intentions to reorganize the Hungarian judiciary on the Hungarian laws.¹⁹ Since these ambitions were in clear violation with the royal decrees, we can raise the question: why did Franz Joseph not stop them? We think that the answer lies in the delicate nature of the state affairs. On the one hand, the October Diploma can be seen as the first attempt towards a compromise between the Emperor and Hungary. On the other hand, if he would had disbanded the municipalities, the Hungarian Parliament would have never convened. And without it, there was no hope for the coronation, which was one of the main objectives of Franz Joseph at the time.

3 The opening session of the High Judge Conference

Under these circumstances,²⁰ the High Judge Conference was opened by Count George Apponyi on January 23, 1861.²¹ In his opening speech, which he gave in the old building of the Hungarian Royal Curia, he stated that “*public law considerations have been brought into conflict with private law interests, therefore, the administration of justice in civil and criminal law cases has either been completely blocked or only very imperfectly dealt with around the country.*”²² He continued by emphasizing that “*dif-*

¹⁷ See GÁBRIŠ, T. Modernizácia uhorského právneho poriadku v 19. storočí. In: D. KOVÁČ, et al. *Sondy do slovenských dejín v dlhom 19. storočí*. 1. vyd. Bratislava: Historický ústav SAV, 2013, pp. 142-143. ISBN 978-80-971540-1-1.

¹⁸ See KÉPES, Gy. An Overview of the Hungarian Private Law Codification until 1918, with Special Regard to the Codification Aspects of a Separate Commercial Law. In: A. ŠVECOVÁ and I. LANCZOVÁ, eds. *Právno-historické trendy a výhľady V*. [Legal-historical Trends and Perspectives V.]. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2020, p. 49. ISBN 978-80-568-0290-8.

¹⁹ See KÓNYI, M. *Deák Ferencz beszédei: 1848 – 1861: Második kötet* [Speeches of Ferencz Deák: 1848 – 1861: Second Volume]. 1. kiad. Budapest: Franklin-Társulat, 1886, p. 324.

²⁰ See GÁBRIŠ, T. Edition of the Provisional Judicial Rules of the Judex-curial Conference from 1861 and the Methodology of Editions of Historical Legal Sources. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa* [online]. 2014, vol. 7, nr 3, p. 473 [cit. 2023-05-25]. ISSN 2084-4131. Available at: <https://doi.org/10.4467/20844131KS.14.035.3100>.

²¹ See Különfélék [Miscellaneous]. *Pesti Napló* [Pest Journal]. 1861, vol. 12, sz. 3285, p. 3.

²² See RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Első kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: First Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, p. 8.

ferent rules are planned in several municipalities,”²³ in which he saw clear danger. He concluded his speech by stating that he met with the King recently, who shared with him that “his supreme aim is only that Hungary should regain its independent and autonomous judiciary, on the condition that the security of the property and the [...] stability of private law relations should not be thereby jeopardised.” He added that the High Judge Conference “may deliberate with perfect freedom [...] in the matter of the administration of justice, bearing in mind only the principle just mentioned, which all of us will acknowledge to be salutary and holy.”²⁴

Just after the opening speech, there was some ambiguity. Some raised the question: what falls within the conference’s competence? Franz Joseph’s royal decree of October 20, 1860, stated clearly that the enacted laws in the 1850s shall remain in effect, therefore, the “*deliberation on the organization of the judiciary*”²⁵ should have referred only to the court structure and organization. Yet, the circumstances have changed fundamentally between October 20, 1860, and January 23, 1861. We would argue, just hypothetically, that if almost the whole country would not have declared its intention to reintroduce the Hungarian laws in judicial cases, this conference would have been only a footnote in the Hungarian legal history. Its participants would have parted ways after a day or two, when an agreement would be reached on the restoration of the Hungarian court system. Furthermore, they would have accepted some provisional rules regarding the advocacy, and they would have probably disbanded the notarial profession, since it did not exist in Hungary before 1848. Instead, this conference assumed a role that was (probably) not intended by the King originally when its participants started to discuss to what extent it was possible to restore the Hungarian laws and customs.

4 Were there other possibilities?

Hypothetically, what other steps could they have taken?

²³ See RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Első kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: First Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, p. 8.

²⁴ See RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Első kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: First Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, p. 9.

²⁵ See KECSKEMÉTHY, A. *Vázlatok egy év történetéből: 1860 October huszadikától 1861 Octoberig* [Drafts from the History of One Year: From the twentieth of October 1860 to October 1861]. 1. kiad. Pest: Emich Gusztáv Magyar Akadémiai Nyomdász, 1862, p. 64.

Firstly, they could have decided to keep the Austrian laws in force, but, as we mentioned, almost none of the municipalities would have complied with such decision. The sentiment against the Austrian legal norms was just too strong.

Secondly, they could have suspended the administration of justice temporarily, but that would have been not only contrary to the wishes of the King, but it would have also harmed the interests of many citizens. This could have been a viable option only if they knew for sure that the Hungarian Parliament would assemble very soon, and the King would be crowned just after. But on January 23, 1861, nobody knew when the Hungarian Parliament would convene. Furthermore, the coronation of Franz Joseph seemed even more distant, and according to the Hungarian laws, only the crowned King had the right to give the royal assent.

And finally, they could have left the decision with the municipalities – but that would have led to judicial anarchy. As Ferenc Deák said: “... *since the laws on private relations are needed every day, necessity would force the authorities to fill the gap, and they would impose these rules, only to do so differently, and the uniformity required in the administration of justice would be replaced by a variety of rules.*”²⁶ Consequently, the only real solution was to deliberate to what extent it was possible to restore the Hungarian laws and customs. This approach, however, presented many challenges.²⁷

5 Debates regarding the High Judge Conference

First and foremost, the High Judge Conference itself was truly a conference? Some even argued that it was only a private meeting of citizens. Evidently, the *Judex Curiae* was tasked by the King to assemble the judges of the *Septemviralis* Court along with other capable lawyers. At the same time, there was no Hungarian law, custom or legal tradition that could have empowered the participants to enact or to modify legal

²⁶ See RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezéslet a törvénykezés tárgyában: Második kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: Second Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, p. 293.

²⁷ See MEZEY, B. *Az Országbírói Értekezéslet legitimitásához* [To Legitimize the High Judge Conference]. In: Á. MARGITTAY-MÉSZÁROS, szerk. *Ünnepi tanulmányok Siska Katalin 60. születésnapjának tiszteletére: Viginti quinque anni in ministerio universitatis et iurisprudentiae* [Festive Studies in Honour of Katalin Siska's 60th Birthday: Viginti quinque anni in ministerio universitatis et iurisprudentiae]. 1. kiad. Debrecen: Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2021, pp. 32-33. ISBN 978-963-490-359-8.

norms.²⁸ Sensing the constitutional issues, one of the participants proposed that the resolutions should be presented as the decisions of the Septemviralis Court.

Furthermore, it became apparent very soon that the social and economic developments since 1848 made a “*restitutio in integrum*” of the Hungarian laws impossible. Therefore, they had to fill many gaps in the legislation, which belonged to the sole competence of the Hungarian Parliament.²⁹ Consequently, many participants were very hesitant to propose any amendments to the old Hungarian laws, let alone to ask the King to impose them on the country. Yet, (almost) everyone understood that these changes were necessary. If the High Judge Conference would have abided only the constitutional principles of law-making, and consequently, repelled all the Austrian laws and restored the Hungarian ones, firstly, its participants would restore the legal inequality that characterized the Hungarian legal system before 1848. Obviously, that was not their goal. Secondly, many legal institutions, like the land registry, would have disappeared overnight, and that would have had dire consequences, not to mention the Urbarial Patent. Thirdly, the abolishment of the *aviticitas* without any supplemental rules would have left the country without a properly functioning system of inheritance.³⁰ Therefore, by strictly adhering to the constitutional principles of legislation, the High Judge Conference would have harmed the rights of many individuals.³¹

Consequently, the supporters of the “*restitutio in integrum*” had to acknowledge two things. Firstly, the fact that some Austrian laws had to stay in effect, at least temporarily. As Martyn Rady stated: “*By confirming the institution of the land registry and referring back to the Austrian Civil Code as explanatory of this, the temporary legislative rules provided a gateway through which further provisions of the Code might be deemed appli-*

²⁸ See GÁBRIŠ, T. *Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861: Monografická štúdia a historickoprávny komentár*. 2. preprac. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, pp. 55-57. ISBN 978-80-8078-601-4.

²⁹ See RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Első kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: First Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, pp. 8-12.

³⁰ See *Országgyűlés Képviselőházának naplója: Második kötet* [Journal of the House of Representatives of the Parliament: Second Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, pp. 164-166.

³¹ See RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Első kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: First Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, p. 11.

*able to Hungary.*³² Secondly, that the High Judge Conference could protect the rights of the citizens and ensure legal certainty only if it made some provisional changes to the Hungarian laws. As Boldizsár Horváth said: “*It is the duty of the public authorities not only to remedy violations of rights, but also to prevent violations of rights, and, therefore, every citizen may require them to give a firm direction to legal acts and events.*”³³ Even so, the Protocols of the High Judge Conference show us that the High Judge Conference was very restrictive in this regard.³⁴

Conclusions

To conclude, let us imagine a pair of scales. On one of the scales, we put our unconditional – and if we might say, our natural and unquestionable – attachment to the validity of laws, while on the other scale we put public credit, legal certainty and the protection of rights which were acquired and exercised in good faith. In other words, on one of the scales, we put the Hungarian laws and on the other, the necessary amendments and the Austrian legal norms. And where the equilibrium between the two scales is found, those are the decisions of the High Judge Conference. Naturally, just as the scale needs a few turns to find its balance, the participants of the High Judge Conference also needed their time to reach agreements. Particularly, the deliberations regarding the law of inheritance lasted for a long time. The sub-committee proposed that the Austrian Civil Code should remain in effect, but this concept was rejected. Then, the *restitutio in integrum* was proposed, but it was also rejected. After that, some participants made a proposal that contained a new set of rules based on the “spirit” of the old Hungarian inheritance laws. Ultimately, an amended version was accepted on March 4, 1861, after a long debate. After that, the High Judge Conference terminated, but the legal institution it created – the distinction between “ancestral” and “acquired”

³² See RADY, M. *Customary Law in Hungary: Courts, Texts, and the Tripartitum*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2015, p. 228. ISBN 978-0-19-874391-0.

³³ See RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Első kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: First Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861, p. 32.

³⁴ See GÁBRIŠ, T. *Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861: Monografická štúdia a historickoprávny komentár*. 2. preprac. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, p. 94. ISBN 978-80-8078-601-4.

goods – applies even nowadays. Just not as a part of the Provisional Judicial Rules,³⁵ but the Hungarian Civil Code.

References

- Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* [Austrian Civil Code] [1811].
April Laws [1848].
Austrian Strafgesetz [Austrian Criminal Code] [1803].
BERNATZIK, E. *Die österreichischen Verfassungsgesetze mit Erläuterungen*. 2. Aufl. Wien: Manz, 1911. 1160 p.
BERZEVICZY, A. *Az abszolútizmus kora Magyarországon: 1849 – 1865: Harmadik kötet* [The Age of Absolutism in Hungary: 1849 – 1865: Third Volume]. 1. kiad. Budapest: Franklin-Társulat, 1932. 443 p.
GÁBRIŠ, T. *Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861: Monografická štúdia a historickoprávny komentár*. 2. preprac. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. 506 p. ISBN 978-80-8078-601-4.
GÁBRIŠ, T. Edition of the Provisional Judicial Rules of the Judex-curial Conference from 1861 and the Methodology of Editions of Historical Legal Sources. *Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa* [online]. 2014, vol. 7, nr 3, pp. 463-483 [cit. 2023-05-25]. ISSN 2084-4131. Available at: <https://doi.org/10.4467/20844131KS.14.035.3100>.
GÁBRIŠ, T. Modernizácia uhorského právneho poriadku v 19. storočí. In: D. KOVÁČ, et al. *Sondy do slovenských dejín v dlhom 19. storočí*. 1. vyd. Bratislava: Historický ústav SAV, 2013, pp. 124-157. ISBN 978-80-971540-1-1.
HANÁK, P. *1867 – európai térben és időben* [1867 – In European Space and Time Context]. 1. kiad. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 2001. 202 p. ISBN 963-8312-79-3.
Kaiserliches Patent vom 31. December 1851 (R.G.Bl. 2/1852). In: *Verfassungen der Welt* [online]. 2004-01-04 [cit. 2023-05-25]. Available at: <https://www.verfassungen.at/at-18/silvesterpatent51.htm>.

³⁵ See GÁBRIŠ, T. *Dočasné súdne pravidlá Judexkuriálnej konferencie z roku 1861: Monografická štúdia a historickoprávny komentár*. 2. preprac. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, p. 119. ISBN 978-80-8078-601-4.

- KECSKEMÉTHY, A. *Vázlatok egy év történetéből: 1860 October huszadikától 1861 Octoberig* [Drafts from the History of One Year: From the twentieth of October 1860 to October 1861]. 1. kiad. Pest: Emich Gusztáv Magyar Akadémiai Nyomdász, 1862. 234 p.
- KÉPES, Gy. An Overview of the Hungarian Private Law Codification until 1918, with Special Regard to the Codification Aspects of a Separate Commercial Law. In: A. ŠVECOVÁ and I. LANCOVÁ, eds. *Právo-historické trendy a výhľady V.* [Legal-historical Trends and Perspectives V.]. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2020, pp. 45-76. ISBN 978-80-568-0290-8.
- KÉPES, Gy. The Birth and Youth of the Modern Hungarian Private Law. *Journal on European History of Law*. 2016, vol. 7, no. 2, pp. 102-113. ISSN 2042-6402.
- KÓNYI, M. *Deák Ferencz beszédei: 1848 – 1861: Második kötet* [Speeches of Ferencz Deák: 1848 – 1861: Second Volume]. 1. kiad. Budapest: Franklin-Társulat, 1886. 406 p.
- Különfélék [Miscellaneous]. *Pesti Napló* [Pest Journal]. 1861, vol. 12, sz. 3285, p. 3.
- MEZEY, B. „Törvények s törvényszékek javításának gondja” (A felsőbbíráskodás szervezetének átalakítása a 18. században) [“The Problem of Improving Laws and Tribunals” (Restructuring of the Organisation of the Higher Judiciary in the 18th Century)]. *Jogtörténeti Szemle* [Legal History Review]. 2017, sz. 1-2, pp. 10-20. ISSN 0237-7284.
- MEZEY, B. Az Országbírói Értekezlet legitimitásához [To Legitimize the High Judge Conference]. In: Á. MARGITTAY-MÉSZÁROS, szerk. *Ünnepi tanulmányok Siska Katalin 60. születésnapjának tiszteletére: Viginti quinque anni in ministerio universitatis et iurisprudentiae* [Festive Studies in Honour of Katalin Siska’s 60th Birthday: Viginti quinque anni in ministerio universitatis et iurisprudentiae]. 1. kiad. Debrecen: Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 2021, pp. 28-39. ISBN 978-963-490-359-8.
- NESCHWARA, Ch. Das ABGB in Ungarn. In: E. BERGER, Hrsg. *Österreichs Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB): Eine europäische Privatrechtskodifikation: Band III: Das ABGB außerhalb Österreichs* [online]. 1. Aufl. Berlin: Duncker & Humblot, 2010, pp. 33-134 [cit. 2023-05-25]. ISBN 978-3-428-53303-9. Available at: <https://doi.org/10.2307/j.ctv1q69xnx.6>.

NESCHWARA, Ch. Gescheiterte Modernisierung durch Transfer: Die Österreichische Rechtsfamilie und die Ungarische Rechtskultur im 19. Jahrhundert. In: D. SEHNÁLEK, J. VALDHANS, R. DÁVID and L. KYNCL, eds. *Dny práva – 2009 – Days of Law* [CD-ROM]. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2009, pp. 2587-2616. Acta Universitatis Brunensis: Iuridica, no. 358. ISBN 978-80-210-4990-1.

October Diploma [1860].

Országgyűlés Képviselőházának naplója: Második kötet [Journal of the House of Representatives of the Parliament: Second Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861. 305 p.

Pragmatic Sanction [1723].

RADY, M. *Customary Law in Hungary: Courts, Texts, and the Tripartitum*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2015. 266 p. ISBN 978-0-19-874391-0.

RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Első kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: First Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861. 294 p.

RÁTH, Gy. *Az Országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában: Második kötet* [The High Judge Conference Regarding the Administration of Justice: Second Volume] 1. kiad. Pest: Landerer és Heckenast, 1861. 471 p.

Sanctio Criminalis Josephina [1787].

Urbarial Patent [1853].

Dr. Imre Képešsy

Faculty of Law and Political Sciences
Eötvös Loránd University
Egyetem tér 1-3
1053 Budapest
Hungary

kepessy.imre@ajk.elte.hu

Web of Science ResearcherID: J-8484-2018

 <https://orcid.org/0000-0001-8388-7273>

Pracovní úraz a nemoc z povolání jako překážka v práci na straně zaměstnance – český pohled

Occupational Accident and Occupational Disease as an Obstacle to Work on the Employee's Side – the Czech Perspective

Kateřina Štěpánková

Abstract: *In the paper, the author deals with the issue of the current jurisprudence of the Supreme Court of the Czech Republic regarding the employee's right to wage compensation due to an obstacle to work on the employer's side in the case the employer does not assign work to this employee according to the employment contract due to his or her common illness. She then assesses the relevance and applicability of these opinions in relation to occupational accidents and occupational diseases. At the same time, she bases her conclusions not only on the interpretation of the applicable Czech legislation, but also on a whole range of case law. In the conclusions, she also deals in detail with the employer's obligation to transfer such an employee to another suitable job for him or her. The fact whether the employer has another suitable job available for the employee (and decides of his or her own free will not to transfer the employee to it) or, on the contrary, does not have another suitable job available for the employee is, in the opinion of the author, a key distinguishing criterion for considering whether the non-assignment of work by the employer should be assessed as an obstacle to work on the employer's side (with the right to wage compensation) or as an obstacle to work on the employee's side.*

Key Words: *Labour Law; Occupational Accident; Occupational Disease; Obstacle to Work on the Employee's Side; Obstacle to Work on the Employer's Side; Obligation to Transfer the Employee to Another Work; Wage Compensation; Common Illness; the Czech Republic.*

Abstrakt: *Autorka se v příspěvku zabývá problematikou aktuální judikatury Nejvyššího soudu České republiky ohledně nároku zaměstnance na náhradu mzdy z titulu překážky v práci na straně zaměstnavatele v situaci, kdy zaměstnavatel tomuto zaměstnanci nepřiděluje práci dle pracovní smlouvy, a to z důvodu jeho obecného onemocnění. Relevanci a použitelnost*

těchto názorů následně posuzuje ve vztahu k pracovním úrazům a nemocím z povolání. Své závěry přitom opírá nejen o výklad platné české právní úpravy, ale též o celou řadu judikátů. V závěru se dopodrobna věnuje rovněž povinnosti zaměstnavatele takového zaměstnance převést na jinou pro něj vhodnou práci. Skutečnost, zda zaměstnavatel pro zaměstnance jinou vhodnou práci má k dispozici (a sám o své vůli se rozhodne na ni zaměstnance nepřevést), či ji, naopak, pro zaměstnance k dispozici nemá, je totiž, dle našeho názoru, stěžejním rozlišovacím kritériem pro zvážení, zda nepřidělování práce ze strany zaměstnavatele posoudit jako překážku v práci na straně zaměstnavatele (s nárokem na náhradu mzdy) nebo jako překážku v práci na straně zaměstnance.

Klíčová slova: Pracovní právo; pracovní úraz; nemoc z povolání; překážka v práci na straně zaměstnance; překážka v práci na straně zaměstnavatele; povinnost převést zaměstnance na jinou práci; náhrada mzdy; obecné onemocnění; Česká republika.

Úvod

Relativně nedávno vyvolal v České republice značnou pozornost rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1645/2020, jímž bylo rozhodnuto o potenciálním nároku zaměstnance na náhradu mzdy nebo platu¹ za období, kdy mu zaměstnavatel nepřiděloval práci z důvodu jeho obecného onemocnění. Je jasné, že zejména pro zaměstnance bývá posouzení toho, zda jim pro překážku v práci vzniká nebo nevzniká nárok na náhradu mzdy, velice důležité. V předloženém příspěvku se proto zaměříme na některé související otázky, jež toto rozhodnutí, z našeho pohledu, přineslo a komplexně posoudíme problematiku dlouhodobé ztráty zdravotní způsobilosti zaměstnance (ať již pro obecné onemocnění, pracovní úraz nebo nemoc z povolání) v kontextu české právní úpravy překážek v práci.

1 Výchozí úvahy

Z hlediska skutkového spočívání posuzovaný případ zejména ve skutečnosti, že zaměstnanec dlouhodobě pozbyl zdravotní způsobilost k jím vykonávané práci. Příčinou nebyl pracovní úraz nebo nemoc z povolání (jak

¹ Je zřejmé, že zde hovoříme o nároku na náhradu mzdy i nároku na náhradu platu, nicméně pro větší přehlednost budeme nadále pro tyto nároky používat souhrnné označení „náhrada mzdy“.

bylo později zjištěno), ale obecně onemocnění. Zaměstnavatel zaměstnanci z těchto příčin nepřiděloval práci, a to ani po skončení jeho dočasné pracovní neschopnosti, neboť pro něj žádnou jinou vhodnou práci neměl k dispozici. Zaměstnanec byl přesvědčen, že tímto byly naplněny podmínky ustanovení § 208 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“) a jednalo se tudíž o překážku v práci na straně zaměstnavatele. Proto se také domáhal, aby mu zaměstnavatel uhradil příslušnou náhradu mzdy za období, kdy mu, podle jeho názoru, práci zaměstnavatel přidělovat měl, avšak neučinil to.

Nejvyšší soud České republiky se zde přiklonil k závěru, že i po 31. 12. 2011, respektive 31. 12. 2013 (a provedených novelizacích zákoníku práce)² je nutné přidržet se již dříve judikovaných³ názorů, že *o překážku v práci ve smyslu ustanovení § 208 zákoníku práce se jedná pouze tehdy, pokud neplní nebo nemůže zaměstnavatel plnit povinnost přidělovat zaměstnanci práci podle pracovní smlouvy, a to za předpokladu, že zaměstnanec je schopen a připraven tuto práci konat*. O překážku v práci jde pak bez ohledu na to, zda nemožnost přidělovat práci byla způsobena objektivní skutečností, náhodou, která se zaměstnavateli přihodila, nebo zda ji zaměstnavatel způsobil sám (případně zavinění zaměstnavatele se zde tedy rovněž nezohledňuje).⁴ Pokud tedy, naopak, zaměstnanec nebyl z hlediska svého zdravotního stavu po celé zkoumané období schopen vykonávat práci dle pracovní smlouvy, zaměstnavatel mu z logiky věci ani nesměl tuto práci přidělovat. Mohl mu sice nabídnout jinou vhodnou práci, nicméně pokud ji pro zaměstnance neměl a žádnou práci zaměstnanci nepřiděloval, nemůže se zásadně jednat o překážku v práci na straně zaměstnavatele s tím, že náhrada mzdy v souladu s ustanovením § 208 zákoníku práce zaměstnanci nepřísluší.

Nejvyšší soud České republiky na svých dřívějších názorech setrval i přes to, že sám si byl velice dobře vědom potenciálních negativních sociálních dopadů, které tyto závěry mohou v konečném důsledku na za-

² V tomto ohledu se podle Nejvyššího soudu České republiky konkrétně jednalo o *Zákon č. 365/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony*; a *Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, ve znění pozdějších předpisů*.

³ Srovnej kupříkladu *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2584/2006*; *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 8. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2315/2000*; a *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 353/2002*.

⁴ Viz shodně kupříkladu *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2021, sp. zn. 21 Cdo 1632/2020*.

městnance mít.⁵ Je v tomto ohledu totiž nutné zmínit, že reálně může být zaměstnanec vystaven velice nepříjemnému období, kdy je formálně v pracovním poměru, avšak nepobírá ani mzdu, ani dávky nemocenského pojištění, protože již není v dočasné pracovní neschopnosti, ani náhradu mzdy, a nemusí dokonce dosáhnout ani na jiné dávky ze systému sociálního zabezpečení.

Nejvyšší soud České republiky, na druhé straně, vycházel ze svého (z našeho pohledu relevantního) přesvědčení, že „zásadu zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance nelze chápat odtrženě od jiných základních právních principů, a ani ji absolutizovat (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1211/2017, rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 4. 2020, sp. zn. 21 Cdo 4075/2019), a dále, že zásady uvedené v § 1a odst. 1 písm. a) a odst. 2 a § 18 zákoníku práce se uplatní pouze při výkladu jednotlivých ustanovení zákona, případně pracovníprávních jednání, nemohou však vést k založení práva (oprávnění), které v zákoně či právním jednání (smlouvě) obsaženo není (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2300/2017, který byl uveřejněn v časopise Soudní judikatura z oblasti občanského, obchodního a pracovního práva pod publikačním číslem 49/2020).“

Veškerou odpovědnost za tento neuspokojivý stav věcí přitom v zásadě přisoudil toliko zákonodárci.⁶ Konkrétně přitom zdůraznil, že judikatura Nejvyššího soudu České republiky „je ve vztahu k této situaci dlouhodobě stabilní [...]; tomu, že si uvedeného problému je vědoma i „veřejná moc“ nasvědčuje skutečnost, že dne 9. 9. 2016 předložila vláda Poslanecké sněmovně [Parlamentu České republiky] návrh novely zákoníku práce, který uvedenou problematiku řešil v novém znění ustanovení § 41 (srovnej Poslanecká sněmovna [Parlamentu České republiky], 7. volební období, Sněmovní tisk č. 903/0, dostupný na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?0=7&CT=903&CT1=0>); skutečnost, že návrh nakonec ani nebyl projednán, svědčí jen o politické (respektive legislativní) nezodpovědnosti zákonodárce. Lze pouze dodat, že uvedený problém není problémem interpretačním, leč problémem legislativním, který však Nejvyšší soud [České republiky] nemůže přímo ovlivnit, i když je známo, že nově navrhované legis-

⁵ Viz shodně též STRÁNSKÝ, J. a J. HALÍŘ. Zdravotní nezpůsobilost zaměstnance a náhrada ztráty výdělků. *Právní rozhledy*. 2019, roč. 27, č. 1, s. 24-32. ISSN 1210-6410.

⁶ Srovnej kupříkladu *Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 25. 1. 2005*, sp. zn. III. ÚS 252/04; nebo *Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 9. 2008*, sp. zn. II. ÚS 613/2006.

lativní řešení dobově bylo opačné než řešení přijímané dosavadní judikaturou.“

Nejvyšší soud České republiky tedy ze všech výše uvedených příčin neshledal žádný důvod odchýlit se od stabilní judikatury k otázce předpokladů vzniku nároku na náhradu mzdy, zejména od závěru, že o překážku v práci na straně zaměstnavatele ve smyslu ustanovení § 208 zákoníku práce jde tehdy, neplní-li nebo nemůže-li zaměstnavatel plnit povinnost vyplývající pro něj z pracovního poměru přidělovat zaměstnanci práci podle pracovní smlouvy v souladu s ustanovením § 38 odst. 1 písm. a) zákoníku práce, a to za předpokladu, že zaměstnanec je schopen a připraven tuto práci konat. Jde totiž o judikatorní závěry stabilně zaujímané již ve vztahu k (obsahově shodné) úpravě náhrady mzdy z důvodu překážek v práci na straně zaměstnavatele obsažené v předchozím zákoně č. 65/1965 Sb., zákoníku práce, a to po dobu více než dvaceti let.

2 Odpovědnost za pracovní úraz a nemoc z povolání jako odpovědnost absolutní?

Přidržíme-li se tedy výše uvedených závěrů, k nimž dospěl Nejvyšší soud České republiky ve vztahu k obecnému onemocnění zaměstnance, je, samozřejmě, otázkou, nakolik je možné z nich vycházet i v případě pracovních úrazů či nemocí z povolání. V advokátní praxi jsme se setkali s názorem, že pracovní úrazy a nemoci z povolání jsou záležitostmi „specifickými“ a vzhledem k objektivní odpovědnosti zaměstnavatele je tento vždy povinen zaměstnanci náhradu mzdy dle ustanovení § 208 zákoníku práce poskytnout. O překážku v práci na straně zaměstnavatele by se v takovém případě jednalo i v situaci, kdy zaměstnanec není schopen pro pracovní úraz nebo nemoc z povolání dosavadní práci konat a zaměstnavatel pro něj jinou vhodnou práci nemá (a tudíž mu ani žádnou práci nepřiděluje).

S tímto se však zásadně neztotožňujeme. Máme, naopak, za to, že (i) není-li zaměstnanec schopen a připraven dosavadní práci konat a současně (ii) zaměstnavatel nedisponuje jinou vhodnou prací, již by zaměstnanec vykonávat mohl, nejedná se o překážku v práci na straně zaměstnavatele v režimu ustanovení § 208 zákoníku práce *bez ohledu na to, zda je neschopnost (respektive v tomto případě zdravotní nezpůsobilost) zaměstnance způsobena pracovním úrazem, nemocí z povolání či obecným onemocněním*. Důvody, jež nás k tomuto závěru přivedly, si přitom ve stručnosti dovolujeme shrnout níže.

3 Obecná východiska pro rozšíření výše zmíněných závěrů Nejvyššího soudu České republiky též na pracovní úrazy, případně nemoci z povolání

Okolnosti, jež vedou k tomu, že zaměstnanec není schopen (nemůže) vykonávat práci sjednanou se zaměstnavatelem v pracovní smlouvě, nejsou nikde taxativně vymezeny. Jejich „portfolio“ je však relativně široké a rozhodně se neomezuje pouze na důvody zdravotní. Důvodem neschopnosti k výkonu sjednané práce mohou tedy být osobní překážky na straně zaměstnance,⁷ ale mohou to být *i jakékoli jiné důvody na straně zaměstnance, které zaměstnanci zabraňují vykonávat sjednanou práci.*⁸ Lze proto shrnout, že zaměstnanec může mít nárok na náhradu mzdy podle ustanovení § 208 zákoníku práce, *„jen jestliže byl sám schopen (zejména vzhledem ke svému zdravotnímu stavu) a připraven konat práci podle pracovní smlouvy a jestliže tedy nemohl práci podle pracovní smlouvy vykonávat jen v důsledku postupu zaměstnavatele.“*⁹ Pokud není zaměstnanec schopen a připraven dosavadní práci pro zaměstnavatele konat (kupříkladu právě proto, že k tomu není zdravotně způsobilý), jedná se o překážku v práci na straně zaměstnance, za niž mu žádná náhrada mzdy nepřísluší. Není přitom, z našeho pohledu, rozhodné, zda zaměstnanec dlouhodobě pozbyl pracovní způsobilost pro obecné onemocnění, pracovní úraz nebo nemoc z povolání.

Platí přitom, že jedním z nejčastějších podkladů pro určení, zda se jedná o pracovní úraz, nemoc z povolání nebo obecné onemocnění může být kupříkladu lékařský posudek vydaný poskytovatelem pracovnělékařských služeb. Jako souhrnné označení pro „zaměstnancovu zdravotní indispozici“ proto budeme dále v textu používat pojmy *dlouhodobá ztráta/pozbytí zdravotní způsobilosti pro výkon dosavadní práce*, s nimiž se v těchto lékařských posudcích můžeme běžně setkat bez ohledu na skutečnost, zda byla tato dlouhodobá ztráta zdravotní způsobilosti způsobena obecným onemocněním, pracovním úrazem, případně nemocí z povolání. Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o specifických zdravotních službách“) vedle možného posudkového závěru, že zaměstnanec pozbyl dlou-

⁷ Blíže viz například *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 21 Cdo 628/2011.*

⁸ Viz shodně kupříkladu *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2233/2019.*

⁹ Viz shodně *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4690/2009.*

hodobě zdravotní způsobilost, sice předvídá též posudkový závěr „zdravotně nezpůsobilý“, tento je nicméně dle ustanovení § 43 odst. 4 zákona o specifických zdravotních službách vyhrazen pouze lékařskému posudku o zdravotní způsobilosti k práci v případě vstupní lékařské prohlídky, a není tedy ve vztahu k posuzované problematice relevantní.

Vycházíme-li z výše uvedeného, je otázkou, zda by za těchto okolností bylo možné ztrátu zdravotní způsobilosti k výkonu sjednané práce považovat za překážku v práci na straně zaměstnavatele, pokud by ji svým jednáním nebo opomenutím způsobil výlučně sám zaměstnavatel. Je sice pravdou, že konstantní judikatura již dospěla k výše zmíněnému obecnému závěru, že o překážku v práci na straně zaměstnavatele ve smyslu ustanovení § 208 zákoníku práce jde při splnění zákonných podmínek „bez ohledu na to, zda nemožnost přidělovat práci byla způsobena objektivní skutečností, popřípadě náhodou, která se zaměstnavateli přihodila, nebo zda ji zaměstnavatel sám svým jednáním způsobil (případně zavinění zaměstnavatele zde rovněž nemá význam).“¹⁰ V posuzovaném případě ale z podstaty věci šlo o situaci zcela odlišnou, kdy byl, naopak, zaměstnanec schopen práci pro zaměstnavatele konat a jednalo se tedy o překážku v práci na straně zaměstnavatele v režimu ustanovení § 208 zákoníku práce (pak skutečnost, zda zaměstnavatel nemožnost přidělovat zaměstnanci práci sám zavinil, opravdu není rozhodná).

Jiná je nicméně situace, kdy zaměstnanec není z hlediska svého zdravotního stavu fakticky schopen dosavadní práci pro zaměstnavatele vykonávat a jedinou právně relevantní příčinou tohoto stavu, v němž se zaměstnanec nachází, je zaviněné protiprávní jednání či opomenutí na straně zaměstnavatele. Máme za to, že v takovém případě nelze pominout fakt, že zaměstnanec sice není schopen práci konat, nicméně nemožnost vykonávat zaměstnavatelem přidělovanou práci v souladu s pracovní smlouvou zaměstnanci reálně způsobil přímo sám zaměstnavatel. V takovém případě lze zřejmě uvažovat o tom, že by uvedenou situaci bylo možné posoudit jako překážku v práci na straně zaměstnavatele, a to ačkoliv zaměstnanec není schopen sjednanou práci vykonávat, tedy by se jednalo o jakousi výjimku z výše zmíněného pravidla. Je však

¹⁰ Srovnej kupříkladu *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 353/2002*; *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2584/2006*; nebo *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1645/2020*. Obecná platnost uvedených závěrů (tedy nejenom ve vztahu k zdravotním důvodům) pak byla potvrzena v *Rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2233/2019*.

nutné přiznat, že se jedná o závěr spíše sporný. Ani v takovém případě by však nezáleželo na tom, zda konkrétní příčinou zdravotní nezpůsobilosti zaměstnance je pracovní úraz, nemoc z povolání nebo obecné onemocnění. Kritérium by bylo vždy stejné.

Současně platí, že princip odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání spočívá zásadně na objektivní odpovědnosti zaměstnavatele a nelze tedy zobecnit, že každý pracovní úraz a nemoc z povolání zavíní svým postupem výhradně zaměstnavatel. Naopak, bývá spíše pravidlem, že zaměstnavatel odškodňuje zaměstnance, jehož nemoc z povolání nebo pracovní úraz byl (spolu)zaviněn třetí osobou, samotným zaměstnancem, případně byl dílem pouhé náhody. Nezavinil-li tedy pracovní úraz či nemoc z povolání výlučně sám zaměstnavatel, nelze v dlouhodobé neschopnosti zaměstnance vykonávat dosavadní práci spatřovat překážku v práci na straně zaměstnavatele ve smyslu ustanovení § 208 zákoníku práce. *Pokud bychom pak dlouhodobou ztrátu pracovní schopnosti (pro pracovní úraz, případně nemoc z povolání) chtěli jako překážku v práci posoudit, bylo by ji v tomto směru nutné vnímat spíše jako překážku v práci na straně zaměstnance.*¹¹

4 Není překážka jako překážka

V tomto ohledu je zde též nutné zdůraznit rozdíl mezi překážkou v práci spočívající v dočasné pracovní neschopnosti zaměstnance a překážkou v práci zapříčiněnou tím, že zaměstnanec prokazatelně dlouhodobě pozbyl zdravotní způsobilost k výkonu dosavadní práce. Je totiž pravdou, že součástí rekonvalescence při pracovním úrazu či nemoci z povolání v samém počátku zpravidla bývá nejprve uznání zaměstnance dočasně práce neschopným v souladu s ustanovením § 23 a násl. zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o nemocenském pojištění“).

Po dobu trvání této dočasné pracovní neschopnosti se pak na straně zaměstnance bude zcela zjevně jednat o důležitou osobní překážku, jak ji předvídá ustanovení § 191 zákoníku práce. Pokud jde o náhradu mzdy, k její výplatě je zaměstnavatel povinen pouze po dobu prvních 14 dnů trvání dočasné pracovní neschopnosti zaměstnance. Zaměstnanci může následně dle ustanovení § 26 zákona o nemocenském pojištění od

¹¹ Blíže viz VRAJÍK, M. Část osmá. Překážky v práci (§ 191 až 210). In: K. VALENTOVÁ, J. PROCHÁZKA, M. JANŠOVÁ, V. ODRŮBINOVÁ, D. BRŮHA, et. al. *Zákoník práce: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 655. ISBN 978-80-7400-889-4.

15. dne trvání dočasné pracovní neschopnosti vzniknout nárok na výplatu nemocenského (tedy dávky ze systému nemocenského pojištění). Současně může být zaměstnavatel případně povinen k úhradě dalších nároků z titulu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, typicky k náhradě za ztrátu na výdělků po dobu trvání pracovní neschopnosti zakotvené v ustanovení § 271a zákoníku práce.

Naši pozornost je však nutné soustředit spíše na případ, kdy se (již) zaměstnanec v dočasné pracovní neschopnosti nenachází (obdobně, jako tomu bylo v kauze, již řešil Nejvyšší soud České republiky pod sp. zn. 21 Cdo 1645/2020). Dojde-li za této situace na straně zaměstnance prokazatelně k dlouhodobé ztrátě zdravotní způsobilosti k výkonu sjednané práce (pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo obecné onemocnění), bude se zřejmě jednat o *jinou důležitou osobní překážku v režimu ustanovení § 199 zákoníku práce*. Podstatou právní úpravy překážek v práci na straně zaměstnance je totiž skutečnost, že je zákoník práce neupravuje komplexně a v praxi se tedy může objevit i překážka právní úpravou *expressis verbis* nepředvídaná. To platí i v aktuálně posuzovaném případě. Některé z těchto tzv. jiných důležitých osobních překážek v práci sice upravuje zákonodárce v nařízení vlády č. 590/2006 Sb., kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci, toto nařízení nicméně námi posuzovaný případ vůbec neřeší.

Suspense povinnosti zaměstnavatele přidělovat za uvedené situace zaměstnanci v souladu s pracovní smlouvou práci vyplývá zejména z ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) zákoníku práce. Nelze současně než souhlasit s Janem Pichrtem, že „za určitých, zákonem předpokládaných okolností může zaměstnanci vzniknout při překážkách v práci nárok na náhradu mzdy nebo platu či nárok na jiné plnění.“¹² Nárok na náhradu mzdy není s překážkami v práci imanentně a nerozlučitelně spjat, naopak její právní úprava musí v konkrétním případě zaměstnanci výslovně přiznat.¹³ Není-li takové právní úpravy, *nemůže být s dlouhodobou ztrátou zdravotní způsobilosti (pro pracovní úraz, nemoc z povolání, případně obecné onemocnění) žádný nárok na náhradu mzdy ze strany zaměstnavatele spjat.*

¹² Blíže viz PICHRT, J. Část osmá. Překážky v práci (§ 191 až 210). In: M. BĚLINA, L. DRÁPAL, et. al. *Zákoník práce: Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 798. ISBN 978-80-7400-759-0.

¹³ Blíže viz LANDWEHRMANN, T. *Překážky v práci: Na straně zaměstnance i zaměstnavatele*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2021, s. 21. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-322-6.

To, samozřejmě, nebrání zaměstnavateli, aby náhradu mzdy poskytl zaměstnanci jako jistý benefit dobrovolně. *Na druhé straně však nelze přehlédnout, že v případě pracovních úrazů či nemocí z povolání může být výpadek příjmů zaměstnance po toto období kryt náhradou za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti v režimu ustanovení § 271b zákoníku práce.* Uvedená náhrada za ztrátu na výdělků je obecně způsobila pokrýt výpadek v zaměstnancově příjmu vyvolaný tím, že zaměstnanec již není schopen pracovat za stejných finančních podmínek jako před tím, než utrpěl pracovní úraz nebo onemocněl nemocí z povolání. *Na rozdíl od nároku na náhradu mzdy může být náhrada za ztrátu na výdělků zaměstnavateli kompenzována z jeho zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání,* což je odlišnost pro mnohé zaměstnavatele více než významná. Náhrada za ztrátu na výdělků (po skončení dočasné pracovní neschopnosti) nicméně nepřichází v úvahu v případě obecného onemocnění. Je tedy nutné zdůraznit, že zde riziko ničím nekompensovaného výpadku příjmu na straně zaměstnance, které Nejvyšší soud České republiky označuje jako tzv. „prázdné“ období,¹⁴ může skutečně reálně nastat.

Vše výše uvedené lze proto shrnout do několika dílčích závěrů. Zaměstnanec může mít nárok na náhradu mzdy podle ustanovení § 208 zákoníku práce, pouze pokud je sám schopen (zejména vzhledem ke svému zdravotnímu stavu) a připraven konat práci pro zaměstnavatele podle pracovní smlouvy a jestliže tedy nemohl svou práci vykonávat jen v důsledku postupu zaměstnavatele. Pozbyl-li zaměstnanec dlouhodobě zdravotní způsobilost konat práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání, případně obecné onemocnění, můžeme (s ohledem na konstantní judikaturu) zřejmě uvažovat o překážce v práci na straně zaměstnavatele jen ve zcela výjimečném a ojedinělém případě, kdy zaměstnavatel svým jednáním nebo opomenutím tento stav v plném rozsahu zavinil. V opačné situaci se bude jednat o překážku v práci na straně zaměstnance (a to konkrétně o jinou důležitou osobní překážku ve smyslu ustanovení § 199 zákoníku práce), která není s nárokem na náhradu mzdy jakkoliv spojena. Jde-li o pracovní úraz, případně nemoc z povolání, není vyloučeno, že kompenzace za sníženou pracovní způsobilost bude zaměstnanci fakticky poskytnuta ve formě náhrady za ztrátu na výdělků (po skončení pracovní neschopnosti).

¹⁴ Blíže viz opět *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1645/2020.*

5 Konkrétní judikatura

Pokud by snad i přes výše uvedené přetrvávaly pochybnosti o tom, že závěry, k nimž ohledně obecného onemocnění dospěl Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1645/2020, se uplatní též v případě pracovních úrazů nebo nemocí z povolání, nabízíme rovněž relevantní judikaturu, která zmíněné podporuje. Nejvyšší soud České republiky se nárokem zaměstnance na náhradu mzdy zabýval například i v kauze, kdy *zaměstnanec – horník dlouhodobě pozbyl schopnost konat svou dosavadní práci v dolech následkem pracovního úrazu*.¹⁵

Nejvyšší soud České republiky v uvedeném případě dospěl k závěru, že *„I když pracovní poměr účastníků trval i v době, za kterou žalobce požadoval náhradu, a i když žalovaný odmítal žalobci přidělovat práci podle pracovní smlouvy, mohl mít žalobce nárok na náhradu mzdy ve výši průměrného výdělku podle § 130 odst. 1 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, jen jestliže byl sám schopen (zejména vzhledem ke svému zdravotnímu stavu) a připraven konat práci podle pracovní smlouvy a jestliže tedy nemohl práci podle pracovní smlouvy vykonávat jen v důsledku postupu zaměstnavatele. Z výsledků dokazování před soudy vyplývá, že žalobce nebyl pro následky pracovního úrazu schopen konat dosavadní práci horníka v podzemí dolu; vzhledem k tomu, že nedošlo ke změně sjednaného druhu práce, nelze ani důvodně dovozovat, že by mohl mít nárok na náhradu mzdy podle § 130 odst. 1 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce.“* Ačkoliv tedy ani zde zaměstnavatel svému zaměstnanci nepřiděloval práci, uzavřel soud shodně jako v předchozích citovaných případech, že nárok na náhradu mzdy zaměstnanec mít nemohl, neboť nebyl schopen konat dosavadní práci pro následky pracovního úrazu. Oproti tomu, za posuzované období přiznal zaměstnanci nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti.

Nejvyšší soud České republiky zde sice vycházel ještě z právní úpravy původního zákoníku práce, zejména z ustanovení § 130 odst. 1 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, z hlediska rozsahu, v jakém se na tomto místě o překážky v práci zajímáme, lze nicméně konstatovat, že posuzovaná úprava náhrady mzdy je i v nynějším zákoníku práce v zásadě obsahově shodná. Není tedy, z našeho pohledu, žádného důvodu, proč by z tohoto výkladu Nejvyššího soudu České republiky nebylo možno vycházet i nadále.

¹⁵ Jedná se zde konkrétně o *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 8. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2315/2000*.

V dalším (novějším) rozsudku ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1334/2021, pak Nejvyšší soud České republiky výše uvedené závěry zcela zjevně převzal, když, mimo jiné, judikoval, že skutečnost, že zaměstnanci nevzniklo právo na náhradu mzdy pro překážku v práci na straně zaměstnavatele podle ustanovení § 208 zákoníku práce „*neznamená, že na požadované plnění nemůže mít (zcela nebo zčásti) právo z jiného právního důvodu. Byl-li by příčinou ztráty zdravotní způsobilosti žalobce [zaměstnanec] k sjednané práci a potažmo ztráty výdělku, který za tuto práci dosahoval, pracovní úraz [...], vzniklo by mu za podmínek a ve výši vyplývajících z ustanovení § 366 odst. 1, § 369 odst. 1 písm. a) a § 371 zákoníku práce právo na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti.*“

6 Povinnost zaměstnavatele převést svého zaměstnance na jinou vhodnou práci

Ve zmíněné souvislosti nelze opomenout ani právní úpravu ustanovení § 41 odst. 1 písm. a) a b) zákoníku práce, dle níž je zaměstnavatel, zjednodušeně řečeno, povinen převést zaměstnance na jinou práci, pokud tento dle lékařského posudku pozbyl dlouhodobě způsobilost konat dále dosavadní práci (například pro obecné onemocnění), nebo nesmí dále konat dosavadní práci pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo ohrožení touto nemocí. Je proto bezpochyby nutné zamyslet se rovněž nad tím, nakolik výše uvedené závěry ovlivňuje skutečnost, že zaměstnavatel reálně má pro svého zaměstnance jinou vhodnou práci a přichází tedy v úvahu jeho převedení.

V okamžiku, kdy zaměstnanec pro pracovní úraz nebo nemoc z povolání pozbude zdravotní způsobilost k výkonu své dosavadní práce, má jeho zaměstnavatel v podstatě dvě základní možnosti. Může jej buď převést na jinou vhodnou práci (má-li ji pro něj k dispozici) a/nebo může přistoupit k rozvázání pracovního poměru se zaměstnancem (typicky v režimu ustanovení § 52 písm. d) zákoníku práce v případě, že zaměstnanec dle lékařského posudku dlouhodobě pozbyl zdravotní způsobilost k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz, případně nemoc z povolání).

Je přitom nutné podotknout, že převedení na jinou práci ve smyslu ustanovení § 41 odst. 1 zákoníku práce (bez souhlasu zaměstnance) je toliko dočasným, provizorním opatřením do doby, než (i) se zaměstnavatel se zaměstnancem dohodnou na tom, že zaměstnanec bude pro zaměstnavatele dlouhodobě vykonávat jinou práci, kterou bude s ohledem

na svůj zdravotní stav schopen vykonávat (a provedou případné navazující změny druhu práce sjednaného v pracovní smlouvě), (ii) nebo do doby, než dojde ke skončení pracovního poměru zaměstnance.¹⁶

Možnost rozvázat se zaměstnancem jeho pracovní poměr výpovědí dle ustanovení § 52 písm. d) zákoníku práce není v souladu s konstantní judikaturou¹⁷ podmíněna předchozím převedením zaměstnance na jinou vhodnou práci; volba tohoto postupu je vždy na zaměstnavateli. Platí nicméně, že alespoň k jednomu z těchto kroků by měl zaměstnavatel za dané situace přistoupit a nenechat zaměstnance v nejistotě o jeho dalším osudu.

Ve zmíněné souvislosti je nutné zdůraznit, že Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5825/2016, dospěl dokonce k závěru, že nemá-li zaměstnavatel pro zaměstnance jinou práci, která by pro něj byla dostatečně vhodná, a to vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a schopnostem, a pokud možno i k jeho kvalifikaci, nebo není-li zaměstnavatel ochoten převést zaměstnance na jinou práci, přestože takovou jinou práci pro něho má, „je třeba dovodit povinnost zaměstnavatele rozvázat s dotčeným zaměstnancem pracovní poměr výpovědí podle § 52 písm. d) zákoníku práce nebo dohodou z téhož důvodu; slovům „může dát“ v úvodní části § 52 zákoníku práce je za těchto okolností třeba přikládat význam „musí dát“. Uvedené platí rovněž pro případ, kdy zaměstnavatel podle § 41 odst. 1 písm. b) zákoníku práce převedl zaměstnance na jinou vhodnou práci bez jeho souhlasu a kdy pracovní zařazení zaměstnance u zaměstnavatele nebylo vyřešeno dohodou ani dodatečně.“ Nejvyšší soud České republiky přitom opírá své závěry o tvrzení, že tento přístup je v souladu se smyslem a účelem zákoníku práce. Vychází zde především ze základních zásad pracovního práva vztahů spočívajících, mimo jiné, ve zvláštní zákonné ochraně postavení zaměstnance a v uspokojivých a bezpečných pracovních podmínkách. V přímém rozporu s výše uvedeným je pak podle něj „*takový postup zaměstnavatele, který zaměstnanci nezpůsobilému k výkonu dosavadní práce pro pracovní úraz, nemoc z povolání nebo pro ohrožení touto nemocí (za situace, kdy mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem nedošlo k dohodě o řešení situace tím vzniklé) sice přestane dosavadní práci přidělovat, ale již tohoto zaměstnance nepřevéde na jinou práci [...], a ani s ním nerozváže pracovní poměr výpovědí [...]. I když volba postupu je zde na zaměstnavateli, zákon mu ke splnění*

¹⁶ Srovnej kupříkladu *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2490/2018.*

¹⁷ Viz shodně kupříkladu *Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4328/2018.*

povinnosti podle § 103 odst. 1 písm. a) zákoníku práce nedává jinou možnost než přistoupit k některému z uvedených opatření, která zákon stanoví k ochraně zdraví zaměstnanců před následky výkonu práce neodpovídající jejich zdravotní způsobilosti.“

Předmětný závěr byl doktrinálně hojně kritizován. Kupříkladu Jakub Morávek¹⁸ se domnívá, že vlastní rozhodnutí bylo sice správné, nicméně Nejvyšší soud České republiky k němu dospěl zcela chybnou cestou a za cenu rozkolísání právní jistoty, když se slovům obsaženým v ustanovení § 52 zákoníku práce „může dát“ rozhodl přikládat význam „musí dát“. Možnost rozvázat se zaměstnancem pracovní poměr výpovědí za situace, kdy tento dle lékařského posudku dlouhodobě pozbyl zdravotní způsobilost ke sjednané práci pro pracovní úraz, případně nemoc z povolání, pak autoritativně změnil na povinnost, která zaměstnavatele v takovémto případě stíhá, ač mu ji samotný zákoník práce neukládá. Je jistě pravdou, že Nejvyšší soud České republiky se v tomto případě dostal na „velmi tenký led“. I my se obáváme, že tímto do značné míry překročil přípustnou hranici předvídatelnosti a zásady zachování právní jistoty, za niž by se jako nejvyšší orgán soudní soustavy v České republice dostávat neměl. Nicméně faktem zůstává, že uvedený rozsudek byl jako zvláště významný publikován ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky č. 2/2020.

Domníváme se, že argumentačně podstatně příhodnějším by byl postup, kdy by se Nejvyšší soud České republiky omezil pouze na konkrétní okolnosti případu a ve vztahu k nim se zabýval otázkou, nakolik bylo, či nebylo jednání zaměstnavatele, který se zaměstnancem ani nerozvázal pracovní poměr, ani jej nepřevodil na jinou vhodnou práci, v rozporu s dobrými mravy nebo zásadou zákonné ochrany zaměstnance v souladu s ustanovením § 1a odst. 1 písm. a) a b) zákoníku práce. Zaměstnavateli jistě nelze nad rámec povinností, které mu ukládá zákoník práce, autoritativně určovat, jak konkrétně má na pracovní úraz zaměstnance či jeho nemoc z povolání reagovat. *Lze však uzavřít, že postup zaměstnavatele, kdy úmyslně ponechá zaměstnance v nejistotě a naprosto bez jakékoliv relevantní reakce, je zcela zjevně v rozporu se zásadou ochrany zaměstnance a chováním v rozporu s dobrými mravy.*

¹⁸ Srovnej MORÁVEK, J. Ke spravedlivému odměňování v pracovněprávních vztazích. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 20, s. 705-709. ISSN 1210-6410.

7 Nesplnění povinnosti zaměstnavatele převést svého zaměstnance na jinou vhodnou práci – pragmatický pohled

Není nijak výjimečným případ, kdy zaměstnavatel sice doručí zaměstnanci výpověď, nicméně během výpovědní doby mu ani nepřiděluje do-
savadní práci, ani ho nepřevéde na jinou práci, byť by to učinit mohl. Otázkou, jak lze za těchto okolností nahlížet na případný nárok zaměstnance na náhradu mzdy během výpovědní doby, se zabýval kupříkladu Petr Bukovjan. Ten v tomto ohledu konkrétně uvádí, že pokud by zaměstnavatel disponoval jinou vhodnou prací, nicméně rozhodl se na ni zaměstnance nepřevést a (pouze) s ním rozvázat pracovní poměr, „*bude doba do skončení pracovního poměru posouzena jako překážka v práci na straně zaměstnavatele dle ustanovení § 208 zákoníku práce s právem zaměstnance na náhradu mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku. Zaměstnavatel mohl (měl) zaměstnanci přidělovat (jinou vhodnou) práci a předpokládá se, že zaměstnanec byl schopen a připraven takovou práci konat.*“

Oproti tomu, pokud zaměstnavatel jinou vhodnou prací nedisponuje a další pracovní uplatnění zaměstnance u zaměstnavatele tak není myslitelné, „*zaměstnavateli nezbyvá než se zaměstnancem rozvázat pracovní poměr. V takovém případě nelze dobu do skončení pracovního poměru posoudit jako překážku v práci na straně zaměstnavatele dle ustanovení § 208 zákoníku práce s právem zaměstnance na náhradu mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku.*“¹⁹

Petr Bukovjan jako argument pro svůj zmíněný závěr předkládá zejména rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 21 Cdo 2982/2020, který se *a priori* vyjadřuje k nároku zaměstnance na náhradu mzdy z titulu neplatného rozvázání pracovního poměru ve smyslu ustanovení § 69 odst. 1 zákoníku práce. Podle tohoto ustanovení je zaměstnavatel vždy povinen poskytnout zaměstnanci náhradu mzdy, rozvázal-li s tímto zaměstnancem neplatně pracovní poměr a oznámil-li mu současně zaměstnanec bez zbytečného odkladu písemně, že trvá na tom, aby ho zaměstnavatel dále zaměstnával. Konkrétně pak platí, že pracovní poměr zaměstnance dále trvá a zaměstnavatel je povinen mu poskytnout náhradu mzdy ve výši průměrného výdělku ode dne, kdy zaměstnanec oznámil zaměstnavateli, že trvá na dalším zaměstnávání, až do doby, kdy mu zaměstnavatel umožní pokračovat v práci nebo kdy do-

¹⁹ Blíže viz BUKOVJAN, P. Dlouhodobé pozbytí zdravotní způsobilosti a povaha překážky v práci. *Práce a mzda*. 2021, roč. 69, č. 7-8, s. 62-65. ISSN 0032-6208.

jde k platnému skončení pracovního poměru. Petr Bukovjan přitom na uvedený judikát upozorňuje, neboť je z něj, dle jeho názoru, jasně patrné, nakolik jsou závěry rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1645/2020, závislé na skutečnosti, zda měl zaměstnavatel pro takového zaměstnance jinou vhodnou práci a byl proto povinen ho na ni převést ve smyslu ustanovení § 41 odst. 1 zákoníku práce.

Zmíněný rozsudek vychází ze skutkového stavu, kdy zaměstnanec pracoval pro zaměstnavatele jako strojní zámečnick. Následně dlouhodobě pozbyl pracovní způsobilost pro výkon této práce, přičemž nebyl schopen práce ve hlučném prostředí, a zaměstnavatel s ním tudíž rozvázal pracovní poměr výpovědí dle ustanovení § 52 písm. e) zákoníku práce pro obecné onemocnění. Zaměstnanec nicméně považoval tuto výpověď za neplatnou, neboť z jeho pohledu byl důvodem zdravotní nezpůsobilosti pracovní úraz a zaměstnavatel s ním měl rozvázat pracovní poměr dle ustanovení § 52 písm. d) zákoníku práce, na základě něhož by mu příslušelo též odstupné ve výši nejméně dvanáctinásobku průměrného výdělku. Zaměstnavateli proto sdělil, že trvá na dalším zaměstnávání a jemu doručenou výpověď považuje za neplatnou. Rozsudkem Okresního soudu v Pardubicích bylo skutečně pravomocně určeno, že posuzovaná výpověď byla neplatnou, nicméně zaměstnavatel zaměstnanci nadále nepřiděloval práci. Chtěl ho převést na úklidové a pomocné režijní práce, jež však zaměstnanec nebyl schopen a ochoten konat, neboť dle lékařského posudku poskytovatele pracovnělékařských služeb nebyl zdravotně způsobilý ani k výkonu těchto prací. Zaměstnanec se z těchto příčin před soudem domáhal *náhrady mzdy podle ustanovení § 69 odst. 1 zákoníku práce*, která je podle soudu vyvolána tím, že zaměstnavatel po rozvázání pracovního poměru výpovědí, okamžitým zrušením nebo zrušením ve zkušební době přestal zaměstnanci přidělovat práci, ačkoliv zaměstnanec trvá na dalším zaměstnávání. *Náhrada mzdy je proto jakýmsi ekvivalentem mzdy, na kterou zaměstnanec nedosáhne v důsledku porušení povinnosti zaměstnavatele.* Tímto způsobem má být zaměstnanci reparována újma, kterou utrpěl následkem neplatného rozvázání pracovního poměru ze strany zaměstnavatele a skutečnosti, že mu zaměstnavatel nepřiděluje práci a na jinou vhodnou práci jej nepřeveďte.

Obecně tedy ve vztahu k ustanovení § 69 zákoníku práce Nejvyšší soud České republiky identifikoval následující tři možné situace:²⁰

- 1) pokud zaměstnavatel má pro zaměstnance jinou práci (v rámci druhu práce sjednaného se zaměstnancem v příslušné pracovní smlouvě), která by byla pro tohoto zaměstnance vzhledem k jeho zdravotnímu stavu, schopnostem, a pokud možno i k jeho kvalifikaci vhodná, a zaměstnance na ni nepřevědl, je povinen mu poskytnout podle ustanovení § 69 odst. 1 zákoníku práce náhradu mzdy;
- 2) zaměstnavatel nemá pro zaměstnance jinou vhodnou práci v rámci druhu práce sjednaného se zaměstnancem v příslušné pracovní smlouvě, ale má práci jiného druhu a tato práce je pro zaměstnance vhodná vzhledem k jeho zdravotnímu stavu a schopnostem, a pokud možno i k jeho kvalifikaci. Pokud by zaměstnavatel pro zaměstnance takovou práci měl k dispozici a zaměstnance na ni nepřevědl, je opět povinen mu poskytnout podle ustanovení § 69 odst. 1 zákoníku práce náhradu mzdy;
- 3) zaměstnavatel nemá pro zaměstnance ani jinou práci v rámci pracovní smlouvy, ani práci jiného druhu, která by byla zároveň pro zaměstnance vhodná. Vzhledem k tomu, že mu již nemůže (nesmí) přidělovat původní práci podle pracovní smlouvy a nemá jinou práci, na kterou by mohl zaměstnance převést, nelze na straně zaměstnavatele shledat porušení povinnosti přidělovat zaměstnanci práci. Pouze v takovém případě lze uzavřít, že zaměstnanci na náhradu mzdy podle ustanovení § 69 odst. 1 zákoníku práce nárok nevzniká.

Povinnost poskytnutí náhrady mzdy v souladu s ustanovením § 69 odst. 1 zákoníku práce přitom není jakkoli navázána na jednotlivé důvody rozvázání pracovního poměru; podstatné zde je, zda skončení pracovního poměru bylo ze strany soudu shledáno neplatným. Skutečnost, že šlo primárně o *spor o náhradu mzdy příslušející zaměstnanci z titulu neplatného rozvázání pracovního poměru* dle ustanovení § 69 odst. 1 zákoníku práce, nicméně na využitelnosti odkazovaného rozsudku Nejvyššího soudu České republiky na posuzovaný případ podle Petra Bukovjana nic nemění.

Osobně se se závěrem Petra Bukovjana ztotožňujeme, byť argumenty, které nás k němu vedou, jsou částečně odlišné. Máme rovněž za to, že pokud zaměstnavatel nepřevěde zaměstnance na jinou (pro něj zcela

²⁰ Srovnej opět *Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 21 Cdo 2982/2020.*

vhodnou) práci, i když ji pro něho má k dispozici, jedná se o překážku v práci na straně zaměstnavatele, a to dle ustanovení § 208 zákoníku práce, s níž je imanentně spjata právo zaměstnance na náhradu mzdy.

Citovaný rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 21 Cdo 2982/2020, je jistě vhodným inspiračním zdrojem. Podstatu argumentace, která nás k tomuto závěru vede, však spatřujeme především v tom, že *zaměstnavatel je tímto způsobem sankcionován za nesplnění své zákonné povinnosti převést zaměstnance na jinou práci ve smyslu ustanovení § 41 odst. 1 písm. a), respektive písm. b) zákoníku práce.* Pokud totiž reálně může převést zaměstnance na jinou práci, nebrání mu v jejím splnění žádná překážka. *Výsledkem takového závadného postupu zaměstnavatele je pak situace, kdy zaměstnanec pro něj nemůže konat ani práci, kterou by byl v souladu se svým zdravotním omezením schopen konat a na niž měl být v souladu se zákoníkem práce převeden.* Důvodem pro skutečnost, že zaměstnanci není přidělována práce, je tedy nerespektování ustanovení § 41 odst. 1 zákoníku práce ze strany zaměstnavatele, nikoliv primární neschopnost zaměstnance práci konat.

Jinými slovy, zmíněná argumentace se uplatní, pokud zaměstnavatel řádně nepřeveďe zaměstnance na jinou práci a pouze s ním rozváže pracovní poměr (a to před a během období, kdy zaměstnanci plyne jeho výpovědní doba), i pokud zaměstnavatel nesplní žádnou ze svých „povinností“, tedy pokud zaměstnance ani nepřeveďe na jinou, ze zdravotního hlediska vhodnou práci, ani s ním pracovní poměr nerozváže. *Jedná se tedy o argumentaci, jež jasně odůvodňuje nejenom nárok zaměstnance na náhradu mzdy v okamžiku, kdy s ním zaměstnavatel (neplatně) rozváže pracovní poměr, ale i o výklad, který postihuje veškeré myslitelné situace, které mohou ve vztahu mezi zaměstnancem a jeho zaměstnavatelem nastat.* V tomto ohledu je nutné rovněž zdůraznit, že jinou vhodnou prací může být pouze taková práce, k jejímuž výkonu je zaměstnanec skutečně objektivně shledán dostatečně zdravotně způsobilým. Pouhý subjektivní pocit zaměstnance či zaměstnavatele, že konkrétní činnost pro zaměstnavatele (bez jakýchkoliv zdravotních kontraindikací) zaměstnanec vykonávat může, je zde, z našeho pohledu, zcela nerozhodný.

Závěr

Uvedená problematika, a to zejména zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1645/2020, byl v České republice relativně často komentován. Zřídka kdy se lze nicméně setkat s posouzením jeho relevance pro případy dlouhodobého pozbytí

zdravotní způsobilosti v důsledku pracovního úrazu či nemoci z povolání. Právě z těchto příčin je, dle našeho názoru, nutné se danými souvislostmi zabývat. V obecné rovině sice platí, že problematika obecného onemocnění vykazuje oproti právní úpravě pracovních úrazů a nemocí z povolání řadu stěžejních odlišností, nicméně navzdory tomu se ze všech výše uvedených příčin domníváme, že nepřiděluje-li zaměstnavatel zaměstnanci práci v souladu s pracovní smlouvou, neboť tento není schopen pro pracovní úraz nebo nemoc z povolání tuto práci pro zaměstnavatele konat, jedná se o překážku v práci na straně zaměstnance, za niž mu nárok na náhradu mzdy nepřísluší.

Stěžejním rozlišovacím kritériem je zde též (ne)splnění povinnosti zaměstnavatele převést zaměstnance, jenž dlouhodobě pozbyl způsobilost k výkonu své práce, na jinou pro něj vhodnou práci. Máme osobně za to, že v případě zaměstnavatele, který tuto svou povinnost vůči zaměstnanci úmyslně nesplní, ačkoliv pro něj jinou vhodnou práci k dispozici má, naopak, po dobu, kdy mu zaměstnavatel žádnou práci nepřiděluje, o překážce v práci na straně zaměstnance hovořit nelze. Sankcí pro zaměstnavatele je tedy kompletní přehodnocení výše zmíněného závěru. Pokud zaměstnavatel nepřiděluje zaměstnanci práci, ačkoliv by byl schopen jej převést na práci, kterou by tento zaměstnanec mohl navzdory svému zdravotnímu omezení vykonávat, jedná se o překážku v práci na straně zaměstnance, jenž je imanentně spjata s právem zaměstnance na náhradu mzdy.

Lze proto shrnout, že pozbyde-li zaměstnanec pro pracovní úraz, případně nemoc z povolání dlouhodobě způsobilost k výkonu dosavadní práce pro zaměstnavatele a zaměstnavatel mu v návaznosti na to žádnou práci nepřiděluje, jedná se v obecné rovině o překážku v práci na straně zaměstnance (obdobně, jako to pro obecné onemocnění dovozuje Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1645/2020). Výjimkou jsou případy, kdy zaměstnavatel ve zjevném rozporu s ustanovením § 41 odst. 1 zákoníku práce nepřevodil zaměstnance na jinou vhodnou práci, kterou měl pro něj k dispozici. Za takovýcht okolností lze hovořit o překážce v práci na straně zaměstnavatele spojené s právem zaměstnance na náhradu mzdy ve výši jeho průměrného výdělku.

Seznam bibliografických odkazů

- BUKOVJAN, P. Dlouhodobé pozbytí zdravotní způsobilosti a povaha překážky v práci. *Práce a mzda*. 2021, roč. 69, č. 7-8, s. 62-65. ISSN 0032-6208.
- LANDWEHRMANN, T. *Překážky v práci: Na straně zaměstnance i zaměstnavatele*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2021. 295 s. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-322-6.
- MORÁVEK, J. Ke spravedlivému odměňování v pracovněprávních vztazích. *Právní rozhledy*. 2020, roč. 28, č. 20, s. 705-709. ISSN 1210-6410.
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 252/04.*
- Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 9. 2008, sp. zn. II. ÚS 613/2006.*
- Nařízení vlády č. 590/2006 Sb., kterým se stanoví okruh a rozsah jiných důležitých osobních překážek v práci.*
- PICHRT, J. Část osmá. Překážky v práci (§ 191 až 210). In: M. BĚLINA, L. DRÁPAL, et. al. *Zákoník práce: Komentář*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 797-864. ISBN 978-80-7400-759-0.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 8. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2315/2000.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 353/2002.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 2. 10. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2584/2006.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 21 Cdo 4690/2009.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. 21 Cdo 1211/2017.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. 21 Cdo 5825/2016.*
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6. 12. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2300/2017.*

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. 11. 2019, sp. zn. 21 Cdo 2233/2019.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 7. 4. 2020, sp. zn. 21 Cdo 4075/2019.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. 12. 2020, sp. zn. 21 Cdo 1645/2020.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2021, sp. zn. 21 Cdo 1632/2020.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 21 Cdo 2982/2020.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. 21 Cdo 1334/2021.

Sněmovní tisk 903/0: Novela zákona – zákoník práce – EU. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. 2016-09-09, s. 1-38 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=903&CT1=0>.

STRÁNSKÝ, J. a J. HALÍŘ. Zdravotní nezpůsobilost zaměstnance a náhrada ztráty výdělku. *Právní rozhledy*. 2019, roč. 27, č. 1, s. 24-32. ISSN 1210-6410.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 12. 2012, sp. zn. 21 Cdo 628/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. 21 Cdo 2490/2018.

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. 21 Cdo 4328/2018.

VRAJÍK, M. Část osmá. Překážky v práci (§ 191 až 210). In: K. VALENTOVÁ, J. PROCHÁZKA, M. JANŠOVÁ, V. ODROBINOVÁ, D. BRŮHA, et. al. *Zákoník práce: Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 607-690. ISBN 978-80-7400-889-4.

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce.

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 365/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Mgr. Kateřina Štěpánková

Právnická fakulta
Univerzita Karlova v Praze
Náměstí Curieových 901/7
116 40 Praha 1
Česká republika
stepankova@prf.cuni.cz

 <https://orcid.org/0000-0001-5642-9445>

Informácie pre autorov

Základné informácie

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa tematicky zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni. Jeho cieľom je poskytovať podnetnú a inšpiratívnu platformu pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok a ich komunikáciu v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe:

- ✚ samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií *minimálny rozsah tvorí 10 normostrán prislúchajúcich na jednu štúdiu, maximálny rozsah je neobmedzený;*
- ✚ esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou či dianím *minimálny rozsah tvorí 5 normostrán prislúchajúcich na jednu esej, maximálny rozsah je neobmedzený;*
- ✚ recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu *minimálny rozsah tvoria 3 normostrany prislúchajúce na jednu recenziu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie obrázku prednej obálky recenzovanej publikácie v dostatočnej veľkosti;*
- ✚ informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu *minimálny rozsah tvoria 2 normostrany prislúchajúce na jednu informáciu alebo správu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie fotodokumentačných alebo iných obrázkových podkladov sprievodného charakteru v dostatočnej veľkosti.*

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** vychádza v elektronickej online podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch:

- ✚ 31. marec – jarná edícia;
- ✚ 30. jún – letná edícia;
- ✚ 30. september – jesenná edícia;
- ✚ 31. december – zimná edícia.

Časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným

dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** predkladajú.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** nesú:

- ✚ odborní garanti zodpovedajúci v rámci redakčnej rady časopisu za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov;
- ✚ hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov;
- ✚ výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch.

Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa uskutočňuje na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaisťovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Na recenzné konanie môžu byť odovzdané len príspevky obsahujúce všetky povinné súčasti v súlade s predpísanou štruktúrou príspevku. Pred odovzdaním príspevkov na recenzné konanie sa formálne preveruje pôvodnosť textov kontrolami náhodne vybraných reťazcov textov príspevkov prostredníctvom internetových vyhľadávačov.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmerením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Publikácia príspevkov

Publikácia príspevkov v časopise **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Rovnako výhradne bezodplatne sa realizujú v časopise aj procesy prijímania, posudzovania a publikácie príspevkov. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**.

RISPRUDENTIA ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- ✚ prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- ✚ potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- ✚ potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Texty príspevkov je možné prijímať len zaslané priamo ich autormi/ spoluautormi a s ich priloženým súhlasom na publikáciu príspevku; texty príspevkov zaslané sprostredkované prostredníctvom osôb, ktoré nie sú autormi, prípadne spoluautormi príspevku doručeného do redakcie časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, nie je možné prijať na následné recenzné konanie z dôvodu absencie súhlasu autora/spoluautorov.

Príspevky sa prijímajú v anglickom, slovenskom a českom jazyku. Uprednostňovanie anglického jazyka v príspevkoch je vítané.

Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje zásadne v dvojjazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísel, ako aj samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na oficiálnej internetovej stránke časopisu <http://sei.iuridica.truni.sk>.

Štruktúra príspevku

Názov príspevku v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v pôvodnom jazyku;

Title of Contribution in English:

- ✚ prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v anglickom jazyku
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Autor príspevku:

- ✚ prosíme uviesť meno, priezvisko a všetky tituly a hodnosti autora;

Abstract in English:

- ✚ prosíme uviesť abstrakt v anglickom jazyku, cca 10 riadkov
nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Key Words in English:

- ✚ prosíme uviesť kľúčové slová v anglickom jazyku, cca 10 výrazov *nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;*

Abstrakt v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť abstrakt v pôvodnom jazyku, cca 10 riadkov;

Kľúčové slová v pôvodnom jazyku:

- ✚ prosíme uviesť kľúčové slová v pôvodnom jazyku, cca 10 výrazov;

Text príspevku:

- ✚ prosíme uviesť v štruktúre úvod, jadro, záver; v členení na kapitoly, prípadne podkapitoly; príspevok môže obsahovať tabuľky, grafy, schémy, obrázky a podobne, je však nevyhnutné uviesť ich prameň so všetkými povinnými bibliografickými údajmi v plnom rozsahu; poznámky a odkazy na literatúru prosíme uvádzať v poznámke pod čiarou podľa platnej citačnej normy ISO 690

Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby všetka použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Literatúra:

- ✚ prosíme uviesť zoznam použitej literatúry podľa platnej citačnej normy ISO 690

Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Kontakt na autora:

- ✚ prosíme dodržať nižšie uvedenú vzorovú štruktúru informácie o kontakte na autora príspevku:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava

Slovenská republika

jana.koprlova@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2082-1450>

Texty príspevkov je možné prijímať výhradne v elektronickej podobe vo formáte dokumentu textového editora MS Word. V textoch príspevkoch odporúčame použiť štandardizované typy a veľkosti písma, riadkovania, ako aj formátovania textu.

Texty príspevkov zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Vaše otázky v prípade nejasností či potreby poskytnutia dodatočných informácií zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Tešíme sa na Váš príspevok!

S úctou,

redakcia **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**

Information for Authors

Basic Information

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** thematically focuses mainly on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels. Its aim is to provide a stimulating and inspirational platform for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues and their communication in the context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at the national, regional and international levels.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** offers a platform for publication of contributions in the form of:

- ✚ separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles
the expected minimum extent related to one study covers 10 standard pages, the maximum extent is not limited;
- ✚ essays on current social topics or events
the expected minimum extent related to one essay covers 5 standard pages, the maximum extent is not limited;
- ✚ reviews on publications related to the main orientation of the journal
the expected minimum extent related to one review covers 3 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also the front cover picture of the reviewed publication in the sufficient largeness;
- ✚ information as well as reports connected with the inherent mission of the journal
the expected minimum extent related to one information or report covers 2 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also photo documents or other picture material of accompanying character in the sufficient largeness.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on:

- ✚ March 31st – spring edition;
- ✚ June 30th – summer edition;
- ✚ September 30th – autumn edition;
- ✚ December 31st – winter edition.

The journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** have:

- ✚ special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions;
- ✚ editor in chief in relation to the formal aspects of contributions;
- ✚ executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions.

Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized by members of journal's editorial board and in well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Only contributions containing all mandatory parts in accordance with the prescribed structure of the contribution may be submitted for review procedure. Before the contributions are submitted for review procedure, the originality of the texts is formally checked by checking randomly selected strings of the texts of the contributions through the Internet search engines.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Publication of Contributions

Publication of contributions in the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Also, the processes of receiving, reviewing and publishing of contributions in the journal are carried out exclusively free of charge. Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- ✚ express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- ✚ declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;
- ✚ declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Accepted can be only texts submitted for publication sent by their authors/co-authors directly and with their written permission for publication; text submissions sent mediated through non-authors or non-co-authors of a submitted text delivered to the editorial office of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** cannot be accepted for the following review procedure due to the absence of the author's/co-authors' consent.

Contributions are accepted in the English, Slovak and Czech languages. Favouring the English language in contributions is welcome.

Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA**, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors' contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal's official website: <http://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/>.

Structure of Contribution

Title of Contribution in Original Language:

- ✚ please specify title, eventually subtitle of contribution in original language;

Title of Contribution in English:

- ✚ please specify title, eventually subtitle of contribution in English
not required in the case of English as the language of the original;

Author of Contribution:

- ✚ please specify author's given name, surname and all academic degrees;

Abstract in English:

- ✚ please specify abstract in English, circa 10 rows
not required in the case of English as the language of the original;

Key Words in English:

- ✚ please specify key words in English, circa 10 words
not required in the case of English as the language of the original;

Abstract in Original Language:

- ✚ please specify abstract in original language, circa 10 rows;

Key Words in Original Language:

- ✚ please specify key words in original language, circa 10 words;

Text of Contribution:

- ✚ please specify in following structure: introduction, main text, conclusions; text broken down into chapters, eventually subchapters; the contribution may include sheets, charts, figures, pictures, etc., but it is necessary to indicate their sources with all obligatory bibliographic details in the full extent; notes and references to literature, please, specify in the footnote according to current citation standard ISO 690
Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Literature:

- ✚ please specify a complete bibliography of all sources according to current citation standard ISO 690
Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to

the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Author's Contact:

 please follow the below mentioned model structure of contact information on the author of contribution:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
jana.koprlova@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-2082-1450>

Contribution manuscripts can be accepted only in electronic version in the format of the text editor MS Word document. Applying the standardized types and font sizes, line spacing as well as text formatting in the contribution manuscripts is highly recommended.

Your contribution manuscripts send, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

In the case of any uncertainty or necessity of providing additional information send your questions, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

We are looking forward to your contribution!

Yours faithfully,

Team SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Etický kódex

Článok I. Všeobecné ustanovenia

Medzinárodný internetový vedecký časopis **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** (ďalej len „časopis“) vydáva Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni. Jeho cieľom je poskytovať podnetnú a inšpiratívnu platformu pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok a ich komunikáciu v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Redakcia časopisu sídli v priestoroch Právnickej fakulty na Kollárovej ulici č. 10 v Trnave.

Časopis má charakter vedeckého recenzovaného časopisu, ktorý vychádza v on-line elektronickej podobe pravidelne štyrikrát ročne na oficiálnej webovej stránke časopisu <http://sei.iuridica.truni.sk>. Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje v dvojjazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísiel, ako i samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na webovej stránke časopisu.

Časopis ponúka podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj občianskej verejnosti, a rovnako aj pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych otázok z oblastí najmä verejného práva a súkromného práva.

Webová stránka časopisu ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súběžne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre slabozrakých čitateľov paralelne v slovenskom a anglickom jazyku. V uvedených jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu aj spätnú komunikáciu.

Článok II. Zodpovednosť a publikácia príspevkov

Časopis prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise predkladajú. Autori príspevkov vedecky či pedagogicky pôsobia v zodpovedajúcich oblastiach zamerania časopisu a majú ukon-

čené zodpovedajúce akademické vzdelanie na úrovni minimálne druhého stupňa vysokoškolského štúdia.

V súlade s vyššie uvedeným ustanovením sa automaticky so zodpovedajúcim odôvodnením zamietajú príspevky už preukázateľne publikované, ako aj príspevky, ktoré napĺňajú skutkovú podstatu plagiátu či neoprávneného, respektíve nezákonného zásahu do autorského práva podľa autorského zákona v platnom znení.

Informácie pre autorov zverejnené na webovej stránke časopisu sú záväzné. Príspevky sa prijímajú v anglickom, slovenskom a českom jazyku. Uprednostňovanie anglického jazyka v príspevkoch je vítané.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise nesú odborní garanti z radov členov redakčnej rady a redakčného okruhu časopisu zodpovedajúci za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov, hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov a výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch.

Publikácia príspevkov v časopise sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Rovnako výhradne bezodplatne sa realizujú v časopise aj procesy prijímania, posudzovania a publikácie príspevkov. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Texty príspevkov je možné prijímať len zaslané priamo ich autormi/ spoluautormi a s ich priloženým súhlasom na publikáciu príspevku; texty príspevkov zaslané sprostredkované prostredníctvom osôb, ktoré nie sú autormi, prípadne spoluautormi príspevku doručeného do redakcie časopisu, nie je možné prijať na následné recenzné konanie z dôvodu absencie súhlasu autora/spoluautorov.

Článok III. Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise sa uskutočňuje nezávisle a nestranne na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaist'ovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Na recenzné konanie môžu byť odovzdané len príspevky obsahujúce všetky povinné súčasti v súlade s predpísanou štruktúrou príspevku. Pred odovzdaním príspevkov na recenzné konanie sa formálne preveruje pôvodnosť textov kontrolami náhodne vybraných reťazcov textov príspevkov prostredníctvom internetových vyhľadávačov.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmerením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Príspevky sa so zodpovedajúcim písomným odôvodnením automaticky zamietajú v prípadoch, pokiaľ:

- ✚ autor príspevku preukázateľne nemá ukončené úplné vysokoškolské vzdelanie, t.j. vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa;
- ✚ príspevok preukázateľne nezodpovedá minimálnym štandardom a štandardným kritériám vedeckej etiky, ktoré sa kladú a sú všeobecne vedeckou verejnosťou a vedeckou obcou uznávané vo vzťahu k príspevkom danej kategórie (štúdie, eseje, recenzie publikácií, informácie alebo správy), či už z hľadiska rozsahu, náplne, metodologických východísk, použitej metodológie, a podobne, ako aj z hľadiska správneho, úplného a vedecky korektného uvádzania všetkých použitých bibliografických odkazov podľa platnej citačnej normy ISO 690.

Článok IV. Vyhlásenie o prístupí ku kódexom a zásadám publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku

Časopis v plnej miere uplatňuje a dodržiava kódexy a zásady publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku (Committee on Publication Ethics COPE) zverejnené na webovej stránke Komisie pre publikačnú etiku

<https://publicationethics.org/>. Uvedené zásady a pravidlá publikačnej etiky sú záväzné pre autorov príspevkov, redakčnú radu časopisu, redaktorov a redakciu časopisu, recenzentov príspevkov, ako aj vydavateľa časopisu.

Článok V. Nezávislosť a nestrannosť

Časopis je nezávislým a nestranným medzinárodným vedeckým internetovým periodikom.

Článok VI. Rozhodný právny poriadok

Časopis a všetky s ním súvisiace právne skutočnosti a právne úkony sa riadia právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Trnava 31. december 2013

Code of Ethics

Article I. General Provisions

International scientific online journal **SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA** (hereinafter only “journal”) is published by the Faculty of Law at Trnava University in Trnava, and it thematically focuses mainly on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels. Its aim is to provide a stimulating and inspirational platform for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues and their communication in the context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at the national, regional and international levels.

The journal’s editorial office resides in premises of the Faculty of Law in Kollárova Street No. 10 in Trnava, Slovakia.

The journal has the nature of a scientific peer-reviewed journal, which is issued in an electronic on-line version regularly four times a year on the official website of the journal <http://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/>. Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors’ contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal’s official website.

The journal provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society, as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current issues mainly in the areas of public law and private law.

The website of the journal offers the reading public contributions in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface, both parallel in the Slovak and the English languages. In all those languages the journal’s editorial office provides also feedback communication.

Article II. Responsibility and Publication of Contributions

The journal accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal. Contributors

are scientifically or pedagogically engaged in areas corresponding with the main orientation of the journal and they have completed adequate academic qualification, at least the second degree of academic education.

In accordance with the foregoing provision shall be automatically with the adequate justification rejected contributions those have been provably already published as well as contributions those constitute the merits of plagiarism or of unauthorized, respectively illegal interference with the copyright under the protection of the Copyright Act in force.

Information for authors published on the journal's website is binding. Contributions are accepted in the English, Slovak and Czech languages. Favouring the English language in contributions is welcome.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal have special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions, editor in chief in relation to the formal aspects of contributions and executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions.

Publication of contributions in the journal is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Also, the processes of receiving, reviewing and publishing of contributions in the journal are carried out exclusively free of charge. Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;
- declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Accepted can be only texts submitted for publication sent by their authors/co-authors directly and with their written permission for publication; text submissions sent mediated through non-authors or non-co-authors of a submitted text delivered to the editorial office of the journal cannot be accepted for the following review procedure due to the absence of the author's/co-authors' consent.

Article III. Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized independently and impartially by members of journal's editorial board and in well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Only contributions containing all mandatory parts in accordance with the prescribed structure of the contribution may be submitted for review procedure. Before the contributions are submitted for review procedure, the originality of the texts is formally checked by checking randomly selected strings of the texts of the contributions through the Internet search engines.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Contributions will be with adequate written justification automatically rejected in cases, if:

- ✚ the contributor hasn't provably completed the entire university education, i.e. the academic qualification of the second degree;
- ✚ contribution provably doesn't comply with the minimum standards and standard criteria of scientific ethics, which are imposed and generally respected by the scientific public and scientific community in relation to contributions of the given category (studies, essays, reviews on publications, information or reports), whether in terms of extent, content, methodological assumptions, applied methodology and similarly, or in terms of a proper, complete and scientifically correct indicating all the bibliographic references according to current citation standard ISO 690.

Article IV. Declaration of Accession to Codes and Principles of Publication Ethics of the Committee on Publication Ethics

The journal fully exercises and observes codes and principles of publication ethics of the Committee on Publication Ethics COPE published on the website of the Committee on Publication Ethics <https://publicationethics.org/>. Listed principles and guidelines of publication ethics are binding for contributors, journal's editorial board, journal's editors and editorial office, contribution reviewers as well as journal's publisher.

Article V. Independence and Impartiality

The journal is an independent and impartial international scientific online journal.

Article VI. Determining Law

The journal and all the related legal facts and legal actions are governed by the law of the Slovak Republic.

Trnava, Slovakia, December 31st, 2013

SOCIETAS ET IVRISPRUDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

**Medzinárodný
internetový vedecký časopis
zameraný na právne otázky
v interdisciplinárnych súvislostiach**

**International
Scientific Online Journal
for the Study of Legal Issues
in the Interdisciplinary Context**

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrťročne
2023, ročník XI.

Issued Quarterly
2023, Volume XI.

URL časopisu:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Journal's URL:
<http://sei.iuridica.truni.sk>

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., mim. prof.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Marianna Novotná,
PhD., mim. prof.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467

DOI: <https://doi.org/10.31262/1339-5467/2023/11/2>